

**UCHWAŁA NR XXXVI/336/2022
RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI**

z dnia 30 czerwca 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2027” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko dla Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2027.

Na podstawie art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 559 z późn. zm.) oraz w związku z art. 9 pkt. 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1057 z późn. zm.), Rada Miejska we Wrześni uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2027, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko dla Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2027, która stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej we Wrześni

Bogdan Nowak

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Wrzeźnia na lata 2021-2027

Zamawiający

Gmina Wrzeźnia
ul. Ratuszowa 1
62-300 Wrzeźnia

Wykonawca

Lider Projekt Sp. z o.o.
Al. Marcinkowskiego 1/3
61-745 Poznań

Poznań, 2021

Spis treści

1. Wprowadzenie	3
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy	3
3. Wizja rozwoju gminy	12
4. Cele strategiczne rozwoju	16
5. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów	17
6. Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	20
7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.....	38
8. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	45
9. Spójność kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	48
10. Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla gminy wraz z zakresem planowanych działań ..	63
11. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych. ..	70
12. Ramy finansowe i źródła finansowania.....	74

1. Wprowadzenie

Prezentowane w diagnozie dane dotyczą obszaru gminy miejsko-wiejskiej Września, a także obszaru miasta Września, jeśli takie wyszczególnienie było zasadne. W celu uzyskania pełniejszego obrazu sytuacji społeczno-gospodarczej wybrano 9 gmin miejsko-wiejskich z terenu województwa wielkopolskiego, a więc takich, które można uznać za podobne do Wrześni. Grupę porównawczą (GP) tworzą: Gostyń, Jarocin, Krotoszyn, Oborniki, Pleszew, Rawicz, Szamotuły, Śrem oraz Środa Wielkopolska. Dane, jeśli nie podano inaczej, pozyskane zostały w większości z Banku Danych Lokalnych GUS i dotyczą stanu na koniec 2019 r. Dane są przedstawiane w kilku ujęciach – jako wartości bezwzględne, standaryzowane w grupie gmin miejsko-wiejskich oraz w ujęciu dynamicznym.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy

Miasto i Gmina Września leży w środkowej części województwa wielkopolskiego, w powiecie wrzesińskim. Września jest siedzibą gminy miejsko – wiejskiej oraz powiatu wrzesińskiego. Sąsiaduje z następującymi gminami: Czarniejewo, Dominowo, Kołaczkowo, Miłośław, Nekła, Niechanowo, Strzałkowo i Witkowo. Znajduje się na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych drogowych i kolejowych: Poznań – Warszawa (autostrada A2, węzeł autostradowy, droga krajowa nr 92, linia kolejowa) oraz Gniezno – Jarocin (droga krajowa nr 15 oraz linia kolejowa). Ponadto przez miasto przebiegają dwie drogi wojewódzkie: nr 432: Września – Środa Wielkopolska – Śrem – Leszno, oraz nr 442: Września – Pyzdry – Gizałki – Kalisz. Miasto leży na 52°20' długości geograficznej północnej oraz 17°35' szerokości geograficznej wschodniej, na wysokości 90 – 100 m n.p.m.

Taki układ komunikacyjny określa Wrześnię jako istotny węzeł drogowy o znaczeniu ponadregionalnym. Dodatkowo drogi gminne tworzą rozbudowaną sieć na terenie miasta, co powoduje, że jest ono dobrze skomunikowane również na poziomie regionalnym.

Sieć osadniczą gminy tworzy miasto Września, które położone jest w jej środkowej części oraz 33 wsie sołeckie. Powierzchnia miasta i gminy wynosi 221,84 km², z tego na miasto przypadają 12,73 km², a na obszar wiejski 209,11 km².

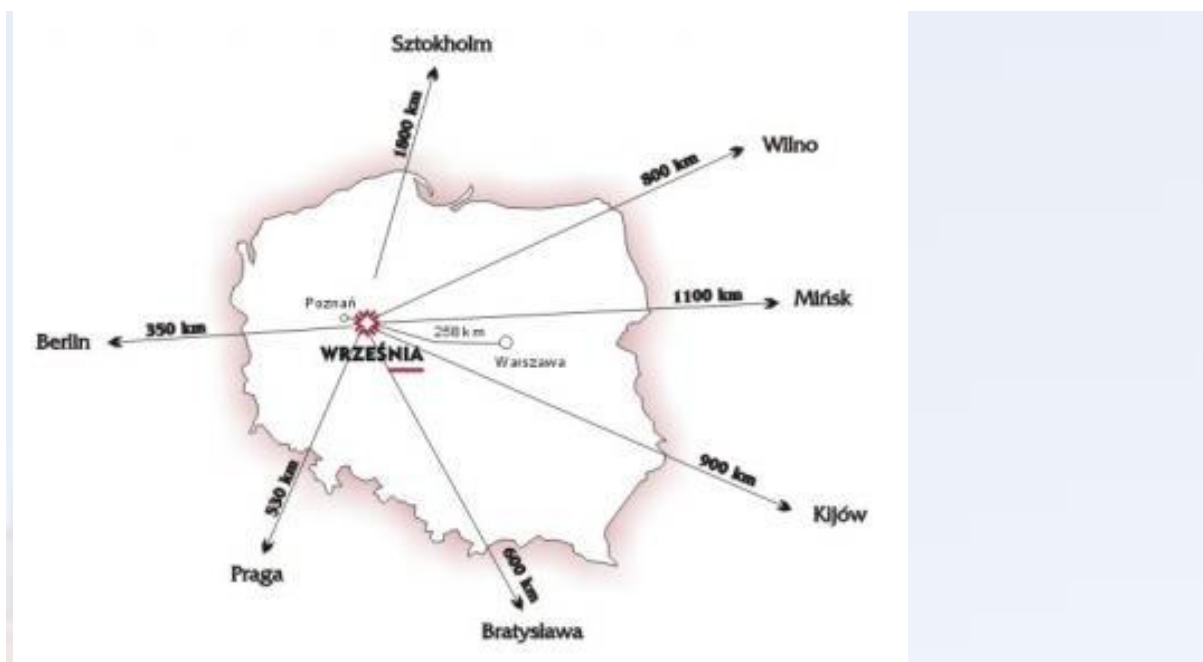
Miasto Września pełni funkcję zarówno ośrodka gminnego, jak i powiatowego. Jego główne funkcje to między innymi rozwój działalności gospodarczej, usługi w zakresie oświaty i kultury o zasięgu ponadregionalnym, a także stworzenie miejsca sprzyjającego społeczeństwu.

Przez Wrześnię przepływa rzeka Wrześnica. Część miasta leżąca po zachodniej stronie rzeki skupia większość terenów przemysłowo – usługowych miasta, tereny kolejowe oraz tereny ogródków

działkowych. Znajdują się tu również tereny mieszkalne: w dzielnicy miasta o nazwie Sławno oraz osiedle Lipówka. Po stronie wschodniej znajduje się ścisłe centrum miasta oraz 3 duże osiedla mieszkalne: Krzyża Grunwaldu, Sokołowskie oraz Tysiąclecia. Na terenie tej części miasta ulokowane są liczne ogródki działkowe, Park im. Dzieci Wrzesińskich, Targowisko Miejskie. Przy wschodniej granicy Wrześni znajduje się oczyszczalnia ścieków oraz tereny przemysłowo – usługowe.

Korzystne położenie:

- w środkowej Wielkopolsce, 50 km na wschód od Poznania, pomiędzy Warszawą i Berlinem,
- dobra dostępność komunikacyjna – magistrala kolejowa z węzłem, autostrada A2, 2 drogi krajowe nr 15 i 92, drogi wojewódzkie

Ryc. 1. Położenie Wrześni. Odległości do stolic.

Źródło: <https://www.wrzesnia.pl/asp/informacje-o-wrzesni,22,,1> [dostęp: 20.07.2021 r.]

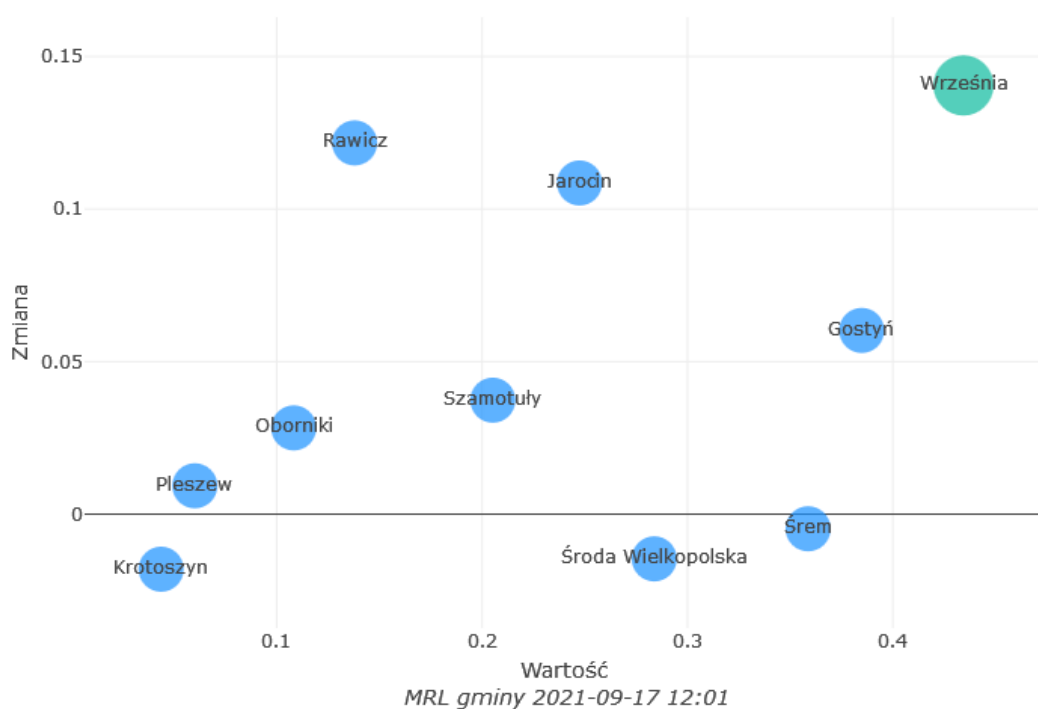
Charakterystyka gminy:

- ludność 47 259 osób (miasto Września 30 922) (2019 r.),
- powierzchnia 221,84 km² (miasto Września 12,73 km²),
- 33 sołectwa na terenie wiejskim.

Odbicie losów Wielkopolski:

- Królestwo Polskie, następnie zabór pruski.
- II poł. XIX w. – rozwój i germanizacja, strajk szkolny 1901, powrót do Polski w wyniku Powstania Wielkopolskiego.
- Rozwój w II RP przerywany II wojną światową; rozbudowa po wojnie, Tonsil symbolem 40-lecia PRL.
- Odrodzenie samorządu i transformacja społeczno-gospodarcza po 1989 r.
- Wrzesińska Strefa Aktywności Gospodarczej oraz zagraniczni inwestorzy i rozwijający się inwestorzy lokalni jako symbol nowych czasów.

Ogólna sytuacja miasta i gminy Września na tle wskazanej na wstępie grupy porównawczej prezentuje się zdecydowanie korzystnie, a chodzi przecież o ogólnie dobrze prosperujące gminy Wielkopolski.

Ryc. 2. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy na tle grupy porównawczej w 2019 roku.

Korzystna sytuacja demograficzna:

- 51,7% kobiet (2019 r.),
- 40 lat - średni wiek mieszkańców (Wielkopolska 40,7) (2019 r.),
- 1,4 – przyrost naturalny na 1000 mieszkańców (2019 r.),
- 2 113 mieszkańców przybyło od 2010 r. (do 2019 r.),
- 53 500 – prognozowana liczba ludności w 2030 r.

Powyższe dane mogą oznaczać, iż gmina Września jako miejsce życia i pracy staje się coraz bardziej atrakcyjne dla mieszkańców innych miejsc w Wielkopolsce.

Rozwinięta infrastruktura społeczna:

- szpital (17 oddziałów, 10 poradni specjalistycznych), 13 aptek (2021 r.),
- 8 żłobków i 2 kluby dziecięce (2020 r.),
- 18 placówek przedszkolnych, 9 szkół podstawowych oraz Społeczna Szkoła Podstawowa w Grzybowie (2020 r.),
- 5 szkół ponadpodstawowych (2020 r.),
- 25% uczniów w szkołach zawodowych – wysoka lokata wśród porównywalnych gmin (2019 r.),
- 96,1% zdanych matur – pozycja lidera, 15% powyżej średniej w grupie porównawczej (2019 r.),
- Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich, Gród w Grzybowie, Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Września z 6 filiami (2 w mieście, 4 na terenach wiejskich), kino (prywatne).

Aktywność mieszkańców w zakresie innych sfer aktywności społecznej:

- czytelnictwo (109 zapisanych czytelników na 1000 mieszkańców, w grupie porównawczej 167) (2019 r.),
- członkostwo w klubach sportowych (12/1000 mieszkańców wobec 30/1000) (2019 r.),
- aktywność w organizacjach społecznych (2,44 organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców, w grupie porównawczej 3,26, wolniejsze tempo powstawania nowych) (2019 r.).

Polepszająca się sytuacja materialna mieszkańców:

- przeciętne wynagrodzenie brutto (dane dla powiatu) wyniosło w 2019 r. 4534,94 zł i było wyższe od średniej w grupie porównawczej o 3,7%; wzrosło od 2015 r. o 1/3, w 2017 r. przekroczyło średnią grupy porównawczej;
- mediana wynagrodzenia pracujących w powiecie w 2017 roku wyniosła 3247,77 zł (wzrost od 2016 r. o ponad 10%);
- mediana wśród kobiet 2990,42 zł, w przypadku mężczyzn 3585,65 zł – powiększające się dysproporcje (2017 r.);
- z pomocy społecznej korzysta 3,86% mieszkańców (średnia dla grupy porównawczej wyniosła 4,35%); gmina Września charakteryzuje się największym spadkiem odsetka korzystających (2019 r.).

Rozwój lokalnego rynku pracy:

- 87,37% - wzrost liczby zatrudnionych w przemyśle i budownictwie w latach 2010-2019 w powiecie wrzesińskim (o 6 359 osób),
- najniższy wskaźnik bezrobocia wśród miast podobnych,
- liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym na 1000 mieszkańców 3,64 (w grupie porównawczej 7,33) (2019 r.) – duży popyt na prace proste,
- spadek odsetka osób zatrudnionych w usługach (33,2% w 2014 roku, 30,85% w 2018 roku); tendencja odwrotna niż w grupie porównawczej (37,95% w 2014 roku przy 38,32% w 2018 roku) – wynik wzrostu zatrudnienia w sektorze produkcji (głównie Volkswagen).

Wskaźniki przedsiębiorczości

- 125 firm na 1000 mieszkańców (w grupie porównawczej 102,5) (2019 r.),
- gmina charakteryzuje się różnorodną strukturą gospodarki, z dużą liczbą prężnych firm z różnych sektorów.

Korzystna sytuacja budżetowa gminy, rosnąca baza podatkowa:

- 4 169,41 zł dochodu na 1 mieszkańca (w grupie porównawczej 3 997,59 zł) (2019 r.),
- wpływy z PIT na 1 mieszkańca 894,44 zł (w grupie porównawczej 783,04 zł) (2019 r.),
- wzrost z poziomu 588 zł w 2014 r. – najwyższa dynamika w grupie porównawczej,
- 50,26% - udział dochodów własnych w dochodach ogółem (średnia trzyletnia; w grupie porównawczej 49%) (2019 r.); od 2015 roku spadek z poziomu 61%,
- 126 503,85 zł - wpływy z CIT na 1000 osób w wieku od 18 lat (średnia trzyletnia; średnia w grupie porównawczej 64 728,23 zł) (2019 r.); jeszcze w 2014 roku Września charakteryzowała się niższą wartością niż średnia w grupie porównawczej,
- 1 209 944,2 zł - dochody z podatku od nieruchomości na 1000 osób w wieku od 18 lat (średnia trzyletnia; w grupie porównawczej 809 553,44 zł) (2019 r.),
- 270,41 zł - dochody od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat (225 zł w grupie porównawczej) (2019 r.); wzrost z 257 zł w 2014 roku,
- 477,2 zł - kwota nadwyżki operacyjnej na 1 mieszkańca (średnia trzyletnia przy 431,71 zł dla grupy porównawczej) (2019 r.),
- 174,05 zł - suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca znacznie mniejsza niż średnia w grupie gmin podobnych (1 204,28 zł) (2019 r.). Średnie wartości zobowiązań dla grupy porównawczej od 2014 roku wzrosły, a dla Wrześni zmalały.

Należy zwrócić uwagę na parametry środowiska:

- mały potencjał turystyczny – pobyty turystów głównie biznesowe,
- małe zasoby wodne w zlewni Wrześnicy,
- 7,7% terenu gminy pokrywają lasy, w części uszkodzone przez nawałnicę w 2017 r. (2019 r.), zdecydowana większość obszaru gminy ma charakter rolniczy,
- 349,7 kg odpadów komunalnych przypadających na 1 mieszkańca przy 255,4 kg średnio w grupie porównawczej - największa ilość spośród wszystkich analizowanych gmin (2019 r.),
- 2,23% odpadów poddanych odzyskowi (2019 r.).

Potencjał przyrodniczy tkwiący w mieście Września i jego bezpośrednich okolicach oraz w obszarze Nadleśnictwa Czarniejewo należy, zgodnie ze stanowiskiem mieszkańców wyrażonym w przeprowadzonej ankiecie, zdecydowanie wykorzystać.

Stosunek mieszkańców do wizji rozwoju gminy podkreślający istotę terenów sportowo-rekreacyjnych oraz turystycznych potwierdza konieczność kontynuowania działań w tym zakresie.

Problemy do rozwiązania w zakresie infrastruktury i polityki przestrzennej:

- wschodnia obwodnica Wrześni odciąży centrum miasta, ale przewiduje się wzrost natężenia ruchu na ul. Objazdowej i Gen. W. Sikorskiego – stąd ustalenia gminy z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad w zakresie potrzeby rozbudowy o drugą jezdnię odcinka drogi krajowej nr 92 na tym fragmencie oraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego w zakresie budowy obwodnicy Obłaczkowa;
- przebieg dróg krajowych nr 15 oraz nr 92 przez szereg miejscowości wiejskich powoduje uciążliwości z powodu dużego ruchu i zanieczyszczeń – potrzeba także budowy północno-zachodniej obwodnicy Wrześni (pomysł zgłoszony przez Burmistrza Miasta i Gminy Września);
- 12,1 - wskaźnik udziału ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 100 tys. ludności - wyższy od średniej w grupie porównawczej (10,55) (2019 r.);
- w gminie praktykuje się budowę ścieżek rowerowych i pieszo rowerowych oraz wytyczanie alejek rekreacyjnych z ruchem rowerowym; ich łączna długość wynosi 32,15 km – najdłuższy odcinek przebiega z Wrześni do Gonic wzdłuż DK nr 92 (2021 r.);
- gmina, a zwłaszcza teren miasta znajduje się pod dużą presją inwestycyjną;
- tereny pod zabudowę mieszkaniową wyznaczono przede wszystkim w północnej i zachodniej części miasta, a także na terenie wiejskim przy południowej i północno-zachodniej granicy miasta;
- tereny pod zabudowę produkcyjną i magazynową są skoncentrowane na południe, południowy – zachód od Wrześni; przewiduje się także lokalizacje tego typu działalności wzdłuż autostrady A2;
- „Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września” – edycja III z 2020 r., w perspektywie 30 lat także wzrost liczby ludności o 8%. Ponadto zakłada się również wzrost łącznej powierzchni użytkowej mieszkań na terenie gminy;
- 5,7% - udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (2019 r.).

Problemy do rozwiązania w zakresie infrastruktury i polityki przestrzennej:

- bariera w dalszym rozwoju gminy - wyczerpywanie się terenów pod budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne przy dużym i rosnącym popycie.

Fot. 1. Nowe mieszkania przy ul. B. Śmidowicz wybudowane w programie Mieszkanie Plus

Źródło: [FB Września - Miasto w Centrum Zainteresowania](#)

Sytuacja mieszkaniowa

- 382,2 mieszkania na 1000 mieszkańców w gminie - systematyczny wzrost od 2014 roku (343) – to wynik zdecydowanie wyższy niż średnia w grupie porównawczej - 353,69 (2019 r.); dynamika wzrostu wskaźnika była zdecydowanie najwyższa spośród wszystkich gmin (0,61),
- 13,7 - średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności (2019 r.) zdecydowanie wzrosła od 2014 roku (6,6); w porównaniu ze średnią w grupie porównawczej (3,69) to wynik niezwykle wysoki, co przełożyło się także na dynamikę wzrostu (2,25),
- korzystny wskaźnik powierzchni nowo budowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 lat, który wyniósł w 2018 roku 6,15 niemal podwajając wartość osiągniętą w 2014 roku (średnia wartość dla analizowanych gmin wyniosła 2,44) - najwyższa dynamika wzrostu wskaźnika w gminie Września,
- 28,7 m² - przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę - wyższa niż średnia w grupie porównawczej - 26,65 m² (2019 r.); ponownie najlepsza dynamika wzrostu na tle grupy porównawczej,
- sytuacja mieszkaniowa w gminie Września regulowana jest w zdecydowanej większości przez rynek mieszkaniowy, a liczba nowych mieszkań świadczyć może o zapotrzebowaniu na lokale dla pracowników zatrudnionych na obszarze gminy; nowo oddawane budynki realizowane są w ogromnej części przez prywatnych inwestorów – deweloperów lub w ramach budownictwa indywidualnego; mieszkania o umiarkowanych czynszach realizowane są już w ramach rządowego programu Mieszkanie Plus,
- 42,5 m² - przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy (2019 r.) - niższa niż wartość w 2014 roku (43,97 m²),
- Liczba zamieszkałych lokali komunalnych na 1000 mieszkańców z roku na rok maleje (w 2014 r. 9,3, w 2018 r. 7,59) - wartość ponad dwukrotnie niższa niż średnia w grupie porównawczej (16,9),
- 1,24 m² powierzchni mieszkania można było kupić w 2018 roku w gminie Września za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto; to wartość wyższa niż w latach 2015-2017 (1-1,1 m²), ale średnia w grupie porównawczej jest każdorazowo wyższa niż w gminie Września (w 2018 r. 1,47 m²).

Innowacje i zmiany w zakresie obsługi mieszkańców:

- wybudowano 50 km sieci światłowodowej na terenie miasta i gminy (do 2019 r.), realizowana jest budowa sieci WiFi,
- darmowa aplikacja dla mieszkańców do kontaktów z urzędem,
- wdrożono centralny system serwerowy i platformę Office 365 dla szkół,
- skoordynowany monitoring obejmuje ok. 400 kamer IP.

3. Wizja rozwoju gminy

Dotychczasowa wizja rozwoju, sformułowana była w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014-2020 w następującym brzmieniu:

MIASTO I GMINA WRZEŚNIA LIDEREM DYNAMICZNEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W STREFIE ZEWNĘTRZNEJ METROPOLII POZNAŃSKIEJ. OFERUJĄCA OBECNYM I PRZYSZŁYM MIESZKAŃCOM NOWOCZESNE, PRZYJAZNE ORAZ KONKURENCYJNE MIEJSCE DO ŻYCIA I PRACY.

Wizja jest celem głównym polityki strategicznej gminy. Wskazuje kierunek, w którym w kolejnych latach prowadzona będzie lokalna polityka rozwojowa. Wizja formułowana w ramach Strategii jest swego rodzaju projekcją przyszłości, do jakiej dąży samorząd i społeczność lokalna. Opisuje pożądany stan docelowy w perspektywie Strategii (w tym przypadku dla roku 2030). Prawidłowo sformułowana wizja rozwoju ma następujące funkcje:

- zobrazowanie stanu docelowego – wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii,
- informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję,
- jednoczenie wokół idei, co powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają.

Wizja rozwoju Miasta i Gminy Września stanowić będzie podstawę, źródło sformułowania celów strategicznych.

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy wskazują, że Gmina Września dysponuje wszelkimi zasobami, które pozwolą stawać się miejscem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym do życia i pracy. Kluczowym zagadnieniem do rozstrzygnięcia jest

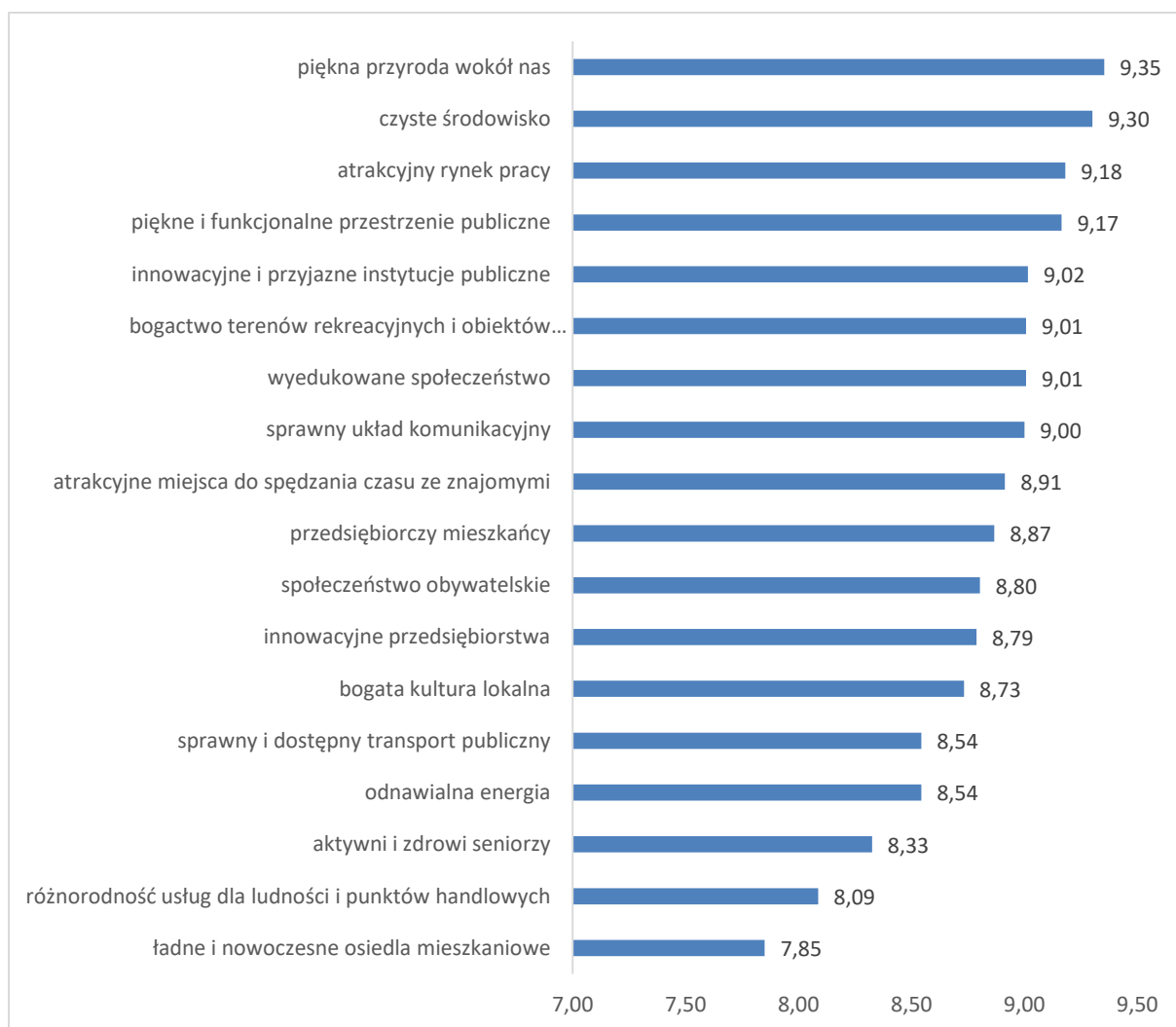
ustalenie jak najodpowiedniejszego sposobu wykorzystania tych zasobów w nadchodzącej perspektywie.

Na temat wizji rozwoju mieszkańcy gminy Września wypowiedzieli się poprzez udział w ankiecie internetowej w dniach od 7 do 21 września 2020 r. 130 osób oceniło aktualność dotychczasowej wizji rozwoju wskazanej powyżej oraz określiło wartości, które w ich opinii powinny być zawarte w wizji w opracowywanej strategii rozwoju.

Większość respondentów stwierdziło, że zawarta w poprzedniej strategii wizja jest aktualna i utożsamia się z nią, ale ocena nie jest jednoznaczna i należy zakładać, uwzględniając również kolejne pytania zadane mieszkańcom, że wizja powinna być dookreślona w kontekście wyzwań okresu programowania.

Następne pytania w ankiecie zostały zadane według jednego schematu. Wymienione zostały pewne wartości, które mogłyby się stać elementami wizji, a mieszkańcy mieli ocenić je w skali 1-10, gdzie 1 oznaczało, że ta wartość zdecydowanie nie powinna być elementem wizji, a 10, że zdecydowanie powinna być.

Wynik tej części ankiety widoczny jest na wykresie poniżej.

Ryc. 3. Wartości, które mogłyby stać się elementami nowej wizji rozwoju w opinii mieszkańców miasta i gminy Września.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejne pytania miały charakter otwarty. Mieszkańcy mogli spontanicznie wymienić ważne dla nich wartości, które powinny stać się elementem wizji, a nawet spróbować sformułować własną wizję.

Wymienione spontanicznie przez mieszkańców elementy wizji to:

- rozwój wsi,
- integracja mieszkańców,
- basen,
- miasto atrakcyjne dla młodych, wykształconych,
- mniejsze zagęszczenie uczniów w szkołach podstawowych,

- przyjazna i otwarta władza lokalna,
- szanowane i dobrze traktowane zwierzęta,
- auta zeroemisyjne,
- lokalny handel rozwijający się w centrum miasta,
- przedszkola w spokojnych miejscach,
- więcej bezpiecznych ścieżek rowerowych,
- odnowione kamienice miejskie.

Uzyskane odpowiedzi wskazują na postulat nowoczesnego, przyjaznego oraz konkurencyjnego miejsca do życia i pracy. Wyniki diagnozy wskazują na czołowe miejsce Miasta i Gminy Września w porównaniu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego wśród podobnych samorządów. Miasto pozostaje również w strefie zewnętrznej metropolii poznańskiej (ujmowanej jako Poznański Obszar Metropolitalny - miejski obszar funkcjonalny Poznania¹), stanowiąc niejako wschodnią bramę tego obszaru. Aktualne powinno pozostać nastawienie na potrzeby zarówno obecnych, jak i przyszłych mieszkańców. Wizję można więc pozostawić w dotychczasowym brzmieniu (po niewielkiej korekcie w drugim członie – zamiana z 3. na 1. osobę podkreśla jeszcze bardziej utożsamianie się z wizją), przy następującym dookreśleniu poszczególnych elementów:

- nowoczesne: wyraża się dziś w budowaniu miasta (samorządu) inteligentnego, sprawnie reagującego na zmieniające się potrzeby mieszkańców i użytkowników, a także na niespodziewane zmiany w uwarunkowaniach, co pokazała m. in. pandemia COVID-19 – chodzi więc o wprowadzanie rozwiązań w zakresie human smart city, e-usług, technologii informacyjno-komunikacyjnych, minimalizujących zużycie czasu ludzi, a także energii i innych zasobów środowiska,
- przyjazne: przejawiające się w pozyskanych wypowiedziach, z akcentem na zdrowe i czyste środowisko życia – pracy, spędzania czasu wolnego przez użytkowników z różnymi potrzebami,
- konkurencyjne: maksymalizujące wykorzystanie szans pojawiających się w otoczeniu społecznym i gospodarczym, przyciągające inwestycje o wysokiej wartości dodanej, atrakcyjne miejsca pracy i nauki.

Wszystkie powyższe elementy powinien spajać wymiar przestrzenny, wyrażający się czytelną strukturą gminy i dobrą dostępnością komunikacyjną w układzie wewnętrznym i zewnętrznym.

¹ Według [Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+](#), (załącznik do Uchwały Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r.), Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań, 2019 [dostęp: 26.06.2021 r.].

Wizja rozwoju gminy na lata 2021-2027 otrzymuje więc brzmienie:

MIASTO I GMINA WRZEŚNIA LIDEREM DYNAMICZNEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W STREFIE ZEWNĘTRZNEJ METROPOLII POZNAŃSKIEJ – OFERUJEMY OBECNYM I PRZYSZŁYM MIESZKAŃCOM NOWOCZESNE, PRZYJAZNE ORAZ KONKURENCYJNE MIEJSCE DO ŻYCIA I PRACY.

4. Cele strategiczne rozwoju

Cele strategiczne rozwoju gminy zostały określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, ale także środowiskowym. Zgodnie z wytycznymi ministerialnymi cel definiuje się jako pożądany stan docelowy, który w wyniku wdrażania strategii ma zostać osiągnięty². Sformułowania tych stanów zostały określone w kontekście opracowanej diagnozy – zarówno zdiagnozowanych potencjałów, jak i deficytów oraz barier rozwoju lokalnego. Cele strategiczne stanowią realizację wizji rozwoju gminy, zobrazowanej także przez model struktury funkcjonalno-przestrzennej.

Cele formułuje się następująco:

- I. ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA
- II. INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO
- III. POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ

W celu I. zakłada się osiągnięcie większego potencjału gospodarczego przez wzmocnienie silnych stron miasta i gminy, jakimi są atrakcyjne położenie na skraju obszaru metropolitalnego Poznania i rozwinięta, nowoczesna, dobrze skomunikowana strefa aktywności gospodarczej. Przewiduje się jednak konieczność wzmożonych wysiłków w obliczu dużej konkurencji i zmienności warunków otoczenia. Będą więc rozwijane już istniejące dziedziny produkcji, jak i podejmowane działania na rzecz rozwoju gałęzi przyszłościowych, reprezentujących wysoki poziom technologiczny. Gminie zależy też na sieciowaniu, budowie przez lokalne firmy swoistych „ekosystemów”, sieci pewnych poddostawców, wydłużania łańcuchów wartości na tym terenie.

² Por. „[Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny](#)”. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej 2020.

Chodzi z jednej strony o tworzenie atrakcyjnych, wysokopłatnych miejsc pracy, jak i o zapewnienie pewnej bazy dochodowej budżetu gminy.

Cel II. Dotyczy podniesienia standardów infrastruktury komunalnej i poziomu świadczonych usług komunalnych, szczególnie pewności dostaw wody, ale także niezbędnej rozbudowy innych rodzajów infrastruktury, w tym transportowej. Jednocześnie celem jest zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, jako warunku niezbędnego do utrzymania możliwości zrównoważonego korzystania z zasobów środowiska w przyszłości.

Cel III. Odnosi się do potrzeby wyrównywania poziomu i szans rozwojowych między poszczególnymi częściami gminy – miastem Września, miejscowościami przyległymi do granic miasta, stanowiącymi obszary suburbanizacji, jak i w szczególności miejscowościami położonymi peryferyjnie, gdzie wpływ rozwojowy węzła aktywności, jaki stanowi ośrodek gminny, jest odczuwany słabiej.

Działania zostaną ukierunkowane w pierwszej kolejności na warunki życia codziennego i wypoczynku wszystkich mieszkańców – modernizację bazy edukacyjnej, sportowej, terenów zielonych, usprawnianie usług publicznych. Władze lokalne będą podejmować starania, aby był to teren jeszcze atrakcyjniejszy do zamieszkania.

Uwaga będzie też poświęcona pielęgnacji miejscowej kultury, większej integracji międzypokoleniowej, co ważne w obliczu starzenia się społeczeństwa oraz postępującej cyfryzacji życia codziennego.

Zmiana powinna następować też w wymiarze przestrzennym, czyniąc teren miasta i gminy przyjaźniejszym do codziennego funkcjonowania, powiększając też ofertę terenów mieszkaniowych jaki i spędzania czasu wolnego.

Ogólnie powinien następować zrównoważony rozwój zarówno obszaru miasta, jak i terenu wiejskiego.

5. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów

Narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych określają cele szczegółowe, konkretyzujące cele strategiczne, odpowiadające na pytanie jak mają być osiągnane cele strategiczne.

Wskazane w ramach celów szczegółowych kierunki działań odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby rozwojowe gminy i wskazują, zgodnie z wymogami³, sposoby:

- rozwiązywania najważniejszych problemów,
- zmniejszania barier rozwojowych,

³ Por. „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”. MFIPR 2020

- wzmocnienia potencjałów lokalnych,
- wykorzystywania zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu,
- łączenia działań z różnych dziedzin w zintegrowane projekty.

CEL STRATEGICZNY I:

ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki

Kierunki działań:

- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej,
- kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu,
- dostępność informacji na temat terenów inwestycyjnych,
- współpraca na rzecz rozwoju na poziomie międzynarodowym, ponadregionalnym,
- stymulowanie rozwoju gospodarki lokalnej m. in. poprzez współpracę samorządu z przedsiębiorcami.

CEL STRATEGICZNY II:

INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września

Kierunki działań:

- rozbudowa i modernizacja sieci wodno - kanalizacyjnej,
- w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków,
- budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,
- budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,
- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,
- modernizacja i rozwój infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów.

Cel szczegółowy II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

Kierunki działań:

- poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,

- poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze,
- promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących ekoinnovazione,
- budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,
- wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
- rozwój publicznych terenów zieleni i rekreacji,
- zmniejszenie ilości produkowanych odpadów, większy odzysk odpadów,
- poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji,

CEL STRATEGICZNY III:

POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ

Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności gminy Września jako miejsca zamieszkania

Kierunki działań:

- budowa, rozbudowa i modernizacja bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych (typu reaktywacja działalności zamkniętego basenu krytego)
- likwidacja barier architektonicznych,
- poprawa warunków mieszkaniowych,
- realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych
- utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego.

Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy

Kierunki działań:

- modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w Gminie,
- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,
- rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie Miasta i Gminy,

- opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego.

Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań:

- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania,
- zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami),
- realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie,
- realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy

Kierunki działań:

- wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- funkcjonowanie inicjatywy funduszy sołectkich lub innej formy wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw.

Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej gminy

Kierunek działań:

- rozwój oferty kulturalnej gminy,
- promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym,
- budowa, rozbudowa i doposażenie infrastruktury kultury.

6. Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W strategii określa się oczekiwane rezultaty zaplanowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Wskaźniki rezultatu wskazują zmiany - weryfikowalne i mierzalne - jakie zaszły w funkcjonowaniu gminy, wyposażeniu, jakości życia mieszkańców i środowiska. Są to bezpośrednie, mierzalne i materialne (najczęściej) efekty powstawania produktów, a więc mają charakter pośredni, wynikają z zastosowania, wdrożenia powstałych produktów (przykładowo projektem rozwoju infrastruktury drogowej jest powstanie drogi, a rezultatem – ruch, a najlepiej szersze oddziaływanie – poprawa płynności ruchu, skrócenie czasu dojazdu).

Celem monitorowania realizacji Strategii jest ocena osiągniętych rezultatów, postępu we wdrażaniu postulowanych założeń, identyfikacja opóźnień lub nieprawidłowości w realizacji przedsięwzięć

i działań oraz, na podstawie zdiagnozowanych wniosków, rekomendowanie ewentualnych zmian czy działań naprawczych.

Etapy procesu monitorowania Strategii przedstawia poniższa tabela.

Tab. 1. Etapy procesu wdrażania i monitorowania Strategii.

ETAP	ZADANIA	WYNIKI I PROCEDURY
Zbieranie danych i informacji	Zbieranie danych statystycznych	Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
Analiza danych i informacji	Uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	Materiał służący przygotowaniu raportów
Przygotowywanie raportów	Zestawienie otrzymanych danych w raporty	Roczne raporty (w razie potrzeby raportowanie kwartalne)
Ocena wyników	Ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów strategii
Identyfikacja odchyleń	Ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	Przygotowanie materiału dla dalszych działań
Analiza przyczyn odchyleń	Poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	Przygotowanie materiału dla dalszych działań o charakterze korygującym
Planowanie korekty	Zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	Określenie i akceptacja działań korygujących

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli do poszczególnych zmian przypisane zostały rezultaty, jakie gmina chce osiągnąć, wdrażając strategię, konkretne, mierzalne wskaźniki, za pomocą których rezultaty mają być weryfikowane oraz oczekiwane kierunki zmian zjawisk.

Fot. 2. Września – fragment miasta.

Źródło: UMiG we Wrześni.

Tab. 2. Rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
CEL STRATEGICZNY I: ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA			
Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki			
Kierunki działań:			
➤ rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej,	Tereny aktywności gospodarczej wyposażone w odpowiednią (potrzebną) infrastrukturę	Dostępność uzbrojonych terenów inwestycyjnych	utrzymanie
➤ kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu,	Gmina jest ośrodkiem nowoczesnego przemysłu, zwłaszcza stosującego zaawansowane technologie cyfrowe	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach zlokalizowanych na przygotowanych terenach	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ dostępność informacji na temat terenów inwestycyjnych	Działania gminy są znane kluczowym interesariuszom na miejscu i w otoczeniu	Liczba działań promocyjnych o zasięgu ponadlokalnym	wzrost
➤ współpraca na rzecz rozwoju na poziomie międzynarodowym, ponadregionalnym	Gmina podejmuje współpracę rozwojową z partnerami w kraju i za granicą	Liczba inicjatyw podjętych przez gminę wspólnie z partnerami spoza regionu i z zagranicy	utrzymanie
➤ stymulowanie rozwoju gospodarki lokalnej m. in. poprzez współpracę samorządu z przedsiębiorcami	W gminie rozwija się współpraca gospodarcza	Liczba inicjatyw podjętych przez gminę	wzrost
CEL STRATEGICZNY II: INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO			
Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września			

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
Kierunki działań:			
➤ rozbudowa i modernizacja sieci wodno – kanalizacyjnej,	Sieci wodna i kanalizacyjna docierają do większej grupy odbiorców-	Liczba nowych przyłączy do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych.	wzrost
➤ w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków	Zapewnienie adekwatnego do potrzeb potencjału oczyszczania ścieków	Liczba zrealizowanych inwestycji i remontów związanych z oczyszczalnią ścieków	utrzymanie / wzrost
➤ budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,	Osady ściekowe są zagospodarowane zgodnie z prawem i zapotrzebowaniem	Odsetek zagospodarowanych osadów ściekowych	wzrost
➤ budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,	Odbiorcom dostarczana odpowiednia ilość wody, istnieją bezpieczne rezerwy systemów poboru	Wydajność systemów poboru i uzdatniania wody (m ³ /dobę)	utrzymanie / wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,	Gmina ma sprawny układ drogowy, komunikację publiczną obsługiwaną taborem niskoemisyjnym	Liczba pasażerów komunikacji publicznej	utrzymanie / wzrost
➤ modernizacja i rozwój infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów	Gmina posiada infrastrukturę wykorzystywaną do odbioru i zagospodarowania odpadów	Liczba inwestycji w infrastrukturę wykorzystywaną do odbioru i zagospodarowania odpadów	wzrost
Cel szczegółowy II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego			
Kierunki działań:			
➤ poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,	Znacząca część budynków komunalnych przeszła termomodernizację	Liczba budynków komunalnych o zwiększonej efektywności energetycznej	wzrost
➤ poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze	System oświetleniowy został zmodernizowany	Zużycie energii elektrycznej na potrzeby systemu oświetleniowego w przeliczeniu na punkt oświetleniowy (kWh)	spadek

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących ekoinnowacje,	W gminie zmniejszyła się liczba i skala punktowych, liniowych i powierzchniowych emisji.	Liczba akcji promocyjnych zachęcających do wymiany tradycyjnego źródła ciepła na ekologiczne	wzrost
➤ budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,	Wzrasta liczba i udział OZE w bilansie energetycznym gminy	Moc przyłączonych do sieci instalacji OZE (kW) Liczba nowych instalacji OZE w zasobie komunalnym	wzrost wzrost
➤ wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody,	Osiągnięto lepszy poziom retencji	Liczba obiektów małej retencji	wzrost
➤ podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.	Mieszkańcy odznaczają się wysoką świadomością ekologiczną	Liczba inicjatyw podnoszących świadomość ekologiczną mieszkańców	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ rozwój publicznych terenów zieleni i rekreacji,	Poziom dostępności publicznych terenów zieleni i rekreacji wyróżnia gminę. Tereny te są odpowiednio zagospodarowane.	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowych na 1000 mieszkańców Liczba ogólnodostępnych placów zabaw na 1000 mieszkańców	wzrost wzrost
➤ zmniejszenie ilości produkowanych odpadów, większy odzysk odpadów,	Zwiększył się odzysk odpadów	Liczba akcji edukacyjnych zachęcających do działań na rzecz zwiększenia odzysku odpadów	wzrost
➤ poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji,	Poprawa jakości powietrza	Liczba inwestycji wpływających pozytywnie na poprawę jakości powietrza	spadek
CEL STRATEGICZNY III: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ			
Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności Wrześni jako miejsca zamieszkania			

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
Kierunki działań:			
➤ modernizacja, rozbudowa i doposażenie obiektów edukacyjnych,	Baza edukacyjna w gminie reprezentuje nowoczesne standardy	Liczba zmodernizowanych obiektów edukacyjnych	wzrost
➤ budowa, rozbudowa i modernizacja bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych (typu reaktywacja działalności zamkniętego basenu krytego)	Funkcjonuje baza dobrze wyposażonych obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dostępnych dla mieszkańców	Powierzchnia wybudowanych, zmodernizowanych i rozbudowanych obiektów oraz terenów sportowych i rekreacyjnych (m ²)	wzrost
➤ likwidacja barier architektonicznych,	Obiekty komunalne użyteczności publicznej spełniają krajowe standardy dostępności. Na głównych, gminnych ciągach komunikacyjnych (ulice, chodniki, ścieżki) nie ma barier architektonicznych.	Liczba inwestycji i zakupów poprawiających stan obiektów komunalnych w zakresie standardów dostępności	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ poprawa warunków mieszkaniowych,	Utrzymywany jest odpowiedni standard mieszkań komunalnych	Poziom i stan wyposażenia lokali komunalnych (wskaźnik jakościowy)	wzrost
➤ realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym,	Polepszył się poziom bezpieczeństwa, OSP z terenu Miasta i Gminy Września są regularnie doposażane	Liczba zdarzeń drogowych na 1000 mieszkańców Kwoty na doposażenie OSP z terenu Miasta i Gminy Września	spadek utrzymanie
➤ wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu uprawnienia usług publicznych	Wdrożono elektroniczne formy obsługi głównych kategorii spraw urzędowych i usług publicznych, stosowane są nowoczesne technologie usprawniające i optymalizujące świadczenie tych usług	Liczba kategorii spraw urzędowych, dla których stworzono e-usługę	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie Gminy	Gmina dysponuje wystarczającą i odpowiednio zlokalizowaną infrastrukturą turystyczną dla kluczowych grup odbiorców Obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków) są utrzymywane we właściwym stanie	Wydatki na zabytki (wpisane do rejestru zabytków) oraz rozwój infrastruktury turystycznej	utrzymanie
Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy			
Kierunki działań:			
➤ modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w Gminie,	W gminie występują zmodernizowane i zagospodarowane tereny rekreacyjne	Liczba terenów rekreacyjnych na 1000 mieszkańców gminy	utrzymanie
➤ rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą	Spójna sieć ścieżek rowerowych i pieszo –	Długość dróg dla rowerów, w tym ścieżek pieszo-rowerowych	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
towarzystwą,	rowerowych		
➤ budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,	Jakość i gęstość sieci dróg pozwala na płynny i bezpieczny ruch pojazdów	Liczba inwestycji poprawiających jakość sieci dróg gminnych	utrzymanie/wzrost
➤ rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie Miasta i Gminy,	W gminie występują zrewitalizowane tereny zieleni oraz przestrzenie publiczne	Liczba zmodernizowanych terenów zieleni i przestrzeni publicznych na 1000 mieszkańców gminy	utrzymanie / wzrost
➤ opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego	Tereny o największej presji inwestycyjnej są sukcesywnie obejmowane planami miejscowymi	Pokrycie terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	wzrost
Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu			
Kierunki działań:			
➤ wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy,	Wszystkie szkoły w gminie odznaczają się wynikami powyżej średniej	Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej (średnia liczba punktów)	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
	reprezentowanej przez grupę porównawczą	Liczba zajęć dodatkowych i kół zainteresowań w szkołach podstawowych	utrzymanie
➤ podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania,	Procesy kształcenia i wychowania zapewniają szeroką paletę zajęć dodatkowych, wyrównawczych, ale i rozwijanie talentów	Liczba uczniów uzyskujących wyróżnienia w konkursach przedmiotowych na poziomie ponadgminnym	wzrost
➤ zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami),	Funkcjonowanie bazy placówek dziennego pobytu i innych form wsparcia	Liczba miejsc w placówkach dziennego pobytu	utrzymanie
➤ realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie,	Czynione są starania na rzecz stopniowego usamodzielnienia się jak największej liczby osób narażonych na wykluczenie	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	spadek

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich.	Funkcjonują placówki publiczne umożliwiające integrację mieszkańców i rozwój społeczny (kapitału społecznego) na wsi	Liczba zmodernizowanych i udostępnionych budynków usług społecznych na terenach wiejskich	wzrost
Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy			
Kierunki działań:			
➤ wspieranie działalności organizacji pozarządowych	Gmina realizuje inicjatywy społeczne	Liczba projektów organizacji pozarządowych uzyskujących dofinansowanie z budżetu gminy	utrzymanie
➤ funkcjonowanie inicjatywy funduszy sołeckich lub innej formy wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw	Fundusz sołecki lub inna forma wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw stanowi część wydatków budżetu na	Liczba przedsięwzięć zrealizowanych z funduszy sołeckich (lub innej formy wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw)	Utrzymanie/ wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
	terenie wiejskim		
Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej gminy			
Kierunek działań:			
➤ rozwój oferty kulturalnej miasta	Oferta kulturalna jest silną stroną miasta i gminy	Liczba imprez organizowanych przez lokalne instytucje kultury	wzrost
➤ promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym,	Najważniejsze wydarzenia kulturalne na terenie gminy są promowane ponadlokalnie i znajdują duży oddźwięk	Liczba akcji promocyjnych dotyczących przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym	wzrost

Cel / ➤ kierunek działań	rezultat	wskaźnik	oczekiwany kierunek zmian
➤ budowa, rozbudowa i doposażenie infrastruktury kultury	Infrastruktura kultury charakteryzuje się dobrym stanem technicznym. Obiekty mają odpowiednią pojemność i wyposażenie do organizacji przedsięwzięć	Liczba przedsięwzięć poprawiających stan infrastruktury kultury	wzrost

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów UMiG Września.

Fot. 3. Widok na Rynek / Urząd Miasta i Gminy / Planty nad Wrześnicą.

Źródło: www.wrzesnia.pl

7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy jako obligatoryjny element strategii wskazuje na przestrzenny wymiar planowania rozwoju. Obrazując w tym wymiarze wizję rozwoju gminy oraz strategiczne pomysły na rozwój zorientowany terytorialnie, model ten jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego⁴.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej prezentuje pożądane kierunki rozwoju przestrzennego określonego obszaru w danym horyzoncie czasowym. Przedstawia zmiany, jakie powinny zaistnieć w przestrzeni, by zrealizować wyznaczone cele strategiczne oraz osiągnąć efekty tych celów⁵.

Skoro wizję rozwoju gminy sformułowano w brzmieniu:

„Miasto i Gmina Września liderem dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego w strefie zewnętrznej Metropolii Poznańskiej – oferujemy obecnym i przyszłym mieszkańcom nowoczesne, przyjazne oraz konkurencyjne miejsce do życia i pracy”.

Należy w pierwszej kolejności zaakcentować położenie w układzie przestrzennym Metropolii, i główne powiązania funkcjonalne, wynikające z tego położenia (a także inne kluczowe powiązania).

W dalszej kolejności należy wskazać obszary predestynowane do rozwoju funkcji mieszkaniowej oraz miejsc pracy, biorąc pod uwagę rosnące wymagania w tym zakresie, związane z unikaniem potencjalnych konfliktów, potrzebą odpowiedniej obsługi infrastrukturalnej, wymagania jakości życia ludzi i ochrony środowiska.

W celu wydzielenia stref funkcjonalno-przestrzennych dokonano dwustopniowej delimitacji. W pierwszym kroku przeanalizowana została liczba ludności w każdej z miejscowości. Stan w roku 2020 porównano z rokiem 2015, aby określić kierunek zmian. Dodatkowo z uśrednioną dla lat 2015 i 2020 liczbą ludności zestawiono liczbę wydanych w tym okresie decyzji o warunkach zabudowy. Z uwagi na to, że nie wszystkie miejscowości stanowią obręby geodezyjne, tam, gdzie obręb obejmował więcej niż 1 miejscowość, podstawą do porównań była liczba ludności wszystkich miejscowości w obrębie.

W ten sposób można było zidentyfikować miejscowości:

- z przyrostem liczby ludności i dużą aktywnością inwestycyjną,
- z ubytkiem ludności przy wysokiej aktywności inwestycyjnej,

⁴ Por. „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”. MFiPR 2020.

⁵ Modele struktury funkcjonalno-przestrzennej w strategiach rozwoju, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Strategii, maj 2020.

- z przyrostem ludności i umiarkowaną aktywnością inwestycyjną,
- z ubytkiem ludności i niską aktywnością inwestycyjną.

Wobec wiedzy, że w niektórych obrębach pokrycie planami miejscowymi wyraźnie przekracza średnią gminną, i braku danych na temat wewnętrznej struktury wydawanych decyzji (jaką część stanowiły inwestycje mieszkaniowe, jaką pozostałe, tu zwłaszcza produkcyjne, magazynowe, usługowe), dokonany został drugi krok delimitacji. Dla miejscowości odznaczających się wzrostem liczby ludności i/lub wysoką liczbą wydawanych warunków zabudowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przeanalizowano dostępne dane w zakresie liczby oddawanych do użytku mieszkań oraz liczby podmiotów gospodarczych, a także dynamiki powstawania firm.

W ten sposób można było wyróżnić strefę suburbanizacji ludnościowej i strefę suburbanizacji gospodarczej i przyporządkować miejscowości do tych stref.

Fot. 4. Zabudowa jednorodzinna we Wrześni – Osiedle Lipówka z lotu ptaka.

Źródło: UMiG we Wrześni.

Tab. 3. Podstawa delimitacji stref funkcjonalno-przestrzennych.

Nazwa miejscowości	Ludność 2015	Ludność 2020	zmiana 2015-2020	zmiana 2015-2020 (%)	Liczba firm / 1000 M 2015	Liczba firm / 1000 M 2020	dynamika liczyby firm 2015-2020	liczba wydanych decyzji o wz 1000M 2015-2020	mieszkania oddane 2015-2020	mieszkania oddane 2015-2020 na 1000 M
Września	29509	29754	245	0,8%	140,6	151,0	107,3%	22,3	2681	90,3
Bierzglinek	1341	1440	99	7,4%	123,0	137,5	111,8%	57,9	84	61,4
Gulczewko	85	95	10	11,8%	94,1	126,3	134,2%	1175,4	9	100,7
Gutowo Małe	722	769	47	6,5%	126,0	156,0	123,8%	110,4	69	92,9
Gutowo Wielkie	396	398	2	0,5%	106,1	103,0	97,1%	208,3	18	45,2
Kaczanowo	1026	1091	65	6,3%	82,8	106,3	128,3%	113,6	53	50,2
Nowy Folwark	490	569	79	16,1%	118,4	140,6	118,8%	255,4	48	90,8
Osowo	220	235	15	6,8%	86,4	89,4	103,5%	151,6	10	43,3
Psary Polskie	969	1090	121	12,5%	109,4	122,9	112,4%	153,2	91	90,0
Słomowo	326	363	37	11,3%	138,0	162,5	117,7%	220,2	31	92,0
Białężyce	341	317	-24	-7,0%	132,0	138,8	105,2%	100,9	13	39,8
Chocicza Mała	150	144	-6	-4,0%	33,3	62,5	187,5%	150,5	1	6,8
Chocicza Wielka	142	141	-1	-0,7%	63,4	70,9	111,9%	41,3	2	13,8

Chociczka	158	141	-17	-10,8%	75,9	99,3	130,7%	156,5	4	26,1
Chwalibogowo	729	703	-26	-3,6%	164,6	170,7	103,7%	36,3	7	9,8
Grzymysławice	41	43	2	4,9%	73,2	116,3	158,9%	297,5	1	24,8
Obłaczkowo	643	661	18	2,8%	96,4	121,0	125,5%	124,2	23	34,8
Przyborki	636	653	17	2,7%	130,5	136,3	104,4%	111,4	21	32,9
Psary Małe	664	697	33	5,0%	167,2	172,2	103,0%	118,0	28	41,3
Żerniki	23	1	-22	-95,7%	43,5	0	0,0%	600,0		
Bardo	198	184	-14	-7,1%				31,4	1	5,2
Bierzglin	447	404	-43	-9,6%				35,4	2	4,7
Broniszewo	38	39	1	2,6%				50,8		
Dębina	13	13	0	0,0%				obręb Bierzglinek		
Gonice	125	121	-4	-3,2%	120	115,7	96,4%	75,5	3	25,2
Goniczki	127	124	-3	-2,4%				79,8		
Gozdowo	487	476	-11	-2,3%	73,9	113,4	153,5%	99,5	1	2,1
Gozdowo- Młyn	38	34	-4	-10,5%				obręb Gozdowo		
Grzybowo	331	317	-14	-4,2%				103,4		22,0
Gulczewo	155	159	4	2,6%				37,8		
Kawęczyn	66	68	2	3,0%				30,7		
Kleparz	205	214	9	4,4%				62,0		

Marzenin	624	574	-50	-8,0%	97,8	108,0	110,5%	108,9	6	9,9
Marzelewo	0	0	0							
Nadarzyce	100	109	9	9,0%	70,0	36,7	52,4%	187,8	2	18,8
Neryngowo	104	89	-15	-14,4%				63,8		
Noskowo	170	173	3	1,8%				76,7		
Nowa Wieś Królewska	333	309	-24	-7,2%				59,8		
Ostrowo Szlacheckie	135	138	3	2,2%				21,9		
Otoczna	297	288	-9	-3,0%	94,3	86,8	92,1%	37,1		
Psary Wielkie	136	128	-8	-5,9%				15,0		
Radomice	49	35	-14	-28,6%				175,7	1	25,1
Sędziwojowo	316	313	-3	-0,9%				64,0		
Słomówko	119	117	-2	-1,7%				ze Słomowem		
Sobiesiernie	207	208	1	0,5%				109,7		
Sokołowo	973	925	-48	-4,9%	61,7	68,1	110,4%	25,2	8	8,4
Sołeczno	230	225	-5	-2,2%				110,6		
Stanisławowo	110	101	-9	-8,2%				19,0		
Strzyżewo	42	43	1	2,4%				245,9		
Węgiarki	605	589	-16	-2,6%	94,2	98,5	104,5%	107,0	12	20,1
Wódki	95	83	-12	-12,6%				obręb		

								Grzybowo		
suma teren wiejski	6898	6601			224,0	271,8	114,9%		595	37,2
suma gmina	36407	36355			159,2	172,9	107,5%	52,5		71,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów UMiG Września oraz BDL GUS.

Fot. 5. Volkswagen – Zakład Crafter Września.

Źródło: <https://volkswagen-poznan.pl/pl/fabryki>

W ten sposób na terenie Miasta i Gminy Września wydzielić można następujące strefy, uwidocznione na rycinie nr 4.

Ryc. 4. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Źródło: opracowanie własne na bazie [Open Street Map](https://www.openstreetmap.org/).

I Miasto Września – stanowi miasto zaliczane do ośrodków średniej wielkości, ośrodek gminy, ale i powiatu, pełniący funkcję centrum równoważenia rozwoju⁶, ogniskujący aktywność mieszkańców 5 gmin: Września, Nekla, Kołaczkowo, Miłosław i Pyzdry. Z uwagi na dynamiczny rozwój gospodarczy w ostatnich latach przestrzeń miasta podlega aktywnym przekształceniom, zwłaszcza w kierunku rozwoju funkcji mieszkaniowej, ale występuje także duży ruch związany z korzystaniem z usług, z czym wiąże się obciążenie dróg, konieczność budowy nowych połączeń, poprawy jakości życia dotychczasowych mieszkańców.

II Strefa suburbanizacji ludnościowej – w skład strefy zaliczono miejscowości: Bierzglinek, Gulczewko, Gutowo Małe, Kaczanowo, Nowy Folwark, Osowo, Psary Małe, Psary Polskie, Słomowo, Gutowo Wielkie.

⁶ [Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego](#). Wielkopolska 2020+ (załącznik do Uchwały Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r.), Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań, 2019

Strefa rozciąga się w 2 kierunkach od granic Wrześni – na pn. zachód i pd. wschód, generalnie wzdłuż biegu Wrześnicy. W miejscowościach tych nastąpił w latach 2015-2020 wzrost liczby mieszkańców, niekiedy znaczący, i ma miejsce nasilony ruch budowlany, mierzony liczbą 40 i więcej mieszkań oddanych na 1000 mieszkańców w latach 2015-2020. Zjawiskom tym towarzyszą najczęściej wysokie (w stosunku dla średnich dla terenów wiejskich gminy) i rosnące wskaźniki przedsiębiorczości oraz duże natężenie wydawanych warunków zabudowy.

III Strefa suburbanizacji gospodarczej - strefa obejmująca miejscowości: Białeżyce, Chwalibogowo, Grzymysławice, Chocicza Mała i Wielka, Obłaczkowo, Przyborki. Najbardziej dominującym elementem struktury przestrzennej jest tu Wrześcińska Strefa Aktywności Gospodarczej z fabryką Volkswagena, węzeł Września na autostradzie A2 oraz zjazd z dawnej głównej drogi z Poznania do Wrześni, obecnie w ciągu DK 92. Miejscowości w tej strefie charakteryzują się często ubytkiem liczby ludności lub nieznacznym wzrostem, mniejszym jednak niż w strefie II, przy wysokich wskaźnikach przedsiębiorczości bądź wysokiej dynamice tego zjawiska. Często ma tu miejsce nasilony ruch w zakresie wydawanych warunków zabudowy, jednak liczba mieszkań powstałych w badanym okresie nie przekracza z reguły 40 na 1000 mieszkańców.

W większym stopniu rozwija się w tej strefie funkcja produkcyjna, składów i magazynów oraz usług, czego wyrazistym przykładem jest wypieranie funkcji mieszkaniowej przez usługową w najnowszej zmianie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września⁷.

IV Strefa wiejska - obejmująca pozostałą część terenu wiejskiego gminy. Na obszarze tym liczba ludności w większości miejscowości spadła, wskaźniki przedsiębiorczości są przeważnie niższe aniżeli w miejscowościach stref II i III, a ruch budowlany mniejszy. Teren w większym stopniu niż pozostałe strefy pełni funkcje rolnicze.

8. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Aby uprzednio określony docelowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej, mógł zostać zrealizowany, należy doprecyzować warunki realizacji. Są to ramowe wskazania dotyczące realizacji inwestycji, ale też ogólnych zasad polityki przestrzennej dostosowanych do specyfiki

⁷ [Uchwała Nr XXIV/224/2021 Rady Miejskiej we Wrześni](#) z dnia 28 maja 2021r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września – część H, [dostęp: 28.06.2021 r.]

zdiagnozowanych stref. Podstawową przesłanką jest kształtowanie procesów przebiegających w przestrzeni w sposób zrównoważony⁸.

Aby założenia te osiągnąć, potrzebna jest trwałość zapisów przyjmowanych dokumentów oraz aktywna polityka planistyczna – obejmowanie planami miejscowymi obszarów o największym przewidzianym spodziewanym nasileniu inwestycji lub o największej presji inwestycyjnej na środowisko. Miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powinny być obejmowane w pierwszej kolejności tereny:

- predysponowane dla lokalizacji inwestycji usługowych i przemysłowych,
- wskazane do intensywnego rozwoju nowej zabudowy mieszkaniowej,
- podlegające rekultywacji,
- parkowe i rekreacyjne,
- o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych.

Poza wskazaniem wynikającymi z postanowień ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741, 784 i 922), szczególnie art. 1 ust. 4 tejże ustawy (wprost zapisanych w powołanych przepisach), formułuje się następujące rekomendacje:

W strefie I (Miasto Września) chłonność obszarów charakteryzujących się zwartą strukturą funkcjonalno-przestrzenną pod rozwój zabudowy mieszkaniowej wynosi 243 341 m². Jest to niecałe 13,5% zapotrzebowania oszacowanego w związku z rozwojem społeczno-gospodarczym, a więc i demograficznym gminy. Brak jest terenów pod rozwój funkcji usługowej oraz produkcyjnej, składów i magazynów⁹. Miasto jest obszarem niewielkim (12,7 km²) i gęsto zaludnionym (2 400 osób na km²) Wobec szczupłości terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowej, produkcyjnej i usługowej przyrost liczby mieszkań i nowych mieszkańców spowolni. W celu wyeliminowania tego rodzaju barier rozwoju konieczne jest wprowadzanie w dokumentach planistycznych zmian funkcji terenu. Należy postawić na zmiany jakościowe, poprawiające komfort życia i pracy. Jednocześnie dają się zauważyć procesy starzenia się społeczeństwa – udział senierek i seniorów w ogólnej liczbie ludności zwiększa się, coraz więcej jest też osób przewlekle chorych, z niepełnosprawnościami.

- Wprowadzanie nowych funkcji przez przekształcanie obszarów już zainwestowanych;

⁸ Por. „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”. MFiPR 2020.

⁹ „Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września”, 2020.

- Niewprowadzanie funkcji generujących duży ruch samochodów ciężarowych przez obszary zabudowy mieszkaniowej;
- Poprawa bezpieczeństwa ruchu;
- Utrzymanie powierzchni biologicznie czynnych;
- Ochrona zasobów wodnych, zwiększanie retencji;
- Poprawa dostępności placówek usługowych – tworzenie subcentrów w odleglejszych rejonach miasta.

W strefie II funkcja mieszkaniowa powinna być dominującą. Rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej i przyrost liczby ludności będą kontynuowane. Przybywać będzie nowych mieszkańców, wcześniej często niezwiązanych z miejscowościami, do których się przeprowadzają. Rekomendowane jest:

- Tworzenie warunków do rozwoju zabudowy mieszkaniowej,
- Unikanie ograniczenia terenów zalesionych i zakrzewionych, terenów podmokłych, ich osuszania,
- Ochrona zasobów wodnych, zwiększanie retencji,
- Wyposażenie w usługi społeczne stosownie do wzrastających potrzeb,
- Kształtowanie lokalnych centrów usługowych¹⁰,
- Kształtowanie wewnętrznego układu komunikacyjnego umożliwiającego wygodne i bezpieczne poruszanie się niechronionych uczestników ruchu (pieszych, rowerzystów).

W strefie III obserwuje się wzmożony ruch inwestycyjny związany z rozwojem gospodarki. Coraz większe tereny przeznaczane są pod funkcje produkcyjne, składy i magazyny. Niektóre miejscowości są już „otoczone” tego rodzaju zabudową. Przygotowuje się rozwój sieci drogowej a także infrastruktury podziemnej. Rekomendacje dla strefy są następujące:

- Unikanie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej poza ukształtowanymi obszarami o funkcji mieszkaniowej (uzupełnianie istniejących struktur).

¹⁰ Lokalne centrum usługowe (LCU) – „dająca się wydzielić z otoczenia wielofunkcyjna przestrzeń publiczna, zapewniająca dostęp do podstawowych (codziennych) usług, sprzyjająca integracji społecznej i budowaniu tożsamości lokalnej mieszkańców terenu, na którym się znajduje i który obsługuje” (por. Damurski Ł. (red.) Model lokalnego centrum usługowego jako narzędzie kształtowania spójności terytorialnej obszarów miejskich, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2020, s. 35.

- Wyprowadzanie głównych tras transportu towarowego poza obszary zabudowy mieszkaniowej.

Strefa IV stanowi obszar peryferyjny gminy. Wiele miejscowości wykazuje stagnację demograficzną lub nawet ubytek ludności, w porównaniu z centrum gminy niewielka jest aktywność gospodarcza, mały ruch inwestycyjny. Niektóre miejscowości są znacząco (ponad 10 km) oddalone od Wrześni. Jednocześnie są to wartościowe tereny rolne, gdzie nie występuje tak duża presja na przekształcenia funkcjonalne. Rekomendacje dla tej strefy to:

- utrzymanie dominującego rolniczego charakteru obszaru (z wyłączeniem terenów już przeznaczonych pod inne funkcje),
- ochrona zasobów wodnych, zwiększanie retencji,
- kształtowanie lokalnych centrów usługowych.

9. Spójność kierunków rozwoju gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027 zachowuje spójność z dokumentami wyższego rzędu. Przy opracowywaniu dokumentu uwzględnione zostały kierunki rozwoju wyznaczone w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) oraz Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030.

Jako cel główny polityki regionalnej kraju do roku 2030 wskazano „efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym”. Cel ten realizowany będzie w oparciu o powiązane wzajemnie trzy cele szczegółowe:

1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.
2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych.
3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030, wpisując się w kierunki KSRR opiera się na 4 poniższych celach strategicznych:

1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców.

2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu.

3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski.

4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027 harmonizuje z powyższymi dokumentami. Cele dokumentów wyższego rzędu dają się bowiem skalować. W tabeli 3. wskazano, jak cele niniejszego dokumentu powiązane są z celami KSRR i strategii wojewódzkiej. Przedstawiono ich dopasowanie do poziomu celów szczegółowych (operacyjnych), a nawet kierunków działań.

Tab. 4. Zgodność Strategii rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027 z KSRR 2030 i Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
CEL STRATEGICZNY I: ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA	CEL 2. WZMACNIANIE REGIONALNYCH PRZEWAG KONKURENCYJNYCH	CEL STRATEGICZNY 1. WZROST GOSPODARCZY WIELKOPOLSKI BAZUJĄCY NA WIEDZY SWOICH MIESZKAŃCÓW
Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki	2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym. 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.	CEL OPERACYJNY 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
CEL STRATEGICZNY II: INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	CEL 1. ZWIĘKSZENIE SPÓJNOŚCI ROZWOJU KRAJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I PRZESTRZENNYM	CEL STRATEGICZNY 3. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WIELKOPOLSKI
Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa CEL OPERACYJNY 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski
Cel szczegółowy II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego <i>m. in. kierunki:</i> ➤ <i>poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,</i> ➤ <i>poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze,</i> ➤ <i>budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,</i>		CEL OPERACYJNY 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski CEL OPERACYJNY 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
CEL STRATEGICZNY III: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ		CEL STRATEGICZNY 1. WZROST GOSPODARCZY WIELKOPOLSKI BAZUJĄCY NA WIEDZY SWOICH MIESZKAŃCÓW CEL STRATEGICZNY 2. ROZWÓJ SPOŁECZNY WIELKOPOLSKI OPARTY NA ZASOBACH MATERIALNYCH I NIEMATERIALNYCH REGIONU CEL STRATEGICZNY 4. WZROST SKUTECZNOŚCI WIELKOPOLSKICH INSTYTUCJI I SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA REGIONEM
Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności Wrześni jako miejsca zamieszkania		CEL OPERACYJNY 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa CEL OPERACYJNY 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług
Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu		CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
przestrzennego na terenie gminy		kapitału społecznego i kulturowego regionu CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa
Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy CEL OPERACYJNY 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie CEL OPERACYJNY 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom CEL OPERACYJNY 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju
Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług CEL OPERACYJNY 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju
Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej Wrześni	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu

Źródło: opracowanie własne.

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030 wskazano jako zadanie budowę obwodnicy Wrześni (w ciągu dróg krajowych – s. 74).

W dokumencie tym Miasto i Gmina Września przynależą do obszaru strategicznej interwencji (OSI)

Poznański Obszar Metropolitalny (POM), dla którego wskazano następujące kluczowe kierunki działań (s. 89-90):

- Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców
 - budowanie atrakcyjnego wizerunku POM wśród inwestorów i turystów oraz działania na rzecz wzrostu atrakcyjności osiedleńczej wśród kadry wysoko wykwalifikowanej
 - rozwój funkcji metropolitalnych, w tym konferencyjnych i kongresowych
 - podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej jako jednego z elementów kształtujących aktywność gospodarczą i konkurencyjność
 - zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, m. in. przez doradztwo, działania sieciujące i kooperację, wsparcie procesów rozwojowych przedsiębiorstw i/lub ich pracowników,
 - rozwój społeczeństwa informacyjnego,
 - rozwój sektora B+R, w tym rozwój infrastruktury B+R, wsparcie w realizacji innowacyjnych projektów badawczo-rozwojowych poznańskich uczelni, instytutów badawczych i jednostek naukowych oraz innowacyjności przedsiębiorstw, zwiększenie efektywności kapitałowej opracowań innowacyjnych przez komercjalizację wiedzy i technologii oraz ich implementowanie do gospodarki regionalnej,
 - rozwój IOB, współpracy sieciowej,
 - rozwój sektorów kreatywnych (działalności gospodarczej związanej z kulturą i technologią, łączących działalność artystyczną z przedsiębiorczością) opartych na akademickich, lokalnych zasobach ludzkich,
 - podniesienie atrakcyjności lokalnego rynku pracy jako narzędzia przeciwdziałającego emigracji zarobkowej,
 - podniesienie jakości kształcenia i dopasowanie oferty edukacyjnej szkół do lokalnego rynku pracy, wsparcie rozwoju infrastruktury edukacyjnej wysokiej jakości, upowszechnienie kształcenia ustawicznego,

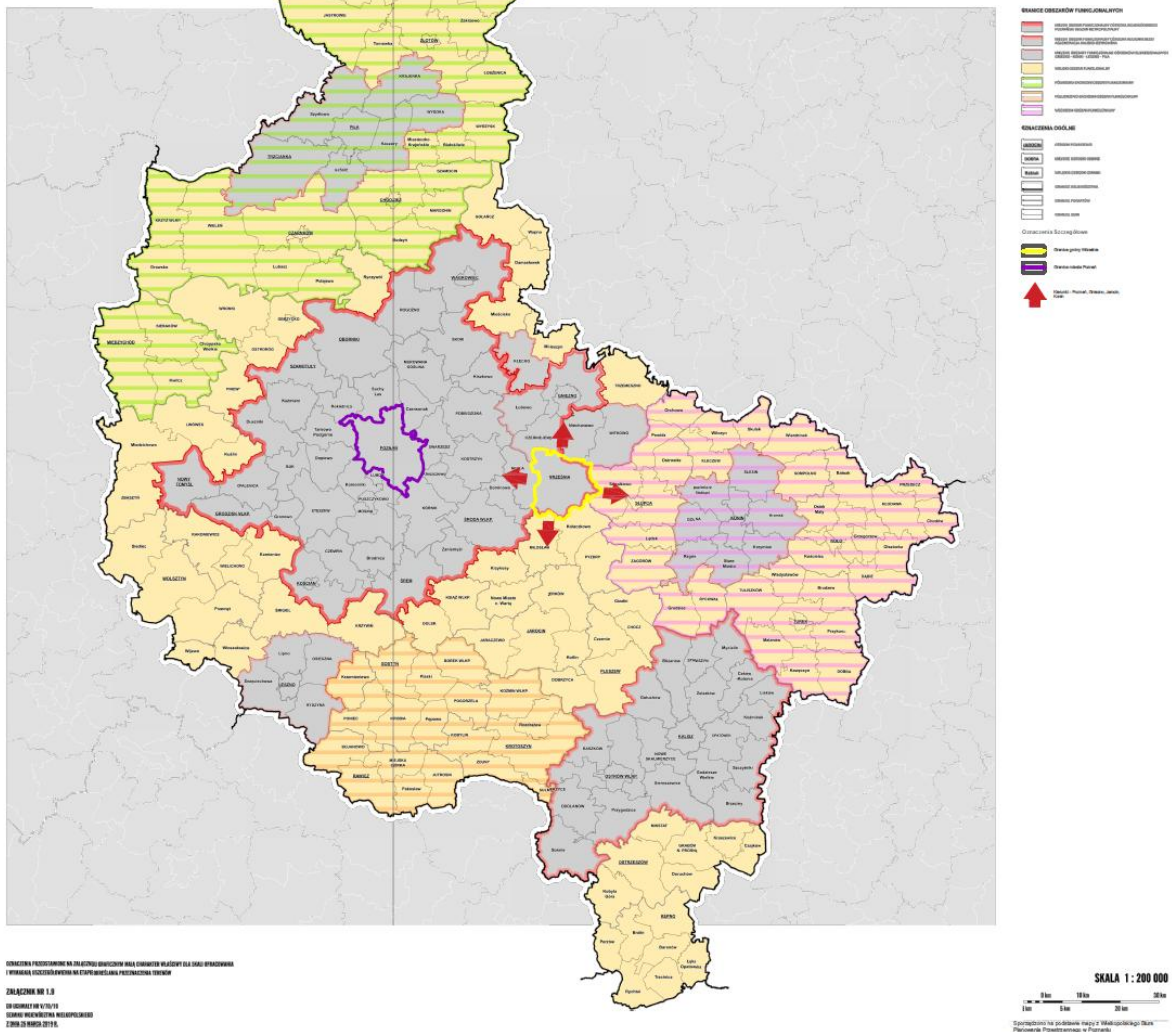
- wsparcie rzemiosła przez rozwój edukacji, produkcji i usług związanych z tym sektorem, wykorzystanie potencjału Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu,
 - wspieranie rozwoju POM jako ośrodka akademickiego zdolnego do konkurowania na arenie międzynarodowej,
 - podnoszenie jakości życia ludzi młodych stanowiących potencjał (zasoby pracy) dla rozwoju gospodarki kreatywnej i innowacyjnej.
- ROZWÓJ SPOŁECZNY WIELKOPOLSKI OPARTY NA ZASOBACH MATERIALNYCH I NIEMATERIALNYCH REGIONU
- ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, m. in. przez inwestycje w infrastrukturę kultury i poprawę warunków jej funkcjonowania,
 - rozwój turystyki przez wykorzystanie istniejącego potencjału kulturowego,
 - polityka integracji obcokrajowców ze społecznością lokalną, w tym promowanie wśród migrantów czynnego udziału w społeczeństwie obywatelskim,
 - działania na rzecz dopasowania oferty usług publicznych do zmieniających się potrzeb demograficznych, m. in. budowa wysoko wyspecjalizowanych ośrodków świadczenia usług zdrowotnych (np. Ośrodek Protonoterapii, Centrum Diagnostyczne Instytutu Genetyki Człowieka Polskiej Akademii Nauk, Centralny Zintegrowany Szpital Kliniczny Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego),
 - upowszechnienie programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych dla poprawy stanu zdrowia mieszkańców POM,
 - zwiększenie dostępności do realizowanych na terenie POM usług społecznych oraz budowa/modernizacja placówek je świadczących.
- ROZWÓJ INFRASTRUKTURY Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WIELKOPOLSKI
- poprawa dostępności komunikacyjnej przez rozwój infrastruktury transportowej, utworzenie efektywnego systemu komunikacyjnego, w tym rozbudowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej (m. in. w układzie pierścieniowym), poznańskiego węzła kolejowego (w tym usunięcie wąskiego gardła na odcinku Poznań Wschód – Poznań

Główny; budowa dodatkowego korytarza kolejowego), budowa północno-wschodniej obwodnicy Poznania, inwestycje dotyczące ulicy Obornickiej w Poznaniu i Suchym Lesie, budowa/modernizacja dróg (m.in. S 5, S 11, DK nr 92, DW nr 430, nr 434)

- rozbudowa i integracja transportu zbiorowego w oparciu o partnerstwa międzygminne, powiatowo-gminne o charakterze pozamiejskim i innymi poziomami samorządu terytorialnego w obszarze metropolitalnym oraz zmniejszenie jego emisyjności
 - zapobieganie kongestii na drogach POM przez rozbudowę bezkolizyjnego układu drogowego, budowę mostów i wiaduktów, węzłów przesiadkowych
 - rozbudowa sieci tras tramwajowych na obszarze miasta Poznania
 - zagęszczenie sieci dróg i ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem łączenia odcinków już istniejących, w tym pomiędzy sąsiadującymi jednostkami samorządu terytorialnego
 - wsparcie kształtowania zielonego pierścienia POM w celu przeciwdziałania negatywnym skutkom suburbanizacji
 - ograniczenie niskiej emisji z sektora bytowo-komunalnego i negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców, wdrożenie programów poprawy efektywności energetycznej budynków
 - przeciwdziałanie fragmentacji środowiska przyrodniczego, ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony bioróżnorodności na obszarze Wielkopolskiego Parku Narodowego
 - działania na rzecz racjonalnej gospodarki odpadami – promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym
 - zwiększenie zdolności retencyjnej POM i zagospodarowanie wód opadowych
- WZROST SKUTECZNOŚCI WIELKOPOLSKICH INSTYTUCJI I SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA REGIONEM
- wzmacnianie i kreowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania
 - rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz obszarów o wysokich wartościach historycznych i kulturowych

- promocja i wsparcie inicjatyw obywatelskich oraz kontynuacja procesów włączania organizacji pozarządowych, partnerów społeczno-gospodarczych do prac programowych w rozwoju ZIT MOF Poznania
- przeciwdziałanie chaotycznej suburbanizacji w zakresie budownictwa mieszkaniowego
- koordynowanie polityk przestrzennych samorządów lokalnych POM oraz wsparcie rozwoju nowoczesnych usług, w tym e-usług (np. Metropolitalna Platforma Danych, Metropolitalny System Informacji Przestrzennej)

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+ gmina Września została ujęta w obszarze funkcjonalnym Poznania (Poznański Obszar Metropolitalny), na trasie przebiegu Szlaku Piastowskiego (ryc. 5).

Ryc. 5. Położenie gminy w układzie obszarów funkcjonalnych województwa wielkopolskiego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+](#)

Jako obszary II kategorii rozwoju działalności logistycznej – w rejonie węzłów autostradowych i węzłów dróg ekspresowych oraz dróg i ulic w klasie technicznej GP, posiadających dostęp do sieci kolejowej – wskazano Wrześnię jako jedną z lokalizacji.

Plan zawiera następujące rekomendacje dla Gminy Września:

1. w zakresie kształtowania spójnej sieci osadniczej:
 - a. strefy wysokiej, średniej i ograniczania intensywności procesów osadniczych,
 - b. strefa zielonych pierścieni,

- c. miasto powiatowe Września — ośrodek lokalny,
- 2. w zakresie ochrony walorów przyrodniczych:
 - a. Obszar Natura 2000 — obszary siedliskowe — Grądy w Czarniejewie PLH300049,
 - b. zapewnienie trwałości i ciągłości systemu przyrodniczego województwa — międzynarodowe i krajowe obszary węzłowe,
 - c. krajowe korytarze lądowe,
 - d. regionalny korytarz ekologiczny doliny rzecznej,
- 3. w zakresie kształtowania i racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego:
 - a. lasy,
 - b. obszary predysponowane do zalesień,
 - c. obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji,
 - d. obszary o niskich zasobach wód powierzchniowych,
 - e. wody płynące i stojące,
 - f. ekosystemy zależne od wód (mokradła),
 - g. istniejące i planowane zbiorniki małej retencji wodnej,
 - h. strefy wododziałowe,
 - i. główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP nr 143 Subzbiornik Inowrocław-Gniezno i nr 144 Dolina Kopalna Wielkopolska),
 - j. obszary chronione według ustawy Prawo wodne — obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie,
 - k. doliny rzek — elementy naturalnego ukształtowania terenu, pełniące funkcje korytarzy ekologicznych,
 - l. obszary o najwyższej wartości dla produkcji rolniczej (kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych 1-5 i 8),
 - m. pozostałe obszary produkcji rolniczej (kompleksy rolniczej przydatności gruntów ornych 6, 7, 9),
 - n. łąki,
 - o. złoża kopalin skalnych:

- kruszywa naturalne (Obłaczkowo, Obłaczkowo BP),
- surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego (Sokołowo-Gulczewko),

4. w zakresie ochrony potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwoju konkurencyjnych form turystyki i rekreacji:

a. Centra kulturalne Wielkopolski:

- miasto Września - ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym,
- wieś Grzybowo - ośrodek o wysokim znaczeniu usług kultury,

b. Główny obszar kulturotwórczy:

- Strategiczne Pasma Kulturowe - Szlak Piastowski,
- pierwsze stolice wczesnopiastowskiej Polski - Grzybowo,
- obiekty związane ze Szlakiem Piastowskim,

c. dobra kultury materialnej i niematerialnej:

- cenne obiekty archeologiczne - proponowane archeologiczne parki kulturowe, •
proponowane obiekty UNESCO,
- historyczne układy przestrzenne (układy urbanistyczne ujęte i nieujęte w rejestrze zabytków),
- stanowisko archeologiczne o własnej formie krajobrazowej,
- miejsce pamięci narodowej,

d. obszary wizerunkowe rozwoju turystyki - Szlak Piastowski,

e. międzynarodowe i krajowe szlaki dziedzictwa - Europejski Szlak Romański,

5. w zakresie zrównoważonego rozwoju rolnictwa:

a. strefy umiarkowanego, ekstensywnego i ograniczania rozwoju działalności rolniczej,

b. obszary predysponowane do produkcji biomasy,

c. miasto Września - ośrodek powiatowy obsługi rolnictwa,

6. w zakresie poprawy dostępności komunikacyjnej województwa:

a. autostrada A2,

b. drogi krajowe nr 15 i 92 (klasa techniczna GP),

c. drogi wojewódzkie nr 432 i 442 (klasa techniczna G),

- d. miasto Września wymagające budowy obwodnicy,
 - e. Transeuropejska Sieć Transportowa TEN-T:
 - sieć bazowa TEN-T,
 - korytarz Morze Północne - Bałtyk,
 - f. międzyregionalne linie kolejowe nr 3 (prędkość docelowa 160 km/h) i nr 281 (prędkość docelowa 120 km/h),
 - g. łącznice kolejowe nr 807 I 808,
 - h. odcinek drogi krajowej nr 15 przeznaczony do zmiany kategorii,
7. w zakresie rozwoju efektywnej i innowacyjnej infrastruktury technicznej:
- a. istniejące główne punkty zasilania,
 - b. planowany główny punkt zasilania o orientacyjnej lokalizacji,
 - c. istniejące linie elektroenergetyczne WN 400 kV, 220 kV i 110 kV,
 - d. planowane linie elektroenergetyczne WN 110 kV o orientacyjnym przebiegu,
 - e. istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia,
 - f. planowane gazociągi wysokiego ciśnienia o orientacyjnym przebiegu,
 - g. planowany gazociąg wysokiego ciśnienia (kopalniany) o orientacyjnym przebiegu,
 - h. istniejąca stacja redukcyjno-pomiarowa pierwszego stopnia,
 - i. ropociąg tranzytowy,
 - j. instalacje w trakcie realizacji:
 - stacje demontażu pojazdów samochodowych,
 - instalacje do odzysku i recyklingu metali,
 - instalacje do odzysku i recyklingu odpadów budowlanych i remontowych,
 - k. VII Region Gospodarowania Odpadami Komunalnymi,
- L sieć szerokopasmowa (sieć światłowodowa, węzeł szkieletowy i węzły dystrybucyjne),
8. w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa publicznego i przeciwdziałania zagrożeniom:
- a. tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi,
 - b. osuwisko,

- c. punkt o szczególnie drastycznej degradacji klimatu akustycznego,
- d. odcinki dróg i linii kolejowych o potencjalnie ponadnormatywnym oddziaływaniu akustycznym,
- e. istniejąca napowietrzna infrastruktura techniczna o potencjalnym oddziaływaniu pól elektromagnetycznych,
- f. istniejąca podziemna infrastruktura techniczna o potencjalnej możliwości wystąpienia poważnych awarii,
- g. obszary wymagające ograniczania negatywnego wpływu produkcji zwierzęcej na środowisko - intensywne chów lub hodowla bydła,
- h. drogowy odcinek lotniskowy (DCL).

Ustalenia wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania na obszarze gminy Września są następujące:

1. w zakresie kształtowania zielonego pierścienia metropolii:

a. struktura zielonego pierścienia:

- Obszar Natura 2000 Grądy w Czarniejewie PLH300049,
- tereny otwarte - rolnicza przestrzeń produkcyjna,
- tereny łąk i pastwisk,
- mniejsze kompleksy leśne i wyspy leśne,
- tereny osadnicze,

2. w zakresie kształtowania spójnego systemu przyrodniczego:

- a. obszary węzłowe o randze międzynarodowej i krajowej,
- b. regionalny i lokalne korytarze ekologiczne dolin rzecznych,
- c. krajowy lądowy korytarz ekologiczny,

3. w zakresie rozwoju efektywnego systemu komunikacyjnego:

- a. sieć powiązań komunikacyjnych - typ główny, uzupełniający i podstawowy,
- b. klasyfikacja techniczna dróg - drogi klasy A, GP, G i Z,
- c. miasto Września wymagające budowy obwodnicy,
- d. klasyfikacja techniczna linii kolejowych - linie kolejowe o maksymalnej prędkości 160 km/h (nr 3 (E20)), 120 km/h (nr 281) i 100 km/h (nr 807, 808),

e. system dróg rowerowych,

4. w zakresie zintegrowanego systemu transportu zbiorowego:

a. linie kolejowe nr: 3 (E20), 281, 807 i 808,

b. stacje i przystanki kolejowe:

- istniejące: Chwalibogowo, Gutowo, Marzenin, Otoczna, Września,
- planowane: Września Sokołowo,

c. główne linie autobusowe pomiędzy miastami powiatowymi,

d. ponadlokalny węzeł przesiadkowy Września - stacja kolejowa miasta powiatowego,

e. strefa III obsługi kolejną o częstotliwości połączeń od 30 do 60 minut z udziałem komunikacji autobusowej,

5. w zakresie obszarów ograniczeń dla rozwoju struktur osadniczych:

a. obszary ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- Obszar Natura 2000 Grądy w Czarniejewie PLH300049,
- zielony pierścień metropolii,
- lądowe drogi migracji zwierząt,
- tereny łąk,
- strefa występowania gruntów ornych klasy I-III o najwyższej przydatności do produkcji rolnej,

b. obszary i miejsca ograniczeń związane z bezpieczeństwem publicznym:

- obszar ograniczeń wysokości zabudowy wokół lotniska wojskowego w Powidzu i lotniczych urządzeń naziemnych,
- strefy bezpieczeństwa od obiektów liniowych sieci infrastruktury technicznej,

6. w zakresie obszarów wyłączonych z rozwoju struktur osadniczych:

a. obszary ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- lasy,
- zieleń urządzona,
- wody powierzchniowe,
- ekosystemy zależne od wód,

- korytarze ekologiczne dolin rzecznych,

b, obszary i miejsca związane z bezpieczeństwem publicznym - tereny zagrożone masowymi ruchami ziemi,

7. w zakresie rozwoju efektywnych struktur osadniczych:

a. obszary predysponowane dla rozwoju struktur osadniczych:

- obszary uzupełnienia i rewitalizacji w istniejących strukturach osadniczych,
- obszary rozwoju w otoczeniu stacji i przystanków kolejowych,
- obszary rozwoju na terenach wskazanych do objęcia systemem aglomeracji kanalizacyjnych,
- obszary rozwoju w otoczeniu węzłów autostradowych i węzłów dróg krajowych,

b. obszary i miejsca dla rozwoju zagospodarowania związanego z turystyką i rekreacją:

- miejsca związane z tożsamością regionalną,
- miejsca ekspozycji krajobrazu,
- obszary związane z wartościami przyrodniczymi,

c. obszary ograniczeń dla rozwoju struktur osadniczych - obszary i miejsca związane z bezpieczeństwem publicznym,

d. obszary wyłączone z rozwoju struktur osadniczych - obszary wyłączone niezbędne dla kształtowania systemu przyrodniczego oraz zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.

10. Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla gminy wraz z zakresem planowanych działań

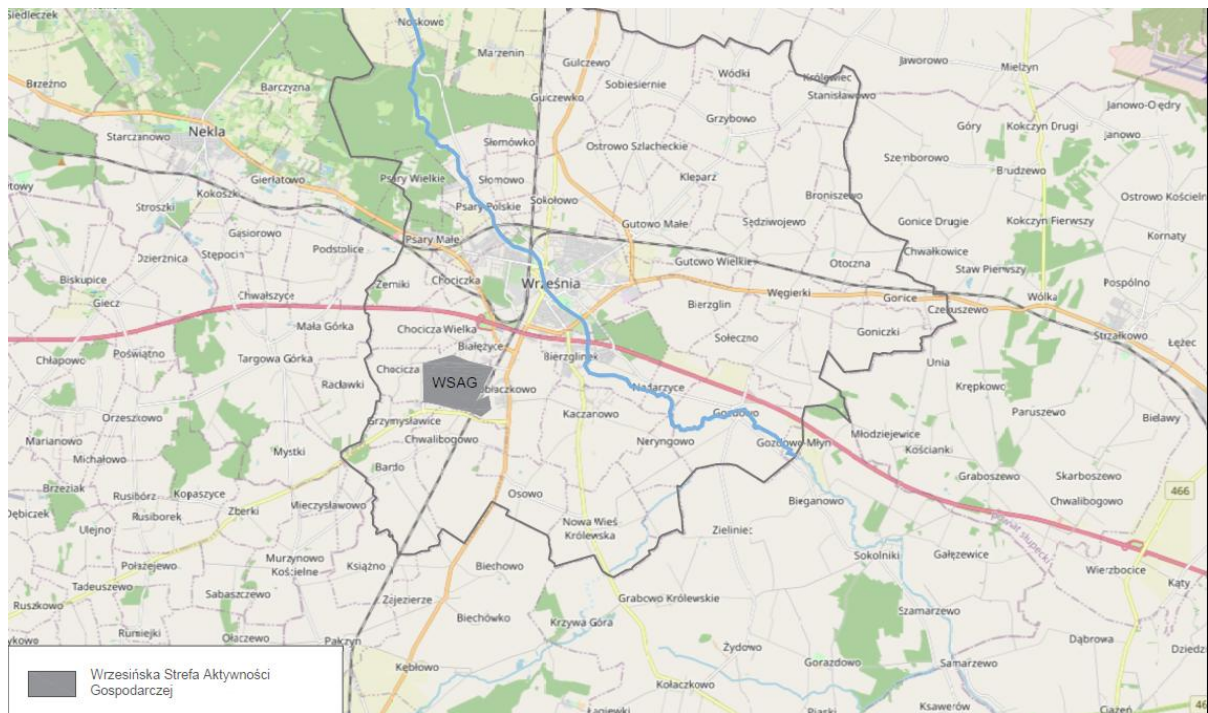
Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla gminy nie są obligatoryjnym elementem strategii rozwoju. Istnieją jednak w gminie obszary istotne z punktu widzenia rozwoju lokalnego, co jest odzwierciedlone w decyzjach organów gminy. Potrzeby wydzielenia lokalnych OSI zostały także potwierdzone na podstawie wniosków z analizy obszarów funkcjonalnych w powiązaniu z analizowanymi na etapie diagnozy wskaźnikami rozwoju społeczno gospodarczego i wspierają realizację polityki rozwoju. OSI nie są instrumentem polityki przestrzennej, lecz mają być aktem polityki rozwoju wyrażającej się w zasadzie terytorialnej koncentracji interwencji¹¹.

Kluczowymi obszarami, odzwierciedlonymi w podjętych przez Radę Miejską uchwałach, są:

¹¹ Por. „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”. MFiPR 2020.

- Wrzesińska Strefa Aktywności Gospodarczej (WSAG)¹²
- Obszary rewitalizacji¹³,

Wrzesińską Strefa Aktywności Gospodarczej utworzono na terenie miejscowości Białeżyce, Chocicza Mała, Grzymysławice i Obłaczkowo. WSAG mieści się w wyznaczonej w rozdz. 7. strefie III – suburbanizacji gospodarczej, stanowiąc kluczowy element funkcjonalno-przestrzenny determinujący dalsze procesy przestrzenne i inwestycje samorządowe na tym obszarze. Lokalizacja WSAG została przedstawiona na ryc. 6.

Ryc. 6. Lokalizacja OSI Wrzesińska Strefa Aktywności Gospodarczej.

Źródło: opracowanie własne na bazie [Open Street Map](#).

7 marca 2014 r. zostało podpisane porozumienie dotyczące zasad współpracy i uczestnictwa w projekcie Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej, którego stronami byli Gmina Września, Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna, Województwo Wielkopolskie, Powiat Wrzesiński, Minister Gospodarki oraz Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych.

Celem utworzenia WSAG jest aktywizacja regionu w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego, przyciągnięcie do Strefy nowych inwestorów, podniesienie poziomu inwestycji,

¹² Uchwała nr XXIX/347/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie utworzenia Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej.

¹³ Zaktualizowany „[Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023](#)” stanowi załącznik nr 1 do uchwały nr XXXII/435/2018 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 23 marca 2018 r.

zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tej części gminy, rozwój przedsiębiorczości, a w konsekwencji utworzenie nowych miejsc pracy.

W celu właściwego przygotowania terenów inwestycyjnych. Zadania te obejmują m. in. rozbudowę sieci wodno - kanalizacyjnej, przebudowę i rozbudowę układu komunikacyjnego dróg oraz przebudowę systemu rowów melioracyjnych wraz z budową zbiornika retencyjnego.

WSAG oddziałuje w następujących aspektach:

a) ekonomicznym – poprzez pozyskanie inwestycji, stworzenie nowych miejsc pracy, podniesienie wpływów z podatków oraz stworzenie warunków wzrostu aktywności gospodarczej,

b) społecznym – dzięki polepszeniu perspektyw rozwoju lokalnego rynku pracy i społeczeństwa¹⁴.

Aktualnie teren WSAG obejmuje 331 ha i zgodnie z intencją stron docelowo wyposażony będzie w pełną infrastrukturę drogową oraz kolejową, a także podjęte zostaną inwestycje w zakresie sieci energetycznej, gazowej, oraz telekomunikacyjnej. Planuje się także poszerzyć strefę aktywności gospodarczej o dodatkowe obszary położone w pobliżu autostrady A2 i linii kolejowej nr 808 Września - Podstolice.

W największych firmach, które znalazły tu lokalizację (Volkswagen, Inalfa Roof Systems, Sitech, Benteler, ABC Logis) pracuje około 4 200 osób, co stanowi ponad 1/4 pracujących na terenie gminy¹⁵

W OSI WSAG koncentrowane będą działania realizujące następujące cele Strategii:

Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki

- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej,
- kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu,

Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września

- rozbudowa i modernizacja sieci wodno - kanalizacyjnej,
- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,

¹⁴ <https://www.wrzesnia.pl/asp/wrzesinska-strefa-aktywnosci-gospodarczej,135,,1>

¹⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.) (BDL GUS).

Główne kierunki inwestycyjne na terenie Strefy w najbliższych latach to:

- kontynuacja rozbudowy infrastruktury drogowej, stworzenie kompleksowego układu komunikacyjnego poprzez podjęcie działań zmierzających do budowy m. in. zachodniej obwodnicy Wrześni

Strategia Wielkopolska 2030: s. 74 Obwodnice miast w ciągu dróg krajowych (m.in. Września). Obwodnica będzie stanowiła nowy przebieg DK 92, wobec czego dotychczasowy przebieg między Psarami Małymi a Obłóczkowem będzie stanowił głównie łącznik do węzła autostrady A2 oraz dojazd do terenów WSAG.

- budowa infrastruktury zaopatrzenia w wodę terenów zlokalizowanych we Wrzesińskiej Strefie Aktywności Gospodarczej

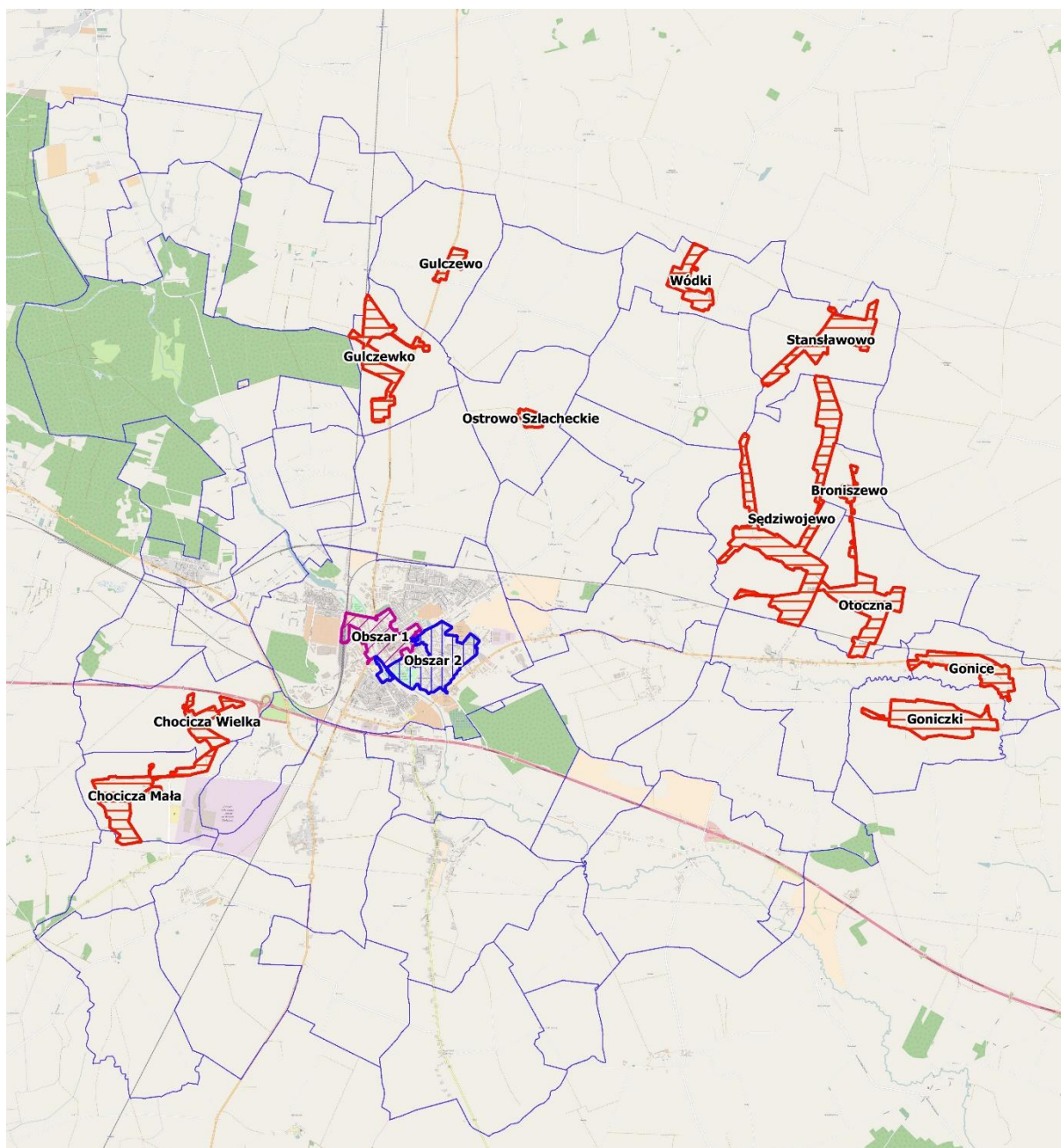
Projekt został włączony do Załącznika 1b do Stanowiska Zarządu Województwa Wielkopolskiego Lista przedsięwzięć strategicznych do projektu Kontraktu Programowego dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2027. Wartość zadania opiewa na 90 mln zł.

Obszary rewitalizacji zostały wyznaczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 w ramach wyznaczonego na podstawie analiz wskaźnikowych obszaru zdegradowanego.

Obszar zdegradowany Gminy Września składa się z podobszarów stanowiących zarówno obszary statystyczne położone w granicach miasta, jak i obszarów obejmujących zamieszkałe tereny miejscowości położonych w części gmin o charakterze wiejskim, które w przeprowadzonej analizie wskaźnikowej osiągnęły najwyższy łączny poziom koncentracji zjawisk problemowych w sferach: społecznej, gospodarczej i technicznej.

Obszary te cechowały się szczególną koncentracją problemów natury społecznej takich jak: bezrobocie, w tym bezrobocie długotrwałe lub wysoki udział ludności korzystającej z pomocy społecznej, ujemna dynamika liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, przestępczość, a także niski poziom zaangażowania obywatelskiego mieszkańców wyrażanego poprzez uczestnictwo w wyborach samorządowych. Ponadto każdy z tych obszarów wykazywał przekroczenia wskaźników w sferze gospodarczej i/lub w sferze technicznej. Lokalizację podobszarów obrazuje ryc. 7.

Jak można zauważyć, podobszary obszaru rewitalizacji – w kontekście struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy - koncentrują się we Wrześni oraz w strefie IV – wiejskiej. Wyjątkiem jest miejscowość Gulczewko, która w analizach do LPR była ujmowana łącznie z Gulczewem, a w ostatnich latach była terenem znaczącego wzrostu liczby ludności.

Legenda

- ▭ Obszar rewitalizacji - część wiejska
- ▭ Obszar rewitalizacji - część miejska: Obszar Nr 1
- ▭ Obszar rewitalizacji - część miejska: Obszar Nr 2

Ryc. 7. OSI Obszar rewitalizacji - rozmieszczenie podobszarów na terenie Miasta i Gminy Września.

Źródło: opracowanie własne na bazie [Open Street Map](https://www.openstreetmap.org/).

Tereny te posiadają jednocześnie szczególne znaczenie dla prawidłowego rozwoju lokalnego. Obszary wskazane na terenie Wrześni stanowią funkcjonalne centrum miasta i gminy (Obszar Nr 1), koncentrując funkcje administracyjne, kulturalne, rekreacyjne, handlowe, usługowe, a także

reprezentacyjne o wymiarze gminnym, ponadto stanowią zaplecze mieszkaniowe i tereny rekreacyjne miasta (Obszar Nr 3).

Obszary położone w części wiejskiej w znacznej mierze stanowią obszary po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych (tzw. obszary „popegeerowskie”), na których w skutek transformacji gospodarczej po 1989 r. doszło do wielowymiarowego zaburzenia funkcjonowania lokalnych społeczności. Drastyczny spadek zatrudnienia oraz niemożność odnalezienia się w nowych realiach gospodarczych doprowadziły do wykluczenia znacznej części mieszkańców tych obszarów, wystąpienia problemów natury społecznej, a także utrwalenia negatywnych wzorców funkcjonowania w życiu społecznym, w tym obecnego w świadomości mieszkańców przeświadczenia o braku perspektyw zawodowych i życiowych. Wieloletni brak działań doprowadził do trwałego zahamowania rozwoju wsi i utrwalenia stanu kryzysowego.

Odnowa ww. obszarów w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i architektonicznym stanowi zatem warunek konieczny dla zrównoważonego rozwoju gminy w kolejnych latach i poprawy jakości życia osób zamieszkujących obszar zdegradowany, jak i mieszkańców całej gminy. Podjęcie działań rewitalizacyjnych stanowi warunek niezbędny dla dalszego przełamywania utrwalonych barier społecznych i mentalnych oraz zmiany świadomości mieszkańców, a tym samym dla ich ponownego włączenia w życie społeczne i gospodarcze. Z uwagi na powyższe za obszar rewitalizacji na terenie Gminy Września uznano:

- obszary położone w mieście Września, takie jak:
 - cały obszar Nr 1;
 - część obszaru nr 3, w zasięgu ulic: Bolesława Chrobrego, Dąbrowskiego, Słowackiego, Koszarowa, Piastów, Batorego, Kościuszki, Wojska Polskiego, Królowej Jadwigi oraz Ogrodowej;
- tereny zamieszkałe miejscowości położonych w części wiejskiej gminy:
 - Wódki,
 - Chocicza Mała,
 - Stanisławowo,
 - Chocicza Wielka,
 - Gulczewo,
 - Gulczewko
 - Gonice,
 - Goniczki,
 - Ostrowo Szlacheckie,
 - Otoczna,

- Broniszewo,
- Sędziwojewo.

Lokalny program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023 jest w trakcie realizacji, więc kontynuowana jest realizacja wyznaczonych tam przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które wpisują się również w cele niniejszego dokumentu. Na terenie OSI obszary rewitalizacji będą prowadzone przede wszystkim działania realizujące CEL STRATEGICZNY III: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ, w szczególności realizujące następujące kierunki w ramach celów szczegółowych:

Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności gminy Września jako miejsca zamieszkania

Kierunki działań:

- modernizacja, rozbudowa i doposażenie obiektów edukacyjnych,
- budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- likwidacja barier architektonicznych,
- poprawa warunków mieszkaniowych,
- realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych
- utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego.

Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy

Kierunki działań:

- modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w Gminie,
- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,
- urządzenie i rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie Miasta i Gminy,

- opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego.

Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań:

- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania,
- zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami),
- realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie,
- realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy

Kierunki działań:

- wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- wspieranie rozwoju sołectw.

Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej gminy

Kierunek działań:

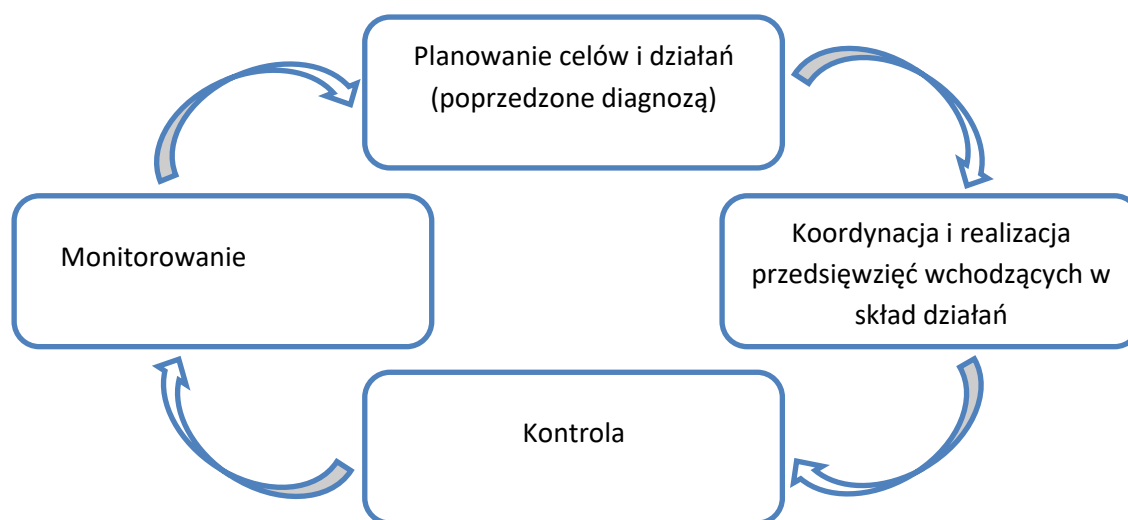
- rozwój oferty kulturalnej gminy,
- promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym,
- budowa, rozbudowa i doposażenie infrastruktury kultury.

11. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027 jest dokumentem zawierającym cele rozwojowe oraz kierunki działań, za pomocą których cele te będą osiągane. Wdrażanie strategii wymaga zatem ustalenia poziomów i sposobów zarządzania dostosowanych do specyfiki dokumentu.

Pierwszym poziomem wdrażania jest poziom całej strategii. W skład systemu wdrażania Strategii rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027 wchodzi: planowanie, kontrola, monitorowanie i ewaluacja. Drugim poziomem wdrażania jest poziom realizacji (wykonania) działań.

Ogólny schemat wdrażania Strategii można przedstawić następująco.

Planowanie celów i kierunków działań to proces, który został już przeprowadzony i jego efektem jest opracowany dokument, jednak nie jest to proces ostatecznie zamknięty. Zakłada się, że powrót do etapu planowania będzie następował cyklicznie po przeprowadzeniu monitorowania i ewaluacji Strategii.

W pierwszej kolejności odpowiedzialnymi za realizację Strategii będą organy gminy: Burmistrz Miasta i Gminy Września jako organ inicjujący proces i mający bezpośredni wpływ na proces wdrażania, ale także Rada Miejska jako organ stanowiący, a więc odpowiedzialny za ostateczny kształt dokumentu, a także decydujący o ewentualnych zmianach.

Wdrażanie dokumentu strategicznego w tym przypadku to wybór konkretnych działań posiadających swój zakres i ciągłe starania na rzecz prawidłowej ich realizacji, przewidziany czas, budżet oraz zakładane efekty. W procesie tym również wystąpią cykle realizacyjne, do których na poziomie operacyjnym można zaliczyć planowanie, wykonanie, kontrolę i monitorowanie postępów. Zadania te będą odbywać się na poziomie poszczególnych przedsięwzięć, a nie całej Strategii.

Podmiotem wdrażającym strategię rozwoju oraz osobą odpowiedzialną za jej aktualizację będzie Burmistrz Wrześni oraz Urząd wraz z całą swoją strukturą i jej pracownikami.

Z uwagi na perspektywiczne możliwości pozyskiwania finansowania z różnych źródeł, wdrażanie i zarządzania strategią powinny opierać się na ścisłej współpracy między:

- różnymi szczeblami władzy administracyjnej i samorządowej (centralnej, regionalnej, powiatowej i lokalnej),
- różnymi instytucjami danej jednostki administracyjnej lub samorządowej,
- sektorem publicznym i prywatnym,
- działami gospodarki narodowej,
- społecznościami regionalnymi i lokalnymi (gminy z powiatem oraz pozostałymi gminami).

Urząd Miasta i gminy Września będzie raz w roku dokonywać oceny stopnia realizacji strategii, wykorzystując przy tym roczne sprawozdania z budżetów poszczególnych referatów, jednostek organizacyjnych i spółek gminnych, informacje gromadzone przez Urząd Miasta i Gminy oraz ewentualne wnioski, które wpłyną do Urzędu, a dotyczyć będą celów strategicznych i szczegółowych Strategii.

Ocena stopnia realizacji strategii sporządzana powinna być prowadzona równolegle do raportu z realizacji strategii, w którym znajdują się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych i szczegółowych.

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie Strategii i zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również celów szczegółowych. Jest to proces naturalny, gdyż każda strategia jest dokumentem „żywym” i dynamicznym. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają ciągłym zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodziła konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych kierunków działań (mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów i misji) będzie organ stanowiący, czyli Rada Miejska.

Proces wdrażania niezbędnych korekt i zmian do realizowanej Strategii będzie stałym zadaniem Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni. Niezgodności i odchylenia od programu Strategii muszą być korygowane na bieżąco. Wynikają one z różnych przyczyn lokalnych, ale także zewnętrznych (regionalnych lub krajowych). Do najczęściej obserwowanych należą przyczyny: finansowe, organizacyjne, prawno-ekonomiczne itp. Często dotyczą zakresu podejmowanych zadań jak i czasokresu ich realizacji.

W trakcie realizacji strategii rozwoju mogą pojawić się też sytuacje korzystnie wpływające na przyspieszenie procesu realizacyjnego Strategii, takie jak np.: lepsze rozwiązania organizacyjne, techniczne lub technologiczne bądź prawno-finansowe. Wówczas korekta planu strategicznego może spowodować skrócenie realizacji poszczególnych inwestycji lub wręcz obniżyć zakładane pierwotnie

koszty (choć to sytuacja raczej rzadko spotykana). Z opisanych powyżej powodów wynika, iż monitorowanie procedury wdrażania i realizacji ma głęboki sens i istotne znaczenie w procesie realizacyjnym Strategii.

W celu sprawnego wdrażania procedury realizacji Strategii ważna jest koordynacja współpracy między instytucjami (osobami) biorącymi udział w realizacji Strategii. Zadanie to należy do Burmistrza oraz Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni. Koordynacją powinny zostać objęte przede wszystkim referaty Urzędu, czuwające nad realizacją poszczególnych segmentów działowych i branżowych strategii. Burmistrz ma bezpośredni nadzór nad wdrażaniem poszczególnych projektów i zadań oraz nad koordynacją współpracy ze wszystkimi instytucjami i osobami, realizującymi te projekty i zadania. Do Burmistrza, jako głównego koordynatora Strategii, należy obowiązek sprawnego przewyżniania przeszkód występujących w różnych fazach/etapach realizacji strategii lub jej poszczególnych zadań. Pracownicy Urzędu w istotny sposób będą wspomagać Burmistrza w realizacji strategii m. in. poprzez:

- wspieranie działań Burmistrza Miasta i Gminy Września we wdrażaniu strategii, w tym w zakresie podejmowania kluczowych decyzji dotyczących wdrażania planów,
- analizy otoczenia całego procesu, w tym źródeł finansowania i nowych zasobów,
- coroczny przegląd procesu monitoringu Strategii,
- przygotowywanie corocznych raportów z realizacji strategii, w oparciu o analizę wskaźników realizacji działań, w związku z przygotowywaniem raportu o stanie gminy.
- opracowanie raportów ewaluacyjnych,
- opracowanie ewentualnych korekt dokumentu.

W ten sposób dostarczy sprawnego narzędzia, na podstawie którego można będzie wdrażać działania wyprzedzające (w przypadku zdiagnozowanych problemów lub przeszkód) bądź też aktualizacyjne (w razie potrzeb bieżących).

Na koniec realizacji Strategii, jako ewaluacja ex post, wykonany może zostać raport ewaluacyjny, który będzie zawierał aktualny raport o stanie Miasta i Gminy, służący analizie porównawczej stanu przed uchwaleniem dokumentu oraz na zakończenie jego obowiązywania.

Ewaluacja jest procesem, który umożliwia pogłębienie diagnozy skuteczności i efektywności prowadzonej polityki rozwojowej o analizę przyczyn, skutków i skali jej oddziaływania, jak również zależności pomiędzy prowadzonymi działaniami, zmieniającymi się uwarunkowaniami zewnętrznymi a przyjętym systemem interwencji.

Aktualnie w Mieście i Gminie Września funkcjonuje kilkadziesiąt różnego rodzaju programów, strategii, ale warto w tym miejscu przywołać:

- Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września.

Lokalny Program Rewitalizacji został poddany aktualizacji uchwałą Nr XXXII/435/2018 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 23 marca 2018 roku. Nie przewiduje się dalszych aktualizacji związanych z przygotowaniem niniejszej Strategii. Strategia zasadniczo zawiera kierunki zgodne z zapisami LPR i stanowi podstawę dalszej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Nie przewiduje się kolejnej aktualizacji LPR związanej z przyjęciem Strategii z uwagi na zmianę przepisów prawnych, w związku z którymi po roku 2023 nie będzie można kontynuować trwania dokumentu w tej formie. Gmina będzie mogła opracować gminny program rewitalizacji, i w razie podjęcia tego opracowania proces wdrażania Strategii będzie dobrym przyczynkiem do formułowania zapisów GPR, które będą mogły konkretyzować działania Strategii, zwłaszcza w ramach kierunków wskazanych przy okazji charakterystyki tego dokumentu w rozdz. 10.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września został uchwalony uchwałą Nr XIII/187/2015 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 30 grudnia 2015 r. i zmieniony uchwałą Nr XVI/235/2016 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 30 maja 2016 r. w sprawie zmiany Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września. Dokument ten zachowuje aktualność, jest zasadniczo zgodny z niniejszą strategią, a ponieważ znaczna część zaplanowanych działań pozostaje jeszcze do wdrożenia, proces ten powinien być kontynuowany.

Podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, a więc ściśle powiązany z aktualnym zakresem strategii rozwoju, jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokument taki został w Mieście i Gminie Września przyjęty w 1999 r. i jest regularnie uzupełniany, zmieniany i aktualizowany, ostatnio uchwałą Rady Miejskiej we Wrześni Nr XXIV/224/2021 z dnia 28 maja 2021 r. Należy więc stwierdzić, że dokument ten zawiera aktualną politykę przestrzenną Gminy, i ewentualna aktualizacja powinna nastąpić w związku z realizacją którejś z kluczowych inwestycji, mających wpływ na strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy. Inwestycją taką może być budowa północno-zachodniej obwodnicy miasta, która spowoduje zmianę podstawowych przepływów transportowych, umożliwiając zwiększenie dostępu do części obszarów i punktową intensyfikację aktywności gospodarczej, inwestycyjnej.

12. Ramy finansowe i źródła finansowania.

Potencjał inwestycyjny (własny) Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz

spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2027 wyniesie niemal 146,8 mln zł.

Sumę tę należy traktować jako łączną wielkość własnego wkładu budżetu gminy do realizowanych w okresie wdrażania strategii kierunków działań rozwojowych, z możliwością zwiększenia pozostających do dyspozycji Gminy środków w wyniku osiągnięcia wyższych niż zaplanowano dochodów lub większej realizacji przychodów. Wiele ważnych inwestycji nie będzie mogło zostać zrealizowanych w przypadku braku pozyskania środków zewnętrznych. Wskazuje się m. in. na następujące możliwości finansowania wielu inwestycji ze źródeł zewnętrznych:

- fundusze unijne, w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego dla bieżącej perspektywy finansowej (wdrażanej do roku 2023), ale przede wszystkim z kolejnego okresu programowania (Fundusze Europejskie z perspektywy 2021-2027), a także ogólnokrajowych programów operacyjnych oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Krajowy Plan Odbudowy oraz inne programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych/Samorządowych,
- programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Wielkopolskiego,
- inne, pozaunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie,
- wkład własny inwestorów i innych partnerów z terenu gminy – partycypacja w inwestycjach, których będą beneficjentami,
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Warto dodać, że większość naborów ma charakter konkursowy, a dostępna alokacja środków jest niewystarczająca wobec zgłoszonych przez samorzady potrzeb.

Prognoza oddziaływania na środowisko dla Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027

Poznań, 2022 r.

Na zlecenie

Lider Projekt Sp. z o. o.

Al. Marcinkowskiego 1/3

61-745 Poznań

Opracowała

Anita Lepiech

Spis treści

1.	Wprowadzenie	4
1.1.	Podstawa prawna opracowania	4
1.1.	Zakres i cel prognozy oddziaływania na środowisko	4
1.2.	Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy	6
2.	Zawartość, główne cele oraz powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami ...	6
3.	Analiza i ocena aktualnego stanu środowiska obszaru opracowania, w tym stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem.....	14
3.1.	Położenie obszaru objętego opracowaniem	14
3.2.	Rzeźba terenu, powierzchnia ziemi i gleby.....	14
3.3.	Wody powierzchniowe i podziemne	16
3.4.	Warunki klimatyczne	20
3.5.	Powietrze.....	21
3.6.	Klimat akustyczny	24
3.7.	Pola elektromagnetyczne	29
3.8.	Walory przyrodnicze i chronione elementy środowiska	29
3.9.	Krajobraz i walory kulturowe	34
4.	Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektu <i>Strategii</i> , w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody	35
5.	Ocena potencjalnych zmian stanu środowiska przy braku realizacji celów zawartych w projekcie <i>Strategii</i>	36
6.	Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia <i>projektu Strategii</i> , oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania projektu <i>Strategii</i>	40
7.	Przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko.....	46
7.1.	Wpływ na różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta oraz obszary chronione, w tym Natura 2000.....	53
7.2.	Wpływ na zasoby naturalne i powierzchnię ziemi	60
7.3.	Wpływ na wody powierzchniowe i podziemne.....	62
7.4.	Wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat lokalny.....	65
7.5.	Wpływ na klimat akustyczny i promieniowanie elektromagnetyczne	69
7.6.	Wpływ na dziedzictwo kulturowe, zabytki i dobra materialne	70
7.7.	Wpływ na krajobraz.....	70
7.8.	Wpływ na zdrowie ludzi i jakość życia	73

8. Informacje na temat możliwych skumulowanych lub transgranicznych oddziaływań na środowisko	75
9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w programie rewitalizacji albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy	76
10. Proponowane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000	77
11. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektu <i>Strategii</i> ..	79
12. Streszczenie w języku niespecjalistycznym	81
13. Załączniki	86
14. Spis tabel	87
15. Spis rysunków	87

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawna opracowania

Niniejsza prognoza oddziaływania na środowisko została opracowana dla projektu „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027”, zwanej dalej projektem *Strategii*.

Zgodnie z art. 46, 47 i 51 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm.), zwanej dalej *ustawą ooś*, sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko jest wymagane w ramach przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla następujących projektów dokumentów:

1) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

2) polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;

3) polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektów dokumentów innych niż wymienione powyżej oraz w przypadku projektu zmiany takich dokumentów, jeżeli w uzgodnieniu z właściwym organem (tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska), organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

W związku z uzgodnieniem z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Poznaniu projekt dokumentu pn.: „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” zalicza się do dokumentów wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt 2 *ustawy ooś*.

1.1. Zakres i cel prognozy oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 51 ust. 2 *ustawy ooś* niniejsza prognoza:

1) zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,

- f) oświadczenie autora, a w przypadku, gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74 a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy;
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku, gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów.

2) określa, analizuje i ocenia:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne – z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3) przedstawia:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w niniejszej prognozie uzgodniony został przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Poznaniu w piśmie znak: WOO-III.410.933.2021.PW.1 z dnia 24 stycznia 2022 r. oraz przez Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w piśmie znak: DN-NS.9011.301.2022 z dnia 4 marca 2022 r.

Celem prognozy jest analiza i ocena aktualnego stanu środowiska obszaru miasta i gminy Września, objętego projektem *Strategii* oraz jego potencjalne zmiany w wyniku realizacji ustaleń projektowanego dokumentu, czyli ocena wpływu planowanych kierunków działań na obszary chronione oraz stan środowiska, w szczególności w zakresie emisji pyłów i gazów do powietrza, emisji hałasu, emisji pól

elektromagnetycznych, emisji substancji do wód, gleby i ziemi, co pozwoli zapobiec ewentualnym negatywnym oddziaływaniom.

1.2. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

Analizę potencjalnych oddziaływań, które mogą być skutkiem realizacji ustaleń projektu „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” przedstawiono w formie opisowej wraz z merytorycznym uzasadnieniem i odpowiednimi wnioskami wynikającymi z tej analizy.

Zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy o oś, informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. W prognozie oddziaływania na środowisko zostały również uwzględnione informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów, powiązanych z projektem „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027”. Do opracowania prognozy wykorzystano najnowsze dostępne dane, publikacje, dokumenty i raporty dotyczące gminy Września, wykonane przez inne instytucje, a dotyczące środowiska i zmian w nim zachodzących.

Przy opracowaniu prognozy wykorzystano metody analityczne oraz prognostyczne, mające na celu identyfikację potencjalnych i rzeczywistych zmian, jakie mogą wystąpić w środowisku w związku z przewidywanymi w projekcie *Strategii* kierunkami działań w kontekście realizacji oraz późniejszego wykorzystania powstałej infrastruktury i obiektów. Należy podkreślić, że „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” stanowi dokument strategiczny wskazujący kierunki działań, których realizacja ma na celu zapewnienie rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy, stymulowanie rozwoju nowych firm i tworzenie miejsc pracy z wykorzystaniem istniejącego potencjału terenów aktywności gospodarczej, przy zapewnieniu jakości środowiska, ochrony zasobów wodnych, a także tworzenia dla mieszkańców przyjaznych warunków do życia i pracy.

Projekt *Strategii* ma charakter ogólny, wskazuje cele strategiczne i szczegółowe oraz kierunki działań konieczne do osiągnięcia wyznaczonych celów, nie zawiera natomiast szczegółowych rozwiązań dotyczących poszczególnych działań (konkretnych opisów planowanych działań, zakresu prac, czy parametrów realizacji, nie wskazuje konkretnych lokalizacji inwestycji i technologii wykonania). Ze względu na powyższe przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko ma charakter prognostyczny, wskazuje możliwe do wystąpienia oddziaływania, uwzględniając różne warianty realizacji przedsięwzięć. Należy zaznaczyć, iż niniejsza prognoza nie zawiera i nie zastępuje strategicznych ocen oddziaływań na środowisko, planowanych przedsięwzięć niezbędnych do osiągnięcia wskazanych w projekcie *Strategii* celów, dla których zgodnie z przepisami prawa wymagane jest przeprowadzenia takiej oceny.

2. Zawartość, główne cele oraz powiązania projektowanego dokumentu z innymi dokumentami

Projekt „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” jest głównym dokumentem strategicznym gminy, wyznaczającym zasadnicze cele do osiągnięcia w każdym aspekcie funkcjonowania gminy, zarówno społecznym, gospodarczym, jak i przestrzennym. Dokument obejmuje 3 cele strategiczne, 8 celów szczegółowych, a także 41 kierunków działań planowanych do realizacji na

terenie gminy oraz opisuje warunki organizacyjno-finansowe. Wyznaczone kierunki działań odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby rozwojowe gminy i wskazują sposoby wykorzystania mocnych stron i szans gminy w celu wzmocnienia dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stworzenia nowoczesnego, przyjaznego i konkurencyjnego miejsca do życia i pracy. Kierunki działań mają charakter lokalny, gdyż dotyczą obszaru mieszczącego się w granicach administracyjnych miasta i gminy Września.

Podstawą stworzenia projektu *Strategii* była diagnoza oparta na analizie dostępnych danych statystycznych i innych źródeł wtórnych. W oparciu o wnioski z diagnozy oraz informacje pozyskane w otwartym procesie o charakterze partycypacyjnym ustalono wyzwania strategiczne, na podstawie których zostały określone cele strategiczne, szczegółowe i kierunki działań.

W projekcie *Strategii* sformułowano następującą wizję rozwoju:

MIASTO I GMINA WRZEŚNIA LIDEREM DYNAMICZNEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W STREFIE ZEWNĘTRZNEJ METROPOLII POZNAŃSKIEJ – OFERUJEMY OBECNYM I PRZYSZŁYM MIESZKAŃCOM NOWOCZESNE, PRZYJAZNE ORAZ KONKURENCYJNE MIEJSCE DO ŻYCIA I PRACY.

Cele strategiczne rozwoju gminy zostały określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, ale także środowiskowym. Stanowią realizację wizji rozwoju gminy, zobrazowanej także przez model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych określają cele szczegółowe, konkretyzujące cele strategiczne, odpowiadające na pytanie jak mają być osiągnięte cele strategiczne.

Wskazane w ramach celów szczegółowych kierunki działań odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby rozwojowe gminy i wskazują sposoby:

- rozwiązywania najważniejszych problemów,
- zmniejszania barier rozwojowych,
- wzmocnienia potencjałów lokalnych,
- wykorzystywania zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu,
- łączenia działań z różnych dziedzin w zintegrowane projekty.

CEL STRATEGICZNY I:

ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA

Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki

Kierunki działań:

- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej,
- kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu,
- dostępność informacji na temat terenów inwestycyjnych,
- współpraca na rzecz rozwoju na poziomie międzynarodowym, ponadregionalnym,
- stymulowanie rozwoju gospodarki lokalnej m. in. poprzez współpracę samorządu z przedsiębiorcami.

CEL STRATEGICZNY II:

INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września

Kierunki działań:

- rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej,
- w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków,
- budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,
- budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,
- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,
- modernizacja i rozwój infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów.

Cel szczegółowy II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

Kierunki działań:

- poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,
- poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze,
- promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących ekoinnowacje,
- budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,
- wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców,
- rozwój publicznych terenów zieleni i rekreacji,
- zmniejszenie ilości produkowanych odpadów, większy odzysk odpadów,
- poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji,

CEL STRATEGICZNY III:

POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ

Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności gminy Września jako miejsca zamieszkania

Kierunki działań:

- budowa, rozbudowa i modernizacja bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych (typu reaktywacja działalności zamkniętego basenu krytego)
- likwidacja barier architektonicznych,
- poprawa warunków mieszkaniowych,
- realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych,
- utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego.

Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy

Kierunki działań:

- modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w gminie,
- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,
- rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie miasta i gminy,
- opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego.

Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań:

- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania,
- zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami),
- realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie,
- realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy

Kierunki działań:

- wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- funkcjonowanie inicjatywy funduszy sołeckich lub innej formy wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw.

Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej gminy

Kierunek działań:

- rozwój oferty kulturalnej gminy,
- promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym,
- budowa, rozbudowa i wyposażenie infrastruktury kultury.

Cele i założenia projektu „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” zachowują spójność z dokumentami nadrzędnymi na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym i odpowiadają na wskazane w nich potrzeby interwencji, w tym w wymiarze środowiskowym. Przy opracowywaniu projektu *Strategii* uwzględnione zostały kierunki rozwoju wyznaczone w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* (KSRR) oraz *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030*.

Tabela 1. Zgodność projektu „Strategii rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” z KSRR 2030 i *Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030*.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
CEL STRATEGICZNY I: ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO W OPARCIU O WEWNĘTRZNY KAPITAŁ MIASTA I GMINY WRZEŚNIA	CEL 2. WZMACNIANIE REGIONALNYCH PRZEWAG KONKURENCYJNYCH	CEL STRATEGICZNY 1. WZROST GOSPODARCZY WIELKOPOLSKI BAZUJĄCY NA WIEDZY SWOICH MIESZKAŃCÓW
Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki	2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym. 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.	CEL OPERACYJNY 1.1. Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
CEL STRATEGICZNY II: INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ PRZY ZACHOWANIU WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	CEL 1. ZWIĘKSZENIE SPÓJNOŚCI ROZWOJU KRAJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, ŚRODOWISKOWYM I PRZESTRZENNYM	CEL STRATEGICZNY 3. ROZWÓJ INFRASTRUKTURY Z POSZANOWANIEM ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WIELKOPOLSKI
Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów	CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa CEL OPERACYJNY 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski
Cel szczegółowy II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego <i>m. in. kierunki:</i> > poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów, > poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze, > budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,		CEL OPERACYJNY 3.2. Poprawa stanu oraz ochrona środowiska przyrodniczego Wielkopolski CEL OPERACYJNY 3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności energetycznej
CEL STRATEGICZNY III: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ		CEL STRATEGICZNY 1. WZROST GOSPODARCZY WIELKOPOLSKI BAZUJĄCY NA WIEDZY SWOICH MIESZKAŃCÓW CEL STRATEGICZNY 2. ROZWÓJ SPOŁECZNY WIELKOPOLSKI OPARTY NA ZASOBACH MATERIALNYCH I NIEMATERIALNYCH REGIONU CEL STRATEGICZNY 4. WZROST SKUTECZNOŚCI WIELKOPOLSKICH INSTYTUCJI I SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA REGIONEM
Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności Wrześni jako miejsca zamieszkania		CEL OPERACYJNY 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa CEL OPERACYJNY 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług

Strategia rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030
Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy		CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu CEL OPERACYJNY 3.1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej województwa
Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 1.3. Wzrost i poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy CEL OPERACYJNY 2.1. Rozwój Wielkopolski świadomy demograficznie CEL OPERACYJNY 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom CEL OPERACYJNY 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju
Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 4.1. Rozwój zdolności zarządczych i świadczenia usług CEL OPERACYJNY 4.2. Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju
Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej Wrześni	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	CEL OPERACYJNY 2.3. Rozwój kapitału społecznego i kulturowego regionu

Źródło: projekt Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020+ gmina Września została ujęta w obszarze funkcjonalnym Poznania (Poznański Obszar Metropolitalny), na trasie przebiegu Szlaku Piastowskiego, jako obszary II kategorii rozwoju działalności logistycznej – w rejonie węzłów autostradowych i węzłów dróg ekspresowych oraz dróg i ulic w klasie technicznej GP, posiadających dostęp do sieci kolejowej – wskazano Wrześnię jako jedną z lokalizacji.

W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030 wskazano jako zadanie budowę obwodnicy Wrześni (w ciągu dróg krajowych – s. 74). W dokumencie tym miasto i gmina Września przynależy do Obszaru Strategicznej Interwencji (OSI) Poznański Obszar Metropolitalny (POM). Obszary Strategicznej Interwencji kluczowe dla gminy nie są obligatoryjnym elementem strategii rozwoju. Istnieją jednak w gminie obszary istotne z punktu widzenia rozwoju lokalnego, co jest odzwierciedlone w decyzjach organów gminy. Kluczowymi obszarami, odzwierciedlonymi w podjętych przez Radę Miejską uchwałach są:

- Wrześnińska Strefa Aktywności Gospodarczej (WSAG)¹
- Obszary rewitalizacji²,

¹ Uchwała nr XXIX/347/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie utworzenia Wrześnińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej.

² Zaktualizowany „Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023” stanowi załącznik nr 1 do uchwały nr XXXII/435/2018 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 23 marca 2018 r.

Wrześcińską Strefa Aktywności Gospodarczej utworzono na terenie miejscowości Białężyce, Chocicza Mała, Grzymysławice i Obłóczkowo. Celem utworzenia WSAG jest aktywizacja regionu w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, przyciągnięcie do Strefy nowych inwestorów, podniesienie poziomu inwestycji, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej tej części gminy, rozwój przedsiębiorczości, a w konsekwencji utworzenie nowych miejsc pracy. W celu właściwego przygotowania terenów inwestycyjnych. Zadania te obejmują m. in. rozbudowę sieci wodno-kanalizacyjnej, przebudowę i rozbudowę układu komunikacyjnego dróg oraz przebudowę systemu rowów melioracyjnych wraz z budową zbiornika retencyjnego. W OSI WSAG koncentrowane będą działania realizujące następujące cele projektu *Strategii*:

Cel szczegółowy I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki

- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej,
- kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu,

Cel szczegółowy II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września

- rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej,
- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,

Główne kierunki inwestycyjne na terenie Strefy w najbliższych latach to:

- kontynuacja rozbudowy infrastruktury drogowej, stworzenie kompleksowego układu komunikacyjnego poprzez podjęcie działań zmierzających do budowy m. in. zachodniej obwodnicy Wrześni

Strategia Wielkopolska 2030: s. 74 Obwodnice miast w ciągu dróg krajowych (m.in. Września). Obwodnica będzie stanowiła nowy przebieg DK 92, wobec czego dotychczasowy przebieg między Psarami Małymi a Obłóczkowem będzie stanowił głównie łącznik do węzła autostrady A2 oraz dojazd do terenów WSAG.

- budowa infrastruktury zaopatrzenia w wodę terenów zlokalizowanych we Wrześcińskiej Strefie Aktywności Gospodarczej

Projekt został włączony do Załącznika 1b do Stanowiska Zarządu Województwa Wielkopolskiego Lista przedsięwzięć strategicznych do projektu Kontraktu Programowego dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2027.

Obszary rewitalizacji gminy Września składają się z podobszarów stanowiących zarówno obszary statystyczne położone w granicach miasta, jak i obszarów obejmujących zamieszkałe tereny miejscowości położonych w części gminy o charakterze wiejskim, które osiągnęły najwyższy łączny poziom koncentracji zjawisk problemowych w sferach: społecznej, gospodarczej i technicznej. Tereny te posiadają jednocześnie szczególne znaczenie dla prawidłowego rozwoju lokalnego. Obszary rewitalizacji na terenie Wrześni stanowią funkcjonalne centrum miasta i gminy, koncentrując funkcje administracyjne, kulturalne, rekreacyjne, handlowe, usługowe, a także reprezentacyjne o wymiarze gminnym, ponadto stanowią zaplecze mieszkaniowe i tereny rekreacyjne miasta. Obszary położone w części wiejskiej w znacznej mierze stanowią obszary po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych (tzw. obszary „popegeerowskie”), na których w skutek transformacji gospodarczej po 1989 r. doszło do wielowymiarowego zaburzenia funkcjonowania lokalnych społeczności. Odnowa ww. obszarów w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i architektonicznym stanowi zatem

warunek konieczny dla zrównoważonego rozwoju gminy w kolejnych latach i poprawy jakości życia osób zamieszkujących obszar zdegradowany, jak i mieszkańców całej gminy. Podjęcie działań rewitalizacyjnych stanowi warunek niezbędny dla dalszego przełamywania utrwalonych barier społecznych i mentalnych oraz zmiany świadomości mieszkańców, a tym samym dla ich ponownego włączenia w życie społeczne i gospodarcze. *Lokalny program Rewitalizacji dla Miasta i Gminy Września na lata 2017-2023* jest w trakcie realizacji, więc kontynuowana jest realizacja wyznaczonych w nim przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które wpisują się również w cele projektu *Strategii*. Na terenie obszarów rewitalizacji będą prowadzone przede wszystkim działania realizujące CEL STRATEGICZNY III: POPRAWA SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ I PRZESTRZENNEJ, w szczególności realizujące następujące kierunki w ramach celów szczegółowych:

Cel szczegółowy III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności gminy Września jako miejsca zamieszkania

Kierunki działań:

- modernizacja, rozbudowa i doposażenie obiektów edukacyjnych,
- budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- likwidacja barier architektonicznych,
- poprawa warunków mieszkaniowych,
- realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych,
- utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego.

Cel szczegółowy III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy

Kierunki działań:

- modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w gminie,
- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,
- urządzenie i rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie miasta i gminy,
- opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego.

Cel szczegółowy III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Kierunki działań:

- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy,
- podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania,
- zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami),
- realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie,
- realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich.

Cel szczegółowy III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy

Kierunki działań:

- wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- wspieranie rozwoju sołectw.

Cel szczegółowy III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako elementu przewagi konkurencyjnej gminy

Kierunki działań:

- rozwój oferty kulturalnej gminy,
- promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym,
- budowa, rozbudowa i doposażenie infrastruktury kultury.

3. Analiza i ocena aktualnego stanu środowiska obszaru opracowania, w tym stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

3.1. Położenie obszaru objętego opracowaniem³

Gmina Września jest gminą miejsko-wiejską i znajduje się w centralnej części województwa wielkopolskiego, na obszarze powiatu wrzesińskiego. Zajmuje powierzchnię 221,84 km² (w tym miasto Września 12,73 km² i obszar wiejski 209,11 km²). Miasto Września jest jednocześnie siedzibą gminy oraz powiatu. Przez obszar gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, takie jak: autostrada A2, droga krajowa nr 92, droga krajowa nr 15, linia kolejowa nr 3 będąca fragmentem międzynarodowej linii E 20 relacji Berlin-Moskwa. Gmina Września leży w północnej części powiatu wrzesińskiego, granicząc od zachodu z gminami Nekla i Dominowo, od północy z gminami Czarniejewo i Niechanowo, od wschodu z gminami Witkowo oraz Strzałkowo, a od południa z gminami Kołaczkowo i Miłosław. Gmina obejmuje 33 wsie sołeckie.

3.2. Rzeźba terenu, powierzchnia ziemi i gleby

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski obszar miasta i gminy Września leży w obrębie megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa (3), prowincji Nizina Środkowoeuropejski (31), podprowincji Pojezierza Południowobałtyckie (315), makroregionu Pojezierze Wielkopolskie (315.5), mezoregionu Równina Wrzesińska (315.56).

Równina Wrzesińska położona jest w całości na obszarze województwa wielkopolskiego. Jest to obszar bardzo płaski, łagodnie opadający w kierunku południowym. Deniwelacje nie przekraczają tu kilku lub kilkunastu metrów. Wyraźnie w rzeźbie zaznacza się dolina Wrześnicy, która jest dość szeroka, o płaskim dnie (wypełnionym na ogół osadami organicznymi) i łagodnych zboczach. W okolicy Wrześni dolina wyraźnie ulega zwężeniu i położona jest na wysokości 104 - 107 m n.p.m., natomiast koryto Wrześnicy leży około 93 m n.p.m. Peryferie Wrześni położone są na wysokości od 100 do 105 m n.p.m.

Pod względem morfologicznym teren Wrześni i najbliższej okolicy to morena denna - płaska forma polodowcowa zbudowana z gliny zwałowej. Morena denna pokryta jest pagórkami moreny czołowej fazy poznańskiej zlodowacenia bałtyckiego, które w okolicy Wrześni osiągają od 3 do 10 m wysokości. Z północy na równinę Wrzesińską wkracza doliną Wrześnicy piaszczysty sandr o miąższości w okolicy

³ Źródło: *Diagnoza stanu miasta i gminy Września, przeprowadzona na potrzeby opracowania projektu Strategii.*

Wrześni od 4 do 8 m, natomiast na południu w okolicy Miłostawia i Bieganowa krajobraz równinny urozmaicają wały ozowe.⁴

Gmina Września położona jest w Średzko-Wrześnińskim regionie glebowo-rolniczym i należy do gmin o charakterze rolniczym – 82% obszaru gminy zajmują grunty rolne. Zauważalna na przestrzeni ostatnich lat jest zmiana charakteru gminy z rolniczej na gminę otwartą na rozwój funkcji produkcyjnej, składów i magazynów, usług oraz mieszkalnictwa.

Rodzaje gleb występujące na terenie miasta i gminy Września są determinowane przez rodzaj skał, na których zostały utworzone oraz przez warunki glebotwórcze występujące w poszczególnych obszarach gminy. Na jej terenie można wyróżnić następujące rodzaje gleb⁵:

- bielicowe - gleby tworzące się na różnego rodzaju piaskach, dochodzi w nich do procesu wymywania niektórych związków chemicznych tworzących minerały co nazywane jest bielicowaniem;
- brunatne - powstające na glinach zwałowych oraz piaskach i piaskowcach, w tym:
 - brunatne - kwaśne, tworzące się na podłożach bogatych w związki fosforu, potasu, wapnia i magnezu;
 - brunatne - wylugowane, które cechuje wylugowanie górnej części profilu z kationów zasadowych oraz brakiem zawartości węglanu wapnia, co ogranicza ich żyzność;
- płowe - tworzące się na skałach kwaśnych i zasadowych oraz utworach iłowych, posiadają one zróżnicowany na poziomy genetyczny profil;
- czarnoziemy - są to żyzne gleby powstające na utworach lessowych o dużej zawartości frakcji pyłowej, są one bogate w związki wapnia oraz magnezu;
- torfowe - gleby te tworzą się na obszarach o dużej, stałej wilgotności. Zachodzi w nich bagienny proces torfotwórczy związany z przemianami materii organicznej w warunkach beztlenowych i przy dużej wilgotności.

Na terenie miasta Września występują charakterystyczne dla terenów zabudowanych gleby antropogeniczne – przekształcone w wyniku działalności człowieka. Charakteryzują się one skróconym profilem glebowym, w którym mogą występować domieszki materiałów obcych m.in. budowlanych. Większość warstw tego typu gleb wykazuje wysoki stopień zagęszczenia. Gleby te w większości przykryte są powierzchnią litą w postaci chodników i jezdni. Uniemożliwia to między innymi obieg wody oraz życie na poziomie mikrobiologicznym. Gleby antropogeniczne wykazują wysokie zasolenie, spowodowane stosowaniem soli w okresie zimowym w celu przeciwdziałania skutkom oblodzenia dróg i chodników, co negatywnie wpływa na wzrost i rozwój roślin. Wpływ na jakość gleb na terenie miasta i gminy Września mają głównie: zanieczyszczenie gleb (szczególnie metalami ciężkimi), zakwaszenie gleb oraz procesy erozyjne. Monitoring chemizmu gleb ornych prowadzony jest przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Na terenie gminy Września nie zostały jednak zlokalizowane punkty pomiarowo – kontrolne. Ze względu na rolniczy charakter gminy, istotnym aspektem jest edukowanie rolników w zakresie prawidłowego wykorzystania gleb, a doradztwo w takim zakresie prowadzi Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego⁶.

⁴ <http://www.1.wrzesnia.pl/str2b.htm>

⁵ Na podstawie informacji zawartych w *Programie Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września*

⁶ Źródło: Raport o stanie Miasta i Gminy Września za 2020 rok

Tabela 2. Zestawienie odczynu i zasobności gleb Miasta i Gminy Września w makroelementy (2020 rok).

Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana (ha)	Ilość próbek	Kategoria agronomiczna gleby					Odczyn pH					Potrzeby wapnowania				
			bardzo lekka	lekka	średnia	ciężka	organiczna	bardzo kwaśny	kwaśny	lekko kwaśny	obojętny	zasado-wy	konieczne	potrzebne	wskazane	ograniczone	zbędne
Grunty orne	592,97	216	7	166	38	4	1	24	76	49	40	27	27	34	39	25	91
		100%	3%	77%	18%	2%	0%	11%	34%	23%	19%	13%	13%	16%	18%	12%	41%
Użytki zielone	4,96	4	0	3	0	0	1	0	3	0	0	1	0	1	2	0	1
		100%	0%	75%	0%	0%	25%	0%	75%	0%	0%	25%	0%	25%	50%	0%	25%
Użytki rolne	597,93	220	7	169	38	4	2	24	79	49	40	28	27	35	41	25	92
		100%	3%	77%	17%	2%	1%	11%	36%	22%	18%	13%	12%	16%	19%	11%	42%
Rodzaj użytku	Powierzchnia przebadana (ha)	Ilość próbek	Zawartość fosforu					Zawartość potasu					Zawartość magnezu				
			bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka	bardzo niska	niska	średnia	wysoka	bardzo wysoka
Grunty orne	592,97	216	7	43	50	40	76	13	61	62	47	33	32	28	74	50	32
		100%	3%	20%	23%	19%	35%	6%	28%	29%	22%	15%	15%	13%	34%	23%	15%
Użytki zielone	4,96	4	2	1	1	0	0	3	0	1	0	0	0	0	2	1	1
		100%	50%	25%	25%	0%	0%	75%	0%	25%	0%	0%	0%	0%	50%	25%	25%
Użytki rolne	597,93	220	9	44	51	40	76	16	61	63	47	33	32	28	76	51	33
		100%	4%	20%	23%	18%	35%	7%	28%	29%	21%	15%	15%	13%	34%	23%	15%

Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020 - 2023 z perspektywą na lata 2024 - 2027 dla Miasta i Gminy Września str. 89

Według badań Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Poznaniu, przeprowadzonych w 2020 roku gleby gminy Września odznaczają się odczynem lekko kwaśnym od 5,6 do 6,5 pH i kwaśnym od 4,6-5,5 pH. Cechy takie posiada ponad połowa powierzchni badanych użytków rolnych i gruntów ornych. Duże zakwaszenie gleby utrudnia pobieranie roślinom podstawowych składników pokarmowych, co w dalszej kolejności prowadzi do zmniejszenia ilości plonów oraz pogorszenia ich jakości, nawet przy prawidłowym nawożeniu mineralnym innymi składnikami. Pośrednim wskaźnikiem określającym jakość gleb jest potrzeba wapnowania. Zabieg ten wpływa na poprawę właściwości fizyko-chemicznych i biologicznych gleb, a więc decyduje o jej żyzności. Przeprowadzone badania wskazały, że na terenie gminy Września wapnowania wymaga prawie połowa badanych gleb.

3.3. Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar miasta i gminy Września położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w regionie wodnym Warty. Główną rzeką gminy jest Wrześnica, stanowiąca prawobrzeżny dopływ Warty. Jest ciekim typowo nizinnym o średnim spadku 1%. Sieć wodną gminy uzupełniają inne rzeki, takie jak Miłośławka oraz Rudnik, a także kanały: Gutowski, Opatowski i Biechowski. Na rzece Wrześnicy zlokalizowany jest sztuczny zbiornik retencyjny nazywany Zalewem/Jeziorem Wrzesińskim, lub Zalewem Lipówka, który obecnie wykorzystywany jest głównie do celów rekreacji i wędkarstwa. Zasilany jest rzeką Wrześnicą i czterema rowami melioracyjnymi. Ma podłużny kształt i jest skierowany w kierunku północno-zachodnim. Posiada słabo rozwiniętą linię brzegową, porośniętą głównie trzciną i pałąką wodną. Wzdłuż północnego i południowego brzegu zostały wytyczone alejki spacerowe. Na terenie gminy Września brak jest natomiast dużych naturalnych zbiorników wodnych. Istnieją jednak niewielkie stawy i oczka wodne, zlokalizowane zarówno w obszarze miejskich parków (Pak im. Dzieci Wrzesińskich, Park im. J. Piłsudskiego, staw Glinki), jak i na terenach wiejskich (w miejscowościach: Gutowo Małe, Węgierki, Kleparz, Ostrowo Szlacheckie, Obłaczkowo, Kaczanowo, Marzenin, Sobiesierne i Goniczki).

Miasto i gmina Września położona jest w obrębie siedmiu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych, wymienionych w poniższej tabeli.

Tabela 3. JCWP zlokalizowanych w obrębie Gminy Września – stan ogólny i cele środowiskowe.

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Stan ogólny JCWP	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
RW600016183684	Dopływ z Szemborowa	zły	niezagrożona
RW6000161836869	Rudnik	zły	zagrożona
RW6000161836872	Dopływ z Sołeczna	zły	niezagrożona
RW600016185469	Moskawa do Wielkiej	zły	zagrożona
RW60001718389	Wrześnica	zły	zagrożona
RW600017185484	Miłosławka do Kanału Połczyńskiego	zły	niezagrożona
RW6000191836899	Struga Bawół od Dopływu z Szemborowa do ujścia	dobry	zagrożona

Źródło: „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”

Zgodnie z „Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry” przyjętym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967)⁷ jedynie stan ogólny JCWP Struga Bawół od Dopływu z Szemborowa do ujścia oceniony został jako dobry. Stan ogólny pozostałych JCWP położonych w granicach gminy Września oceniono jako zły.

Celami środowiskowymi dla wszystkich JCWP w obrębie których położona jest gmina Września jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego.

Ostatnie publikowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska dane dotyczące badania jakości JCWP położonych w granicach gminy Września realizowane były w 2019 roku. Monitorowaniem objęte były przedstawione w poniższej tabeli JCWP:

Tabela 4. Klasyfikacja i ocena stanu JCWP znajdujących się na terenie gminy Września (wg badań z 2019 r.)

Nazwa ocenianej JCWP	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa stanu / potencjału ekologicznego	Klasyfikacja stanu chemicznego	Stan ogólny
Moskawa do Wielkiej	IV	PSD	IV słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód
Rudnik	II	PSD	III umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny dobry	Zły stan wód
Struga Bawół od Dopływu z Szemborowa do ujścia	II	PSD	III umiarkowany stan ekologiczny	nie badano	Zły stan wód
Wrześnica	III	PSD	III umiarkowany stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	Zły stan wód

Źródło: na podstawie raportu GIOŚ pt. Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu - tabela

⁷ Zgodnie z art. 3 pkt 3) ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2021 poz. 2368) obowiązujące plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (aPGW), opublikowane w formie rozporządzeń w 2016 roku zachowują swoją moc prawną do 22 grudnia 2022 r.

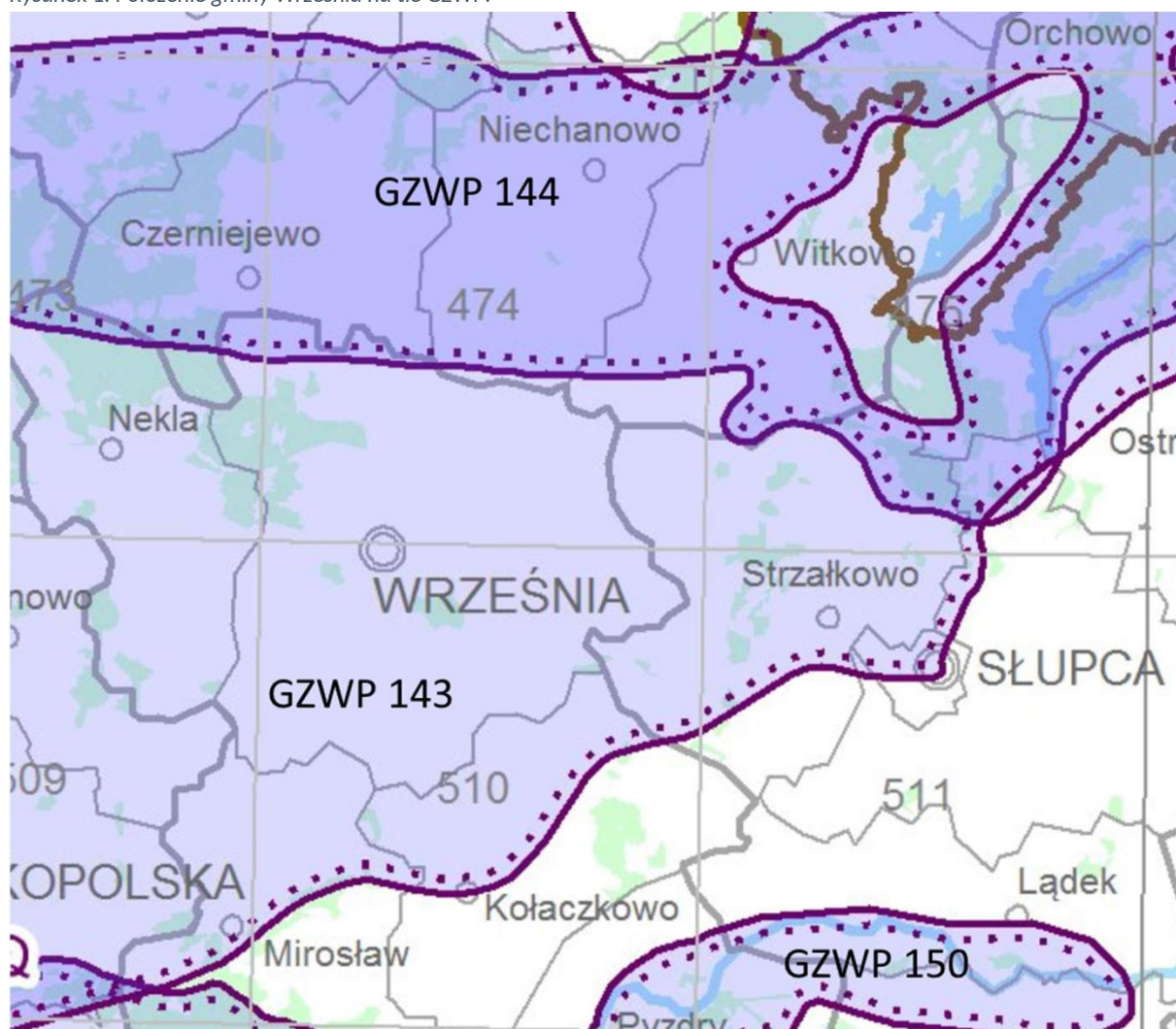
Stan ogólny wszystkich monitorowanych JCWP znajdujących się na terenie gminy Września według badań z 2019 roku oceniony został jako zły.

Miasto i gmina Września znajduje się na obszarze Jednolitych Części Wód Podziemnych JCWPd nr 61 (PLGW600061). W „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry” stan chemiczny oraz ilościowy JCWPd nr 61 oceniony został jako dobry. Wyznaczonym celem środowiskowym dla JCWPd nr 61 jest osiągnięcie dobrego stanu ilościowego i chemicznego (brak ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych).

Ostatnia ocena stanu JCWPd nr 61, wykonana została przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy (PIG- PIB) w 2019 r. i wykazała dobry stan chemiczny oraz dobry stan ilościowy.

Zdecydowana większość terenu miasta i gmina Września położona jest na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 143 Subzbiornik Inowrocław – Gniezno, natomiast niewielki północny kraniec gminy znajduje się na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 144 Dolina Kopalna Wielkopolska.

Rysunek 1. Położenie gminy Września na tle GZWP.

Źródło: <https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/zadania-psh/gzwp/8218-mapa-zbiornikow-wod-podziemnych-stan-na-marzec-2021-r/file.html>

Subzbiornik Inwrocław-Gniezno znajduje się w północno-zachodniej Polsce pomiędzy strefami regionalnego drenażu wód: pradoliną Toruńsko-Eberswaldzką na północy i pradoliną Warszawsko-Berlińską na południu. Od strony zachodniej ogranicza go przełom Warty, a w rejonie wschodnim kanał Warta – Gopło. Warstwy wodonośne tworzą piaski drobne i pylaste neogenu (miocenu) i paleogenu (oligocenu). Subzbiornik Inwrocław-Gniezno (GZWP nr 143) należy do wglębnych struktur hydrogeologicznych i ma dobrą izolację od powierzchni terenu utworami słabo przepuszczalnymi, które skutecznie chronią go przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu i poziomów wodonośnych czwartorzędu. Dla subzbiornika Inwrocław-Gniezno nie wyznaczono obszaru ochronnego ze względu na niską podatność na zanieczyszczenie z powierzchni terenu warunkowaną wglębny usytuowaniem i dobrą izolacją utworami słabo przepuszczalnymi. Zagrożenia antropogeniczne, jakie mogą oddziaływać na GZWP nr 143, są związane ze zubożeniem zasobów w wyniku intensywnej eksploatacji oraz pogorszeniem jakości wód zbiornika (wzbudzenie ascenzyjnego dopływu wód gorszej jakości). Zagrożenie jakości wód GZWP nr 143 może wynikać z nieodpowiednich warunków funkcjonowania ujęć wód podziemnych (nieprzestrzegania ograniczeń hydrogeologicznych – nadmierna eksploatacja), mogąc przyczyniać się do intensyfikowania dopływu wód o gorszej jakości ze strefy wód zasolonych i o podwyższonej barwie oraz dopływu wód zasolonych od struktur solnych⁸.

W rejonie GZWP Wielkopolskiej Doliny Kopalnej są gospodarczo wykorzystywane wody słodkie występujące w utworach piaszczysto-żwirowych czwartorzędu i neogenu-paleogenu, piaskowcowo-węglanowych utworach kredy i jury do głębokości 200 m, sporadycznie do ok. 300 m. Wody słodkie w części zachodniej doliny kopalnej występują w osadach kenozoiku, natomiast w części wschodniej w osadach kenozoiku, kredy i jury. Wyróżnia się w utworach czwartorzędu poziomy: wód gruntowych i międzyglinowy, w utworach neogeńsko-paleogeńskich poziomy: mioceński i oligoceński, zaś w mezozoicznych poziomy: kredowy i jurajski. Wód podziemnych zbiornika do tej pory nie zanieczyszczono. W części obszaru GZWP czasy potencjalnej migracji zanieczyszczeń są mniejsze od 25 lat. Biorąc pod uwagę zasady i kryteria wydzielenia terenów ochronnych na obszarze GZWP nr 144 o powierzchni 4 122,4 km² wyznaczono 9 terenów ochronnych o łącznej powierzchni 30,4 km².⁹ Na obszarze miasta i gminy Września nie ma stref ochronnych ujęć wody ustanowionych przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

Dużym zagrożeniem dla wód jest spływ zanieczyszczeń z powierzchni ziemi. Należy do nich spływ rolniczy (głównym źródłem zanieczyszczeń są nawozy) oraz spływ zanieczyszczeń osiadających na podłożu (osadzanie zanieczyszczeń powietrza). Spływ rolniczy powoduje przedostawanie się do wód dużego ładunku nawozowego, co może sprzyjać niekontrolowanemu wzrostowi glonów, co skutkuje zmniejszeniem ilości tlenu w wodach i pogorszeniem się warunków życia dla fauny wodnej. Natomiast spływ zanieczyszczeń osiadających na powierzchni ziemi może powodować pogorszenie się stanu chemicznego wód¹⁰.

Ważnym zagadnieniem przy określaniu stanu środowiska gruntowo-wodnego jest wyposażenie w infrastrukturę techniczną i jej stan. Dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej jest zróżnicowany. Według danych GUS w 2020 r. w mieście Września do sieci wodociągowej podłączonych było 100% budynków mieszkalnych, a do sieci kanalizacyjnej 79,9%. Natomiast na terenach wiejskich gminy było

⁸ Źródło: Informator PSH Główne zbiorniki wód podziemnych w Polsce, Warszawa 2017 r. str. 131-132

<https://www.pgi.gov.pl/dokumenty-pig-pib-all/psh/psh-materialy-informacyjne/informatory-psh/4719-informator-psh-2017-gzwp/file.html>

⁹ Źródło: tamże str. 133-134

¹⁰ Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 73

odpowiednio 99,3% budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej i jedynie 16,5% podłączonych do sieci kanalizacyjnej. W mieście z kanalizacji korzysta 92,5% mieszkańców, a na terenach wiejskich 17,6%.

Tabela 5. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta i gminy Września w latach 2015-2020.

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Woda dostarczona gospodarstvom domowym [dam ³]	1 586,7	1 621,5	1 628,4	1 753,4	1 792,8	1 586,7
Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca [m ³]	34,6	35,3	35,2	37,6	38,2	39,2
Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dam ³]	1 064,3	1 103,7	1 135,2	1 191,0	1 460,3	1 498,2
Ścieki oczyszczane odprowadzone [dam ³]	1 163,0	1 554,0	1 679,0	1 653,0	1 868,0	1 827,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Gospodarką wodno-ściekową na terenie miasta i gminy Września zajmuje się Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji we Wrześni Sp. z o.o. Jedynym udziałowcem Spółki jest miasto Września. Na obszarze miasta i gminy Września istnieje 10 stacji uzdatniania wody (SUW). W eksploatacji pozostaje 15 studni głębinowych zlokalizowanych w rejonie ulicy Witkowskiej, 2 studnie głębinowe awaryjne i 1 pomiarowa. Na terenie SUW Września znajdują się 2 zamknięte zbiorniki retencyjne wody czystej po 1000 m³ każdy i 1 zbiornik wieżowy 250 m³. Ujęcia wiejskie to 6 stacji wodociągowych, w tym 4 dwustopniowego pompowania wody (ze zbiornikami wyrównawczymi), 12 studni głębinowych¹¹.

Na obszarze miasta i gminy Września funkcjonuje aglomeracja Września wyznaczona uchwałą nr XIV/147/2020 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 18 maja 2020 r. Równoważna liczba mieszkańców (RLM) wynosi 39 281.

Aglomeracja Września obejmuje swym zasięgiem tereny objęte systemem sieci kanalizacyjnej oraz zlokalizowaną na obszarze aglomeracji Września oczyszczalnię ścieków położoną we Wrześni przy ul. Gen. Sikorskiego 42. W skład aglomeracji Września wchodzi następujące miejscowości: Września, Sokołowo, Białężyce, Chwalibogowo, Gutowo Małe, Obłaczkowo, Przyborki, Psary Polskie, Bierzglinek, Psary Małe oraz Nowy Folwark.

3.4. Warunki klimatyczne

Obszar miasta i gminy Września znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego z charakterystyczną zmiennością klimatu przejściowego, gdyż położony jest w strefie przenikania się wpływów powietrza morskiego i zwrotnikowego. Według podziału rolniczo-klimatycznego R. Gumińskiego położony jest w dzielnicy VII - środkowej - zaliczanej do najcieplejszych w obrębie kraju. Obszar ten charakteryzuje się średnią temperaturą roczną 8,3°C. Okres wegetacyjny trwa od 210 do 220 dni. Przeważają wiatry kierunku zachodniego i północno-zachodniego o średniej prędkości 3,46 m/s. Średnia roczna suma opadów wynosi w na terenie gminy 550 mm¹².

Zgodnie z informacjami zawartymi w „Planie przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty” obszar miasta i gminy Września jest narażony na zjawisko suszy w stopniu znaczącym oraz bardzo znaczącym.

¹¹ Źródło: <https://www.pwikwrzesnia.pl/index.php/o-nas/2013-03-11-08-18-31/wodociagi-dzis>

¹² Źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2014-2020, str. 40

Tabela 6. Stopień narażenia obszaru miasta i gminy Września na poszczególne rodzaje suszy.

Stopień zagrożenia suszą - wg. rodzaju suszy			
Atmosferyczna	Rolnicza	Hydrologiczna	Hydrogeologiczna
4	3	2	3

Źródło: Załącznik 2 do „Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty”- Wykaz gmin zagrożonych suszą i narażonych na skutki suszy

Stopień zagrożenia/narażenia	Legenda
1	obszar/sector zagrożony suszą/narażony na skutki suszy w stopniu mało istotnym
2	obszar/sector zagrożony suszą/narażony na skutki suszy w stopniu umiarkowanym
3	obszar/sector zagrożony suszą/narażony na skutki suszy w stopniu znaczącym
4	obszar/sector zagrożony suszą/narażony na skutki suszy w stopniu bardzo znaczącym

Tabela 7. Wrażliwość sektorów gospodarczych na poszczególne rodzaje suszy w mieście i gminie Września.

Sumaryczny stopień narażenia na skutki suszy sektorów i obszarów								
Gospodarka komunalna	Przemysł	Rolnictwo	Gospodarka stawowa	Leśnictwo	Energetyka wodna	Turystyka	Środowisko i zasoby przyrodnicze	Gmina
3	2	4	2	3	2	3	3	3

Źródło: Załącznik 2 do „Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty”- Wykaz gmin zagrożonych suszą i narażonych na skutki suszy

W przypadku rolnictwa ocena na poziomie 4 wskazuje na bardzo znaczący stopień zagrożenia suszą, wrażliwości na skutki suszy i narażenia na suszę, a w zakresie odporności tej branży, na niską odporność na skutki suszy.

Zgodnie z mapą podtopień opracowaną przez Państwowy Instytut Geologiczny na terenie miasta i gminy Września nie występują obszary zagrożone podtopieniami.

3.5. Powietrze

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. z 2012 r. poz. 914) województwo wielkopolskie zostało podzielone na trzy następujące strefy:

- 1) Aglomeracja Poznańska – miasto Poznań w granicach administracyjnych miasta;
- 2) miasto Kalisz – miasto o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy;
- 3) strefa wielkopolska – pozostały obszar województwa wielkopolskiego.

Miasto i gmina Września należy do strefy wielkopolskiej.

Na podstawie art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2019 poz. 1396 ze zm.) Główny Inspektor Ochrony Środowiska (w tym Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska GIOŚ na poziomie województw) dokonuje oceny poziomów substancji w powietrzu w danej strefie za rok poprzedni, a następnie dokonuje klasyfikacji stref, dla każdej substancji odrębnie, według określonych kryteriów. Według opracowania GIOŚ pt. „Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim – Raport wojewódzki za rok 2020” (Poznań, kwiecień 2021) w 2020 r. strefę wielkopolską zaliczono do klasy C (stężenia zanieczyszczeń powyżej poziomu dopuszczalnego/docelowego). Pod kątem ochrony zdrowia strefie wielkopolskiej przypisano:

- klasę C1 dla poziomu dopuszczalnego pyłu PM_{2,5} (faza II) – główną przyczyną przekroczenia jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków; obszary przekroczenia obejmują tereny w pobliżu Aglomeracji Poznańskiej i miasta Kalisz oraz nieliczne tereny głównie miejskie w południowej części woj. Wielkopolskiego – w gminie Września nie odnotowano przekroczenia,
- klasę C dla poziomu docelowego benzo(a)pirenu B(a)P¹³ - obszary przekroczeń są położone głównie w rejonie średnich i większych miejscowości woj. Wielkopolskiego, w tym w gminie Września, główną przyczyną przekroczenia jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków;
- klasę D2 dla poziomu celu długoterminowego ozonu - obszar przekroczenia obejmuje obszary miejskie, podmiejskie oraz pozamiejskie w woj. Wielkopolskim, w tym w gminie Września, główną przyczyną przekroczenia są warunki meteorologiczne sprzyjające formowaniu się ozonu;

natomiast pod kątem ochrony roślin:

- klasę D2 dla poziomu celu długoterminowego - główną przyczyną przekroczenia są warunki meteorologiczne sprzyjające formowaniu się ozonu, przekroczenie objęło wybrane obszary strefy wielkopolskiej – w tym gminę Września.

Ocena wykonana pod kątem ochrony roślin w strefie wielkopolskiej, nie wykazała przekroczeń w zakresie dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz ozonu, w związku z powyższym strefom przypisano klasę A.

Tabela 8. Podsumowanie wyników oceny ze względu na ochronę zdrowia.

Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM10	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	PM _{2,5}
strefa wielkopolska	PL3003	A	A	A	A	A ¹	A	A	A	A	A	C	C1 ²

źródło: Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020

Tabela 9. Podsumowanie wyników oceny ze względu na ochronę roślin.

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	SO ₂	NO _x	O ₃ ¹
1	strefa wielkopolska	PL3003	A	A	A

Dla ozonu – poziom celu długoterminowego strefa wielkopolska uzyskała klasę D2

źródło: Roczna ocena jakości powietrza w Województwie Wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020

W dniu 13 lipca 2020 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego przyjął uchwałą nr XXI/391/20 „Program ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej”. Program został opracowany w związku z odnotowaniem w 2018 r. przekroczeń standardów jakości powietrza ze względu na ponadnormatywną zawartość pyłu zawieszonego PM 10 i PM 2,5 oraz B(a)P. Celem Programu jest określenie działań, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia wartości dopuszczalnych lub docelowych substancji w powietrzu. Wskazanie właściwych działań wymaga zidentyfikowania przyczyn ponadnormatywnych stężeń oraz rozważenia możliwych sposobów ich likwidacji.

Dokument obejmuje gminę Września ze względu na wystąpienie na całym obszarze gminy w 2018 r. obszaru przekroczeń docelowego stężenia rocznego benzo(a)pirenu w powietrzu. W związku z tym

¹³Warto zauważyć, że w 2020 roku dla benzo(a)pirenu wszystkim strefom przypisano klasę C, jednak w odniesieniu do roku 2019, stwierdzono znacznie niższe stężenia tej substancji.

gmina jest zobligowana do realizacji działań naprawczych zgodnie z harmonogramem ujętym w „Programie Ochrony Powietrza dla strefy wielkopolskiej”, które mają na celu poprawę jakości powietrza w zakresie redukcji emisji pyłów zawieszonych oraz benzo(a)pirenu:

- Kod działania WpZOA - ograniczenie emisji z ogrzewania indywidualnego w komunalnym zasobie mieszkaniowym i budynkach użyteczności publicznej w gminach strefy wielkopolskiej.
- Kod działania WpDOT - zachęty finansowe na modernizację budynków mieszkalnych oraz na wymianę kotłów, pieców i palenisk w gminach strefy wielkopolskiej.
- Kod działania WpIZE - inwentaryzacja źródeł ogrzewania indywidualnego na terenie gmin.
- Kod działania WpKUA - kontrola realizacji uchwały ograniczającej stosowanie paliw stałych.
- Kod działania WpTMB - termomodernizacja budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej.
- Kod działania WpMMU - obniżenie emisji komunikacyjnej poprzez regularne utrzymywanie czystości ulic oraz zakaz używania spalinowych i elektrycznych dmuchaw do liści w gminach miejskich i miastach w gminach miejsko-wiejskich.
- Kod działania WpZUZ - ochrona i zwiększanie udziału zieleni w przestrzeni gmin miejskich strefy wielkopolskiej.
- Kod działania WpEEK - edukacja ekologiczna.
- Kod działania WpPZP - zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego (umieszczanie odpowiednich zapisów umożliwiających ograniczenie emisji pyłów zawieszonych oraz benzo(a)pirenu).

Zgodnie z informacjami przedstawionymi w raporcie o stanie miasta i gminy Września za rok 2020¹⁴ w celu utrzymania dobrego stanu powietrza na obszarze miasta i gminy Września prowadzone są działania takie jak: zmiana systemów ogrzewania na proekologiczne w budynkach użyteczności publicznej, budowa i modernizacja dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych, udzielanie dotacji na wymianę źródeł ciepła oraz propagowanie zewnętrznych programów związanych z ochroną powietrza, tworzenie i usprawnienie systemu komunikacji miejskiej. W raporcie przytoczono następujące zadania i inwestycje realizowane w 2020 roku:

- doposażenie samorządowych szkół podstawowych w czujniki do mierzenie pyłów zawieszonych, temperatury, wilgotności czy ciśnienia wraz z ekranami typu LED do ich odczytu i monitorowania,
- prowadzenie akcji znakowania rowerów „Wrzesiński rower – bezpieczny rower”,
- udzielanie dotacji dla mieszkańców Gminy Września na dofinansowanie wymiany źródła ogrzewania na ogrzewanie proekologiczne,
- Prowadzenie w ramach porozumienia z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu punktu informacyjnego wspierającego mieszkańców w aplikowaniu o środki z rządowego programu „Czyste Powietrze”.

Miasto i gmina Września posiada uchwalony „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września”, który został przyjęty Uchwałą nr XIII/187/2015 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 30 grudnia 2015 roku. Uchwałą nr XVI/235/2016 Rada Miejska we Wrześni dnia 30 maja 2016 roku dokonała zmiany „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września”. Jest to dokument o charakterze strategicznym, opisuje kierunki działań zmierzających do osiągnięcia celów pakietu klimatyczno-energetycznego tj. redukcji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii

¹⁴ Dokument opublikowany w Biuletynie Informacji Publicznej, w zakładce Gmina Września, Programy, Plany i Raporty dotyczące Miasta i Gminy Września, Raporty o stanie Miasta i Gminy Września

pochodzącej ze źródeł odnawialnych, zwiększenia efektywności energetycznej, poprawy jakości powietrza oraz zmiany postaw konsumpcyjnych użytkowników energii. Celem „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września” jest przedstawienie zakresu możliwych do realizacji w związku z ograniczeniem zużycia energii finalnej we wszystkich sektorach na terenie gminy Września, a co za tym idzie z redukcją emisji gazów cieplarnianych, w tym CO₂. Osiągnięcie tego celu bezpośrednio wpłynie na poprawę jakości życia mieszkańców gminy.

Ponadto w 2019 roku Straż Miejska we Wrześni rozpoczęła w ramach programu prewencyjnego „AntySmogowa Września” realizację planu działań długoterminowych dotyczących ochrony powietrza. W 2020 roku przedsięwzięcia w tym zakresie, zostały ograniczone ze względu na stan epidemii Covid-19. Zgodnie z informacjami przedstawionymi w raporcie o stanie miasta i gminy Września za rok 2020 realizowano w tym zakresie następujące działania: w mediach społecznościowych Straży Miejskiej zamieszczono film instruktażowy „Jak palić i nie dymić”, prowadzono kontrole czystości powietrza na obszarze wrzeșińskich osiedli domów jednorodzinnych z wykorzystaniem specjalistycznego drona pomiarowego „Nosacz”, za pośrednictwem mediów lokalnych Straż Miejska promowała ekologiczne metody rozpalania w piecach i kotłach grzewczych oraz informowała mieszkańców o wymogu przestrzegania przepisów dot. ochrony środowiska.

3.6. Klimat akustyczny

Na klimat akustyczny miasta i gminy Września wpływ mają: komunikacja drogowa i kolejowa, maszyny rolnicze oraz obiekty i tereny działalności gospodarczej (przemysł, usługi, handel).

Hałas komunikacyjny jest najczęstszym i najsilniejszym czynnikiem degradacji klimatu akustycznego w środowisku, przy czym najpowszechniejszy, ze względu na zasięg terytorialny i liczbę narażonej ludności, jest hałas drogowy.

Na terenie miasta i gminy Września głównym źródłem hałasu drogowego są:

- autostrada A2,
- drogi krajowe nr 15 i nr 92,
- drogi wojewódzkie nr 432 i nr 442,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne,
- drogi wewnętrzne.

Do głównych przyczyn narażenia na ponadnormatywny hałas w otoczeniu dróg należą: duże natężenie ruchu pojazdów, duże udziały pojazdów ciężarowych w ruchu, duże prędkości pojazdów, zły stan techniczny pojazdów, rodzaj i stan techniczny nawierzchni drogowych, nieefektywna urbanistyka i brak jednoznacznych zapisów w przepisach dotyczących planowania przestrzennego uwzględniających kryterium hałasu.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U. z 2014 r., poz. 112 t.j.), określono standardy akustyczne dla poszczególnych rodzajów terenów, różniących się sposobem zagospodarowania i pełnionymi funkcjami. W przypadku hałasu drogowego i kolejowego, obowiązujące wartości wskaźników długookresowych określone przywołanym rozporządzeniem Ministra Środowiska, mieszczą się w przedziałach:

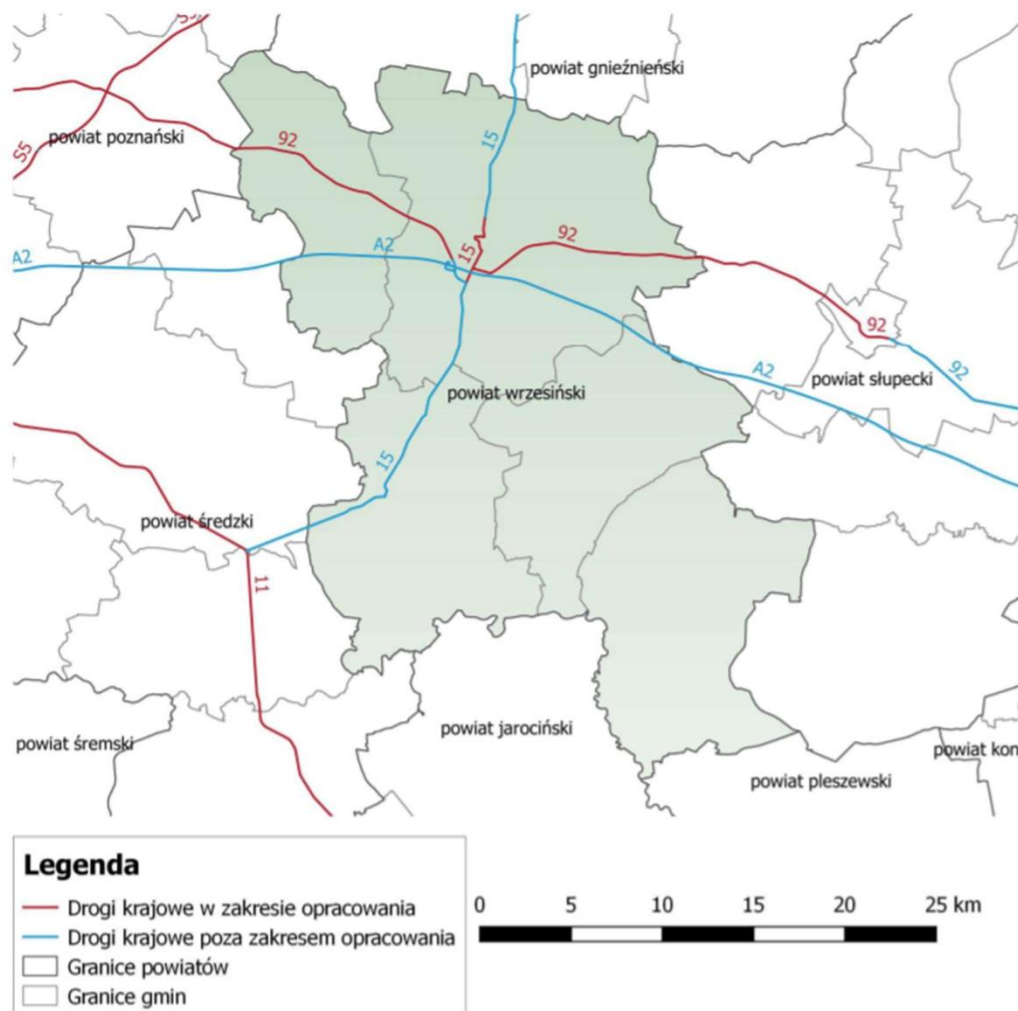
- dla poziomu dziennie-wieczorno-nocnego L_{DWN} – 50–70 dB,
- dla długookresowego poziomu hałasu w porze nocy L_N – 45–65 dB,

- dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze dnia L_{AeqD} – 50-68 dB,
 - dla wskaźnika krótkookresowego poziomu równoważnego w porze nocy L_{AeqN} – 45-60 dB,
- Wymagania względem hałasu lotniczego przedstawiają się następująco:
- wartość dopuszczalna poziomu dzienne-wieczorno-nocnego LDWN odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze dnia L_{AeqD} – 55-60 dB,
 - wartość dopuszczalna długookresowego poziomu hałasu w porze nocy L_N odpowiada wartości dopuszczalnej równoważnego poziomu hałasu w porze nocy L_{AeqN} – 45-55 dB

W ostatnich latach nie przeprowadzano w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska badań hałasu drogowego na terenie miasta i gminy Września. Ostatnie takie badania zostały przeprowadzone w roku 2014.

W 2018 roku Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad przeprowadziła badania hałasu drogowego na terenie powiatu wrzesińskiego. Badaniami objęto odcinki dróg krajowych nr 15 oraz 92.

Rysunek 2. Lokalizacja analizowanych odcinków dróg krajowych oraz autostrady A2 na terenie powiatu wrzesińskiego.

Źródło: Mapa akustyczna dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie na terenie województwa wielkopolskiego, Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad, Przeźmierowo, maj 2018 r.

Wyniki badań zawierały zestawienie wielkości obszaru oraz liczby budynków narażonych na przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu. Zebrano je w dwóch tabelach opisujących wskaźnik L_N długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu

wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22:00 do godz. 6:00) oraz wskaźnik L_{DWN} (długookresowy średni poziom dźwięku, wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (od godz. 6:00 do godz. 18:00), pory wieczoru (od godz. 18:00 do godz. 22:00) oraz pory nocy (od godz. 22:00 do godz. 6:00)). Dane o przekroczeniach zostały zestawione w poniższych tabelach¹⁵.

Tabela 10. Przekroczenia wartości L_{DWN} [dB] dla drogi krajowej nr 15.

Wskaźnik hałasu L_{DWN} [dB]	do 5 dB	5 dB -10 dB	10 dB - 15 dB	15 dB - 20 dB	pow. 20 dB
Kryterium	Stan warunków akustycznych środowiska				
	nieдобry		zły		bardzo zły
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [km ²]	0,258	0,124	0,019	0,000	0,000
Liczba lokali mieszkalnych w danym zakresie [tys.]	2,661	1,625	0,785	0,050	0,000
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [tys.]	8,184	5,181	2,686	0,179	0,000
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	8	9	4	0	0
Liczba budynków służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej w danym zakresie	0	0	0	0	0
Inne obiekty budowlane istotne z punktu widzenia ochrony przed hałasem (liczba obiektów)	0	0	0	0	0

Źródło: Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 54

Tabela 11. Przekroczenia wartości L_N [dB] dla drogi krajowej nr 15.

Wskaźnik hałasu L_N [dB]	do 5 dB	5 dB -10 dB	10 dB - 15 dB	15 dB - 20 dB	pow. 20 dB
Kryterium	Stan warunków akustycznych środowiska				
	nieдобry		zły		bardzo zły
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [km ²]	0,277	0,153	0,022	0,000	0,000
Liczba lokali mieszkalnych w danym zakresie [tys.]	3,320	1,905	0,693	0,000	0,000
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [tys.]	10,081	6,172	2,339	0,000	0,000
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	6	8	2	0	0
Liczba budynków służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej w danym zakresie	0	3	0	0	0
Inne obiekty budowlane istotne z punktu widzenia ochrony przed hałasem (liczba obiektów)	1	0	0	0	0

Źródło: Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 54

¹⁵ Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 53

Tabela 12. Przekroczenia wartości LDWN [dB] dla drogi krajowej nr 92.

Wskaźnik hałasu LDWN [dB]	do 5 dB	5 dB -10 dB	10 dB - 15 dB	15 dB - 20 dB	pow. 20 dB
Kryterium	Stan warunków akustycznych środowiska				
	niedobry	zły		bardzo zły	
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [km ²]	0,982	0,458	0,096	0,002	0,000
Liczba lokali mieszkalnych w danym zakresie [tys.]	7,200	5,024	1,122	0,042	0,000
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [tys.]	22,568	15,926	3,549	0,133	0,000
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	8	4	3	1	0
Liczba budynków służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej w danym zakresie	1	0	0	0	0
Inne obiekty budowlane istotne z punktu widzenia ochrony przed hałasem (liczba obiektów)	0	1	0	0	0

Źródło: Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 55

Tabela 13. Przekroczenia wartości LN [dB] dla drogi krajowej nr 92

Wskaźnik hałasu LN [dB]	do 5 dB	5 dB -10 dB	10 dB - 15 dB	15 dB - 20 dB	pow. 20 dB
Kryterium	Stan warunków akustycznych środowiska				
	niedobry	zły		bardzo zły	
Powierzchnia obszarów zagrożonych w danym zakresie [km ²]	2,074	1,178	0,368	0,007	0,000
Liczba lokali mieszkalnych w danym zakresie [tys.]	1,093	0,503	0,122	0,001	0,000
Liczba zagrożonych mieszkańców w danym zakresie [tys.]	7,372	4,937	1,278	0,020	0,000
Liczba budynków szkolnych i przedszkolnych w danym zakresie	7	3	4	0	0
Liczba budynków służby zdrowia, opieki społecznej i socjalnej w danym zakresie	0	1	2	0	0
Inne obiekty budowlane istotne z punktu widzenia ochrony przed hałasem (liczba obiektów)	1	0	0	0	0

Źródło: Źródło: Program Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 55

Jak wynika z przytoczonych w powyższych tabelach badań poziomów hałasu przeprowadzonych przez GDDKiA, w okolicy dróg krajowych nr 15 oraz 92 mogą wystąpić przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku w powietrzu w zakresie do 20 dB.

Największy wpływ na poziom hałasu drogowego ma natężenie ruchu pojazdów. Obserwowany w ostatnich latach bardzo dynamiczny przyrost liczby pojazdów oraz wzrost ich natężenia na sieci dróg spowodował przyrost powierzchni terenów zagrożonych hałasem drogowym. Generalnymi Pomiarami Ruchu (GPR) drogowego na terenie kraju objęte są drogi wojewódzkie oraz krajowe. GPR przeprowadzane są co 5 lat (ostatnie przeprowadzone w 2020 r.).

Według przeprowadzonego w 2020 r. GPR największe natężenie ruchu pojazdów silnikowych na terenie gminy występuje na autostradzie A2 – odcinku Września (węzeł) – Słupca (węzeł) i wynosi

23 799 poj./dobę (w 2015 r. było 17 898 poj./dobę). W związku z czym odcinek ten jest największym emitorem hałasu komunikacyjnego na terenie gminy.

Tabela 14. Średni Dobowy Ruch Roczny w GPR 2020/21 dla dróg krajowych i autostrady na obszarze gminy Września

Opis odcinka Nazwa	SDRR poj. silnik. ogółem poj./dobę	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych							Rowery poj./dobę
		Motocykle poj./dobę	Sam. osob. mikrobusy poj./dobę	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze) poj./dobę	Sam. ciężarowe		Autobusy poj./dobę	Ciągniki rolnicze poj./dobę	
					bez przycz. poj./dobę	z przycz. poj./dobę			
WRZEŚNIA /PRZEJŚCIE 1: UL. OBJAZDOWA (DK92) - RONDO KS. POPIELUSZKI/	6930	36	5320	666	88	777	35	8	8
WRZEŚNIA /PRZEJŚCIE 2: RONDO KS. POPIELUSZKI - GR. MIASTA/	7924	59	6327	689	145	677	17	10	78
WRZEŚNIA /GR. MIASTA/ - /UL. POZNAŃSKA (DW194)/	7852	44	6008	808	239	724	19	10	83
WRZEŚNIA /OBWODNICA 1: UL. WROCLAWSKA (DK15) - UL. BUKOWA (DW442)/	13797	56	10248	1656	524	1250	32	31	16
WRZEŚNIA /OBWODNICA 2: UL. BUKOWA (DW442) - UL. SŁOWACKIEGO/	14227	58	11076	1611	191	1238	31	22	103
WRZEŚNIA /UL. SŁOWACKIEGO/ - WÓLKA /DW260/	11061	53	8513	1388	130	924	32	21	8
W. WRZEŚNIA /DK92/ - W. SŁUPCA /DW466/	23799	15	13543	2395	393	7389	64	0	-

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/generalny-pomiar-ruchu-20202021>

Jako główne działanie przyczyniające się do ograniczenia hałasu komunikacyjnego w mieście należy wskazać zrealizowaną inwestycję polegającą na budowie obwodnicy Wrześni, łączącej drogi krajowe DK 15 z DK 92.

Przez miasto i gminę Września przebiegają trzy linie kolejowe mogące być potencjalnymi źródłami hałasu:

- linia kolejowa nr 281 relacji Oleśnica - Chojnice;
- linia kolejowa nr 807 relacji Sokołowo Wrześnińskie (posterunek odgałęźny) -Września;
- linia kolejowa nr 808 relacji Września - Podstolice.

Na obszarach przez które przebiegają torowiska, może wystąpić potencjalne zagrożenie nadmiernym hałasem, którego źródłem jest kolej.

Obszary rolnicze zajmują na terenie gminy znaczne powierzchnie, w związku z czym hałas emitowany przez maszyny rolnicze jest istotnym szkodliwym czynnikiem środowiskowym. Część mieszkańców gminy, głównie terenów wiejskich, może być narażona na hałas pochodzenia rolniczego. Spośród maszyn stosowanych w rolnictwie, generujących hałas, największe zagrożenie dla narządu słuchu stwarzają ciągniki średniej i małej mocy, kombajny zbożowe oraz maszyny warsztatowo-budowlane, a zwłaszcza pilarki tarczowe.

Klimat akustyczny kształtowany jest nie tylko przez hałas komunikacyjny, ale także przez hałas pochodzący z zakładów przemysłowych i usługowych. Ten rodzaj hałasu generowany jest przez instalacje wentylacji ogólnej, odpylania i odwiórowania, sprężarki, chłodnie, czerpnie, maszyny produkcyjne, urządzenia budowlane, transport wewnątrzzakładowy. Uciążliwości akustyczne powodowane działalnością zakładów przemysłowych i obiektów usługowych mają zwykle charakter lokalny, zależą między innymi od ich liczby, czasu pracy czy odległości od terenów podlegających ochronie akustycznej. Obecność licznych zakładów przemysłowych może niekorzystnie wpływać na poziom natężenia hałasu w gminie, zwłaszcza w mieście Września, na obszarze którego występuje najwięcej przedsiębiorstw produkcyjnych. Jeżeli dla podmiotu stwierdzono, na podstawie przeprowadzonych badań, przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu, starosta powiatowy wydaje decyzję określającą dopuszczalne poziomy hałasu (w przypadku zakładów na terenach zamkniętych – decyzję wydaje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska). Jeżeli przekroczenia dotyczą instalacji kwalifikowanej jako przedsięwzięcie mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, decyzję taką wydaje Marszałek Województwa.

3.7. Pola elektromagnetyczne

Źródłem pól elektromagnetycznych emitowanych do środowiska są stacje i linie elektroenergetyczne, urządzenia radionadawcze i radiokomunikacyjne oraz liczne urządzenia medyczne i przemysłowe. Wpływ tych urządzeń na środowisko jest zależny od częstotliwości ich pracy, ale przede wszystkim od wielkości wytwarzanej przez nie energii. Na terenie miasta i gminy Września zlokalizowane są 23 stacje bazowe telefonii komórkowej.

Podstawowe znaczenie dla ochrony przed polami elektromagnetycznymi ma właściwa lokalizacja instalacji emitujących te pola, z tego powodu konieczne jest uwzględnianie instalacji emitujących pola elektromagnetyczne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Badaniem pól elektromagnetycznych w województwie wielkopolskim zajmuje się Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu. Wyniki przeprowadzonych badań publikowane są w raportach o stanie środowiska w województwie wielkopolskim – ostatni dostępny raport jest z 2020 roku.

Dnia 1 stycznia 2020 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r., poz. 2448), które wprowadziło nowe normy składowej elektrycznej pola, zgodne z europejskim standardem oraz zaleceniami Międzynarodowej Komisji ds. Ochrony przed Promieniowaniem (ICNIRP) i Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz wynoszą one 27,5–61,5 V/m. W *Raporcie o stanie środowiska w województwie wielkopolskim z 2020 roku* wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych odniesiono do normy 7 V/m.

Tabela 15. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych z tych samych lokalizacji, z cykli pomiarowych z roku 2008, 2011, 2014 i 2017

Nr punktu	Miejscowość	Współrzędne geograficzne punktu (WGS84)		Wynik pomiaru [V/m]			
		długość	szerokość	2008	2011	2014	2017
26	Września, ul. Kościuszki 32	17,578833	52,318667	<0,8	<0,5	<0,3	<0,3

Źródło: *Raport o stanie środowiska w województwie wielkopolskim z 2020*, str. 92

W żadnym z punktów pomiarowych nie stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego wynoszącego 7 V/m dla zakresu częstotliwości od 3 MHz do 300 GHz.

W związku z wejściem w życie nowego rozporządzenia wprowadzającego zwiększone normy dla poziomów pól elektroenergetycznych w środowisku prognozuje się, że mimo rozwoju sieci telekomunikacyjnych nie będzie przekroczeń wartości PEM w środowisku w kolejnych latach.

3.8. Walory przyrodnicze i chronione elementy środowiska

Według danych GUS powierzchnia lasów na terenie gminy Września wynosiła w 2020 r. 1 707,04 ha, co stanowi około 7,7% całkowitej powierzchni gminy. Wskaźnik lesistości jest zatem dużo niższy niż średnia krajowa, która wynosi 29,6%. Od 2010 roku można zaobserwować niewielki wzrost lesistości na poziomie 0,1% rocznie. W gminie Września w 2020 roku posadzonych zostało 188 drzew. Jest to wzrost w porównaniu do 2019 roku o 68 sztuk. Warto pamiętać, iż tereny leśne w gminie bardzo

ucierpiały na skutek trąb powietrznych i porywistych wiatrów, które miały miejsce w 2017 roku i przyczyniły się do znacznej degradacji drzew i pogorszenia i tak nienajlepszej sytuacji w gminie.

Gmina w całości położona jest na terenie Nadleśnictwa Czarniejewo. Dominującym typem siedliskowym w nadleśnictwie jest las mieszany świeży – 44,1 % powierzchni leśnej. Siedliska lasowe i olsy zajmują 81,0 % powierzchni leśnej, natomiast borowe 19,0 % powierzchni leśnej. Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Nadleśnictwo Czarniejewo leży w III Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej.¹⁶

Gmina Września w 2020 roku dysponowała 20 parkami spacerowo-wypoczynkowymi zajmującymi łączną powierzchnię 102,66 ha. Wśród nich 5 zlokalizowanych było na terenie miasta Września (48,56 ha). Porównując wartości dla lat 2010 i 2020 można stwierdzić, iż na obszarze gminy przybyło zieleni osiedlowej (41,85 ha w 2020 roku, w stosunku do 35,1 ha w 2010). Przyrost ten dotyczył głównie terenu miasta.

Na obszarze miasta zlokalizowanych jest 10 Rodzinnych Ogrodów Działkowych: im. Tadeusza Kościuszki, im. Grządka, im. Wojska Polskiego, im. Nad Wrześnicą, im. Ogród Miejski, im. Stare Ogrody, im. Pod Lipami, im. Stokbet, im. Dzieci Wrześnińskich oraz im. Władysława Sikorskiego. Gmina Września charakteryzuje się niewielkim udziałem powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy. Wskaźnik ten dla 2020 roku wyniósł 0,8%

Na obszarze miasta i gminy Września znajduje się jeden obszar chroniony prawnie. Jest to teren Natura 2000 Specjalny Obszar Ochrony Grądy w Czarniejewie PLH300049, który stanowi największy obszar zalesiony położony w północno-zachodniej części gminy, należący do Nadleśnictwa Czarniejewo.

Obszar został wyznaczony decyzją Komisji 2011/64/UE z dnia 10 stycznia 2011 r. w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dz. U. L 33 z 8.2.2011, str. 146). Zajmuje powierzchnię 1212,90 ha i położony jest w województwie wielkopolskim na terenie 3 gmin: Września, Czarniejewo oraz Łubowo.

Grądy w Czarniejewie położone są na Równinie Wrześnińskiej, w zlewni prawobrzeżnego dopływu Warty - Wrześnicy. W lasach czarniejewskich przeważają drzewostany mieszane, przy czym największą powierzchnię zajmują grądy środkowoeuropejskie Galio silvatici - Carpinetum. Fitocenozy grądów środkowoeuropejskich na terenie ostoi są najlepiej wykształcone i zachowane w Wielkopolsce. Wzdłuż dopływów Wrześnicy rozmieszczone są płaty łągów jesionowo - olszowych Fraxino-Alnetum; istotne znaczenie dla ostoi mają również łągi dębowo - wiązowo - jesionowe Ficario-Ulmetum. Ze względu na silne przesuszenie lasów łągowych niezbędnym zadaniem ochrony czynnej w obszarze byłoby uruchomienie małej retencji.

¹⁶ Źródło: <https://czarniejewo.poznan.lasy.gov.pl/zasoby-lesne>

Rysunek 3. Lokalizacja Specjalnego Obszaru Ochrony Grądy w Czarniejewie PLH300049 na tle miasta i gminy Września.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Przedmiotami ochrony w obszarze są:

1. Siedliska przyrodnicze:

- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*),
- 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*),
- 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe),
- 91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*).

2. Gatunki:

- 1084 pachnica dębowa *Osmoderma eremita*,
- 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*,
- 1337 bóbr europejski *Castor fiber*.

Ostoja nie posiada obowiązującego Planu Zadań Ochronnych. W ramach projektu Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Czarniejewo na lata 2019-2028 opracowany został zakres PZO dla gruntów w zarządzie Nadleśnictwa Czarniejewo.

Najważniejsze oddziaływania negatywne dla przedmiotów ochrony obszaru to: wycinka lasu; obce gatunki inwazyjne; uciążliwości hałasu, zanieczyszczenie hałasem; odnawianie lasu po wycince (nasadzenia); polowania; nawożenie /nawozy sztuczne/; zanieczyszczenie powietrza, zanieczyszczenia przenoszone drogą powietrzną; zalesianie terenów otwartych; rolnictwo; linie elektryczne

i telefoniczne; eutrofizacja; chwytanie, trucie, kłusownictwo; wandalizm; wysychanie; sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze; usuwanie podszytu; pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych; wypełnianie rowów, tam, stawów, sadzawek, bagien lub torfianek.

Zgodnie z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2021, poz. 1098) zabrania się podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Na obszarze gminy Września znajduje się 8 pomników przyrody – przedstawiono je w poniższej tabeli.

Tabela 16. Pomniki przyrody na terenie miasta i gminy Września.

Nazwa	Data utworzenia	Opis granicy	Opis pomnika
Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1965-11-30	rośnię w parku miejskim im. Dzieci Wrześnińskich we Wrześni przy ul. Opieszyn, przy głównej parkowej alei (Alei Solidarności)	Platan wschodni - <i>Platanus orientalis</i>
Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1985-12-19	rośnię na terenie parku w Kawęczynie, ok.. 30 m od pałacu	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i> , rozwarstwienie jednego z pni
Anielka	1987-01-15	rośnię po prawej stronie bramy wjazdowej do parku w Stanisławowie	Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i> , w miejscu ułamane pnia powstała dziupla
Siemowit	2006-12-27	rośnię przy grodzisku	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> , tylce po usuniętych i ułamanych gałęziach
Lestko	2006-12-27	rośnię przy grodzisku	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>
Siemomysł	2006-12-27	rośnię przy grodzisku	Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> , ubytki kory na pniu
Stefan	1987-01-15	rośnię w m. Września ul. 3 Maja przy budynku Urzędu	„Dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)
Nie nadano nazwy w akcie prawnym	1965-11-30	Września, Park im. Józefa Piłsudskiego;	głaz narzutowy - granit obw. 810 cm, dł. 290 cm, szer. 270 cm, wys. 110 cm.

Źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>

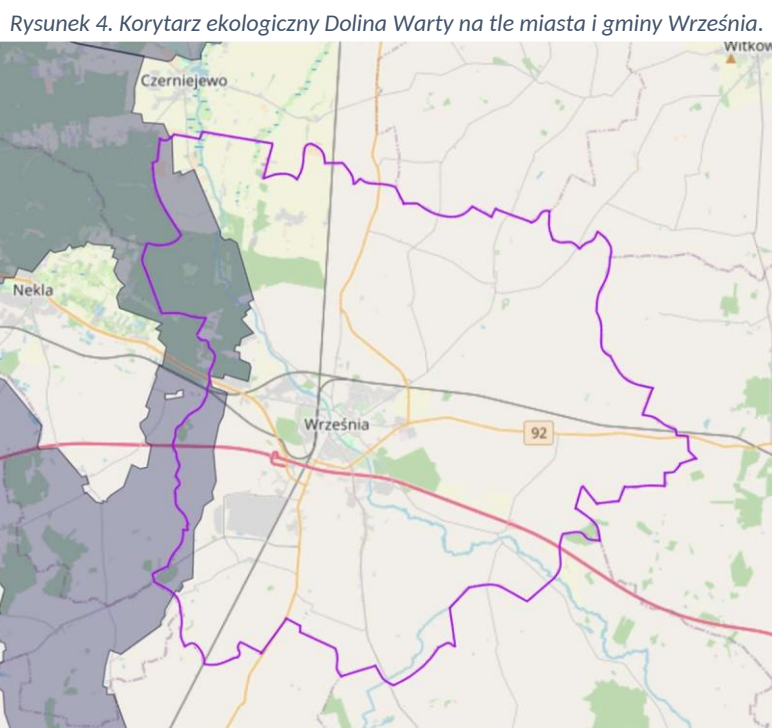
Zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody w stosunku do pomnika przyrody mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;

- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- umieszczania tablic reklamowych.

Zgodnie z opracowaniem „Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego” na terenie gminy Września znajduje się część obszaru nr 36 ważnego dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego – Bagna koło Biechowa (ważne w regionie lęgowisko błotniaka stawowego¹⁷; na obszarze tym gniazdują także bąk, gęgawa, błotniak łąkowy i wąsatka)¹⁸.

Przez zachodnią część gminy Września przebiega korytarz ekologiczny Dolina Warty. Jego położenie przedstawiono na poniższym rysunku.

Źródło: <https://mapa.korytarze.pl/>

¹⁷ W Polsce objęty ochroną gatunkową ścisłą, wymaga ochrony czynnej. Na Czerwonej liście ptaków Polski został sklasyfikowany jako gatunek najmniejszej troski (LC). Według danych przedstawionych w *Raporcie z wdrażania art. 12 Dyrektywy Ptasiej w Polsce w latach 2013–2018: stan, zmiany, zagrożenia*. Chodkiewicz T., Chylarecki P., Sikora A., Wardecki Ł., Bobrek R., Neubauer G., Marchowski D., Dmoch A., Kuczyński L. [w: „Biuletyn Monitoringu Przyrody”. 20, s. 1–80, 2019], w latach 2013–2018 liczebność populacji lęgowej błotniaka stawowego na terenie kraju szacowano na 6600–7400 par.

¹⁸ Źródło: „Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego” (Wylegala P., Kuźniak S., Dolata P., Poznań 2008)

3.9. Krajobraz i walory kulturowe

Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy są wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Wielkopolskiego. Obowiązek uzgadniania wszelkich prac inwestycyjnych ze służbami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków eliminuje wystąpienie negatywnego wpływu przewidzianych inwestycji na zachowanie dziedzictwa kulturowego.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków stanowiące własność Gminy Września lub jednostek podległych:

- Ratusz, obecnie Urząd Miasta i Gminy we Wrześni, nr rejestru zabytków 191/WLKP/A z 28.06.2004 r.;
- Willa Starosty w zespole starostwa, obecnie Urząd Stanu Cywilnego we Wrześni, nr rejestru zabytków 385/WLKP/A z 25.07.2006 r.;
- Szkoła Elementarna Dzieci Wrzesińskich – Katolicka Szkoła Ludowa, obecnie Muzeum i Biblioteka we Wrześni, nr rejestru zabytków 1569/A z 10.09.1974 r.;
- Altana w zespole Strzelnicy Strzeleckiego Bractwa Kurkowego we Wrześni, nr rejestru zabytków 1012/Wlkp/A z 27.10.2016 r.;
- Dwór w zespole dworskim w Gutowie Małym, nr rejestru zabytków 1733/A z 30.04.1975 r.;
- Pałac w zespole pałacowym w Węgierkach, nr rejestru zabytków 1527/A z 1.06.1974 r. (współwłasność Gminy Września).

Gmina Września zarządza 6 obszarami zieleni (parkami) wpisanymi indywidualnie do rejestru zabytków:

- Park krajobrazowy w zespole pałacowym Opieszyn, obecnie park miejski im. Dzieci Wrzesińskich we Wrześni;
- Park miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego we Wrześni;
- Ogród Strzeleckiego Bractwa Kurkowego (Park im. Strzeleckiego Bractwa Kurkowego) w zespole Strzelnicy Strzeleckiego Bractwa Kurkowego we Wrześni (Gmina Września zarządza częścią parku);
- Park krajobrazowy w zespole dworskim w Gutowie Małym;
- Park krajobrazowy ze stawem w zespole pałacowym w Węgierkach;
- Park dworski w Marzeninie.

Decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu z dnia 19 kwietnia 2006 r. do rejestru zabytków pod numerem 295/Wlkp/A został wpisany historyczny układ urbanistyczny miasta Wrześni, obejmujący teren ograniczony od zachodu rzeką Wrześnicą oraz park miejski im. J. Piłsudskiego, część ul. Gnieźnieńskiej z cmentarzem parafialnym, dalej teren ograniczony od północnego-wschodu ul. Szkolną, rejon Liceum Ogólnokształcącego, dawnej rzeźni, wieżę wodociągową, część ul. Witkowskiej, część ul. Legii Wrzesińskiej, część ul. T. Kościuszki wraz z dawnymi koszarami od strony wschodniej oraz zespół parkowo-pałacowy na Opieszynie od strony południowej.

Obiekty zabytkowe ujmowane są także w gminnej ewidencji zabytków¹⁹, prowadzonej w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji

¹⁹ Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Września została przyjęta Zarządzeniem Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r. Stosownie do art. 22 ust 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020, poz. 282 ze zmianami): W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta

zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do wojewódzkiego rejestru zabytków. Dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno-budowlany z organem decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. Dz. U. z 2021, poz. 741 ze zmianami) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 Prawa budowlanego Dz. U. z 2021, poz. 2351). W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchomości tj.: budynki, układy urbanistyczne, zespoły budowlane i zabytki archeologiczne. Procedurę włączenia lub wyłączenia obiektów do/z gminnej ewidencji zabytków prowadzi Burmistrz Miasta i Gminy Września w porozumieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ponadto na przedmiotowym obszarze obowiązuje *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024*²⁰, będący dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

4. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektu *Strategii*, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Główne problemy środowiskowe miasta i gminy Września opisane w niniejszym rozdziale zidentyfikowano na podstawie analizy poszczególnych elementów środowiska opisanych w poprzednim rozdziale.

Jednym z ważniejszych problemów występujących na przedmiotowym obszarze, wpływającym negatywnie na środowisko oraz zdrowie i życie ludzi jest ponadnormatywne **zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego** (przekroczenia dopuszczalnych poziomów benzo(a)pirenu B(a)P). Większość zanieczyszczeń wynika z działalności człowieka. Główną przyczyną przekroczeń jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków, a także emisja z transportu samochodowego. Niska jakość powietrza atmosferycznego występuje szczególnie w okresie zimowym, gdy zwiększona jest emisja z sektora komunalno-bytowego na cele grzewcze. Ponadto w gminie występują warunki meteorologiczne sprzyjające formowaniu się ozonu, co determinuje przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu.

Istotnym problemem środowiskowym miasta i gminy Września jest **nadmierny hałas**, którego źródłem jest ruch komunikacyjny na drodze nr A2 Poznań – Warszawa oraz drogach krajowych nr 92 Poznań – Września – Konin i nr 15 Ostróda – Toruń – Gniezno – Września - Trzebnica. O oddziaływaniu transportu drogowego na klimat akustyczny oraz powietrze decyduje transport ciężarowy o charakterze tranzytowym oraz transport wewnętrzny: gospodarczy i osobowy. Ruch tranzytowy skoncentrowany jest obecnie na autostradzie i drogach krajowych. Obszary rolnicze zajmują na terenie gminy znaczne powierzchnie, w związku z czym hałas emitowany przez maszyny rolnicze jest istotnym szkodliwym

(burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego.

²⁰ Przyjęty uchwałą nr XXI/208/2021 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 4 lutego 2021 r.

czynnikiem środowiskowym. Spośród maszyn stosowanych w rolnictwie, generujących hałas, największe zagrożenie dla narządu słuchu stwarzają ciągniki średniej i małej mocy, kombajny zbożowe oraz maszyny warsztatowo-budowlane, a zwłaszcza pilarki tarczowe.

Zidentyfikowanym problemem na terenie miasta i gminy Września jest **niezadawalający stan czystości wód powierzchniowych**. Istnieje ryzyko, że cele środowiskowe dla 4 z 7 jednolitych części wód powierzchniowych na przedmiotowym obszarze nie zostaną osiągnięte w zakładanym terminie. Nie wszystkie zamieszkałe tereny gminy są skanalizowane, brakuje sieci kanalizacyjnych na terenach wiejskich. Bardzo dużym wyzwaniem jest ekspansja budownictwa jednorodzinnego i wielorodzinnego na terenach pozamiejskich w kontekście zapewnienia w wystarczającym stopniu sieci kanalizacyjnych. Kwestia ta jest ważna z uwagi na znaną prawidłowość, iż przedostawanie się ścieków do środowiska może powodować przedostanie się szkodliwych substancji do gleb, a poprzez spływ powierzchniowy również do wód. Duże znaczenie dla jakości wód ma także presja rolnicza, co przekłada się na wysoki poziom nawożenia nawozami mineralnymi i naturalnymi. W efekcie, z terenów użytkowanych rolniczo, do wód wprowadzany jest ładunek związków azotu i fosforu.

Niska roczna suma opadów atmosferycznych przyczynia się do występowania zjawiska suszy. Zgodnie z opracowanym przez dyrektora RZGW w Poznaniu „Planem przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty” miasto i gmina Września cechuje **wysoki stopień zagrożenia suszą**. Na terenie gminy Września brak jest dużych naturalnych zbiorników wodnych.

Do istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska problemów zaliczyć można **antropopresję, związaną z rozwojem zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej**. Gmina Września charakteryzuje się niewielkim udziałem powierzchni lasów, parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy. Poza granicami miasta zdecydowana większość obszarów ma charakter rolniczy za wyjątkiem obszaru Nadleśnictwa Czerniejewo. Ponadto postępujący rozwój społeczno-gospodarczy obserwowany na terenie miasta i gminy Września znajduje odzwierciedlenie w zwiększonym zapotrzebowaniu na tereny przeznaczone pod zabudowę – w szczególności związanymi z różnymi formami aktywizacji gospodarczej oraz zabudowy mieszkaniowej. Września to gmina miejsko-wiejska o średniej wielkości, licząca w 2020 roku 47 259 mieszkańców. Od 2010 roku liczba mieszkańców gminy wzrosła aż o 2 279 osób. Według prognozy statystycznej, przy zachowaniu obecnej dynamiki zjawiska możliwe, że w 2030 roku liczba mieszkańców gminy Września wzrośnie do ok. 53 500 osób. Uwarunkowane jest to m. in. pojawianiem się nowych inwestorów (głównie z branży produkcyjnej), z którymi powiązana jest ekspansja budownictwa mieszkaniowego i napływ nowych mieszkańców. Na terenie gminy Września znajduje się kilkanaście wiodących firm zatrudniających od kilkudziesięciu do kilku tysięcy pracowników. W związku z tym konieczne jest przemyślane i zrównoważone planowanie rozwoju infrastruktury mieszkaniowej, komunalnej i przemysłowej.

Zaplanowane do realizacji w ramach projektu *Strategii* kierunki działań przyczynią się do rozwiązania większości wyżej wymienionych problemów i do poprawy stanu środowiska.

5. Ocena potencjalnych zmian stanu środowiska przy braku realizacji celów zawartych w projekcie *Strategii*

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027* obejmuje 3 cele strategiczne: zwiększenie potencjału rozwojowego w oparciu o wewnętrzny kapitał miasta i gminy Września, intensyfikację działań na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej przy zachowaniu wysokiej jakości

środowiska przyrodniczego, poprawę spójności społecznej i przestrzennej. Ich realizacja ma umożliwić dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy gminy oraz stworzenie dla obecnych i przyszłych mieszkańców nowoczesnego, przyjaznego i konkurencyjnego miejsca do życia i pracy. Dokument wyznacza także cele i kierunki działań, które odnoszą się do aspektów środowiskowych.

Projekt *Strategii* obejmuje kierunki działań, których realizacja ma na celu zapewnienie rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy, stymulowanie rozwoju nowych firm i tworzenie miejsc pracy z wykorzystaniem istniejącego potencjału terenów aktywności gospodarczej, przy zapewnieniu jakości środowiska, ochrony zasobów wodnych, a także tworzenia warunków zdrowego życia mieszkańców.

Opracowany projekt *Strategii* jest wypełnieniem obowiązku władz Miasta i Gminy Września w zakresie sporządzania strategicznych dokumentów, co pozwala władzom planować zadania służące zachowaniu i ochronie środowiska. Zawarte w dokumencie cele i kierunki działań przyczynią się do właściwego, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju gospodarowania zasobami przyrodniczymi. Realizacja zapisów projektu *Strategii* przyczyni się do uzyskania w gminie sukcesywnego ograniczenia degradacji środowiska, ochrony i rozwoju jego walorów, jeśli nie w sposób bezpośredni, to z pewnością pośrednio.

Zaniechanie realizacji zapisów projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027* może doprowadzić m.in. do:

1) pogorszenia stanu i jakości powietrza atmosferycznego;

W projekcie *Strategii* wyszczególniono następujące kierunki działań:

- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,
- poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,
- poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji,
- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych,

których realizacja przyczyni się do poprawy stanu i jakości powietrza atmosferycznego w mieście i gminie Września. Brak przeprowadzenia termomodernizacji spowoduje dalszy wzrost energochłonności obiektów w związku z pogarszającym się z biegiem lat stanem technicznym budynków, a w efekcie zwiększenie emisji gazów i pyłów do atmosfery w wyniku zwiększonych potrzeb energetycznych na ogrzewanie.

Zaniechanie realizacji działań zmierzających do poprawy jakości infrastruktury drogowej - budowy lub przebudowy dróg, modernizacji ulic, oświetlenia ulicznego oraz rozwoju ścieżek rowerowych, może spowodować wzrost niekorzystnych oddziaływań na powietrze, takich jak: emisja zanieczyszczeń do powietrza, wynikająca z intensywnego ruchu komunikacyjnego, złego stanu nawierzchni wielu ulic, braku alternatywy dla konieczności wykorzystania pojazdów samochodowych do przemieszczania się po obszarze gminy.

2) pogorszenia stanu klimatu akustycznego;

Zaniechanie realizacji kierunków działań takich jak:

- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,

➤ budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych, może przyczynić się do pogorszenia klimatu akustycznego.

Według danych GUS liczba pojazdów samochodowych i ciągników z roku na rok wzrasta. W przyszłości, w przypadku braku realizacji inwestycji drogowych i komunikacyjnych (budowa i modernizacja dróg oraz ścieżek rowerowych), emisja hałasu komunikacyjnego i wibracji wynikających z intensywnego ruchu komunikacyjnego oraz pogarszającego się stanu nawierzchni wielu dróg będzie wzrastać. Będzie to powodowało ciągle pogarszanie standardów akustycznych i komfortu życia mieszkańców gminy.

3) pogorszenia jakości i zasobności wód powierzchniowych i podziemnych;

Zaniechanie realizacji kierunków działań takich jak:

- budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody,
- wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody,

grozić będzie nie tylko utrzymywaniem się problemów związanych z niezadowalającym stanem czystości wód w gminie oraz zagrożeniem wystąpienia suszy, ale również ich pogłębianiem. Podstawowym zadaniem małej retencji jest zatrzymywanie nadmiernej ilości wody podczas ulew czy roztopów. Ważne jest również podniesienie dzięki nim poziomu wód gruntowych. Działania te mają zatem ogromne znaczenie dla niwelowania zagrożenia powodziowego i skutków suszy.

4) pogorszenia stanu gospodarki wodno-ściekowej;

W projekcie *Strategii* wyszczególniono następujące kierunki działań:

- rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej,
- w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków,
- budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków,

Działania te mają przyczynić się przede wszystkim do ograniczenia ilości ścieków nieoczyszczanych odprowadzanych do środowiska gruntowo-wodnego.

Zaniechanie realizacji omawianych działań może spowodować wprowadzanie do wód niedostatecznie oczyszczonych lub nieoczyszczonych ścieków, jak również prowadzić do wzrostu presji na środowisko oraz pogorszenia jego stanu w wyniku braku rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej w szczególności na terenach wiejskich, uzupełnienia systemu oczyszczania ścieków i osadów ściekowych, pogorszenia stanu środowiska gruntowo-wodnego będących wynikiem braku uporządkowania gospodarki wodami opadowymi i roztopowymi.

5) pogorszenia systemu gospodarowania odpadami, w tym ograniczenia powstawaniu odpadów;

Brak realizacji następujących kierunków działań:

- modernizacja i rozwój infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów,
- zmniejszenie ilości produkowanych odpadów, większy odzysk odpadów,

może negatywnie wpłynąć na osiągnięty poziom recyklingu oraz poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych.

Ważną kwestią w kontekście działań poprawiających jakość środowiska przyrodniczego jest recykling. Według danych GUS odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów stanowiły w 2020 roku 32,9%. Gmina Września mierzy się więc z sytuacją, w której produkowanych jest dużo odpadów, lecz tylko 1/3 z nich jest zbierana selektywnie, co pozostaje nie bez znaczenia na poziom odzysku odpadów.

6) pogorszenia stanu zasobów przyrodniczych, różnorodności biologicznej, obszarów cennych przyrodniczo, w tym obszarów objętych ochroną prawną;

Wyszczególnione w projekcie *Strategii* kierunki działań :

- rozwój publicznych terenów zieleni i rekreacji,
- rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie miasta i gminy,

mają umożliwić zwiększenie powierzchni i jakości obszarów przyrodniczo-rekreacyjnych, służących aktywnościom rekreacyjno-wypoczynkowym prowadzonym przez mieszkańców miasta i gminy Września. Jednocześnie ich celem jest zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego, jako warunku niezbędnego do utrzymania możliwości zrównoważonego korzystania z zasobów środowiska w przyszłości.

7) pogorszenia walorów krajobrazowych i kulturowych;

Zaniechanie realizacji kierunków działań takich jak:

- utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego,
- opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego,

może wpłynąć na pogorszenie walorów krajobrazowych i kulturowych gminy, postępowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do pogorszenia stanu ich zachowania, co będzie skutkowało również zmniejszeniem atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych. Ze względu na posiadane wartości historyczne, artystyczne lub naukowe w interesie społecznym jest zachowanie zabytków poprzez otoczenie ich ochroną i opieką.

Kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy należy do jej zadań własnych. W celu ustalenia przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy sporządza się miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego zwane „planami miejscowymi”. Plany miejscowe są podstawowym narzędziem polityki przestrzennej gminy. Sporządzane są w miarę potrzeb, za wyjątkiem kilku wymienionych w ustawie przypadków, w których sporządzanie ich jest obowiązkowe. Na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie gminy Września obowiązywało 99 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni ok. 1711 ha. Oznacza to, że pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w stosunku do całej powierzchni gminy Września wynosi ok. 7,7%. Projekt *Strategii* zawiera ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, dzięki którym możliwe będzie kształtowanie procesów przebiegających w przestrzeni w sposób zrównoważony.

8) pogorszenia jakości życia mieszkańców z uwagi na przekroczenia standardów ochrony środowiska;

W projekcie *Strategii* wyszczególniono następujące kierunki działań:

- promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących eko-innowacje,
- budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców,
- poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze,
- realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich,

których realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia codziennego wszystkich mieszkańców i utrzymania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego. Bardzo ważnym elementem związanym z kształtowaniem świadomości ekologicznej jest system promocji zachowań proekologicznych wśród mieszkańców. Konieczne jest uświadomienie ludziom jak groźnymi zanieczyszczeniami są pyły zawieszane oraz benzo(a)piren, jak należy postępować z odpadami, jak oszczędzać energię itd. Rezygnacja z realizacji zaplanowanych w projekcie *Strategii* kierunków działań będzie mieć niekorzystne skutki dla środowiska i warunków życia mieszkańców.

Pozytywnym skutkiem środowiskowym, w przypadku zaniechania realizacji założeń projektu *Strategii*, będzie wyeliminowanie negatywnego, krótkotrwałego wpływu występującego podczas realizacji kierunków działań typowo inwestycyjnych m.in. budowy/przebudowy układu komunikacyjnego, termomodernizacji obiektów czy rozbudowy infrastruktury wodno-ściekowej. W przypadku braku realizacji powyższych zamierzeń nie dojdzie do zajęcia nowych powierzchni biologicznie czynnych, wzrostu emisji hałasu oraz gazów i pyłów do powietrza w miejscach dotąd nieprzekształconych antropogenicznie. Brak realizacji zamierzeń inwestycyjnych wiąże się z mniejszą ingerencją w komponenty środowiska tj.: wody, gleby, środowisko przyrodnicze oraz krajobraz lokalny.

Realizacja kierunków działań będzie wiązać się z niedogodnościami głównie na etapie wdrażania, jednak skutkuje szeregiem korzyści po zakończeniu inwestycji (poprawa stanu powietrza, poprawa efektywności energetycznej, poprawa jakości wód, szczelny system wodno-ściekowy).

6. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektu *Strategii*, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania projektu *Strategii*

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027* uwzględnia cele ochrony środowiska zawarte w wielu dokumentach strategicznych opracowanych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, a także krajowym i regionalnym. Dokumenty te stanowią ramy dla regulacji prawnych (dyrektywy i rozporządzenia w prawie unijnym oraz ustawy i rozporządzenia w prawie polskim) oraz stanowią podstawę dla kształtowania polityki ochrony środowiska w określonej perspektywie czasowej, w szeregu tworzonych dokumentów (strategie, polityki, programy). Zgodność założeń projektu *Strategii* z tymi dokumentami gwarantuje, że podejmowane działania w skali gminy będą harmonizowały z kierunkami rozwoju ustalonymi na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Pod uwagę zostały wzięte wybrane dokumenty strategiczne i programowe, obowiązujące na dzień sporządzania niniejszej prognozy, które zawierają cele środowiskowe istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania.

Ponadto cele projektu *Strategii* są zgodne z celami określonymi w dokumentach strategicznych opisanych wcześniej w rozdziale 2.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów **Europejski Zielony Ład** (COM(2019) 640 final) to nowa strategia na rzecz wzrostu, której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy

poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych.

Projekt *Strategii* jest zgodny z poniższymi elementami Europejskiego Zielonego Ładu:

- bardziej ambitne cele klimatyczne UE na lata 2030 i 2050,
- dostarczanie czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii,
- zmobilizowanie sektora przemysłu na rzecz czystej gospodarki o obiegu zamkniętym,
- budowanie i remontowanie w sposób oszczędzający energię i zasoby,
- ochrona i odbudowa ekosystemów i bioróżnorodności,
- zerowy poziom emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020) stanowi bazę dla działań podejmowanych w Polsce w celu zmniejszenia podatności gospodarki i zidentyfikowanych obszarów na skutki zmian klimatu. Przeprowadzona w dokumencie diagnoza wskazuje, że „miasta zagrożone są bezpośrednio szczególnie trzema zjawiskami: intensyfikacją miejskiej wyspy ciepła i silnymi ulewami powodującymi podtopienia oraz suszą sprzyjającą deficytowi wody w miastach. W mniejszym stopniu zagrożenie stanowią silne wiatry, które z uwagi na dużą szorstkość podłoża w miastach tracą swoją siłę. Miejska wyspa ciepła jest efektem zaburzonego przez powierzchnie sztuczne (asfalt, beton, pokrycia dachów itp.) przebiegu procesów wymiany energii między podłożem a atmosferą. Dodatkowo wzmacnia ją wzrastająca temperatura co sprzyja stresowi cieplnemu, stagnacji powietrza nad miastem, wzrostowi koncentracji zanieczyszczeń powietrza, w tym pyłu zawieszonoego i smogu”.

Celem głównym SPA jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych i wskazanych w ramach tych celów kierunków działań, stanowiących zasadniczy element SPA2020.

Z punktu widzenia projektu *Strategii* istotne są następujące cele SPA2020:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska

- Kierunek działań 1.1- dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu
 - Działanie 1.1.2. Zarządzanie ryzykiem powodziowym, w tym zapewnienie infrastruktury krytycznej; zwiększenie możliwości retencyjnych i renaturyzacja cieków wodnych.
 - Działanie 1.1.3 Przywracanie i utrzymanie dobrego stanu wód, ekosystemów wodnych i od wody zależnych.
- Kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu
 - Działanie 1.3.1. Rozwijanie alternatywnych możliwości produkcji energii na poziomie lokalnym, szczególnie na potrzeby ogrzewania i klimatyzacji na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia.
 - Działanie 1.3.5. Wspieranie rozwoju OZE w szczególności mikroinstalacje w rolnictwie.
- Kierunek działań 1.5 – adaptacja do zmian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie
 - Działanie priorytetowe: Opracowanie zasad zabudowy obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i chronionych, obszarów zieleni w miastach, pasa nadbrzeża oraz budowy obiektów użyteczności publicznej.

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu

- Kierunek działań 3.1 - wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu
 - Działanie priorytetowe: Uwzględnienie w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej zmienionych warunków klimatycznych.

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu

- Kierunek działań 4.2 – miejska polityka przestrzenna uwzględniająca zmiany klimatu
 - Działanie 4.4.2. Rewitalizacja przyrodnicza, w tym przywracanie zdegradowanym terenom zieleni i zbiornikom wodnym ich pierwotnych funkcji, ze szczególnym uwzględnieniem małej retencji w miastach. Wymiana szczelnych powierzchni gruntu na przepuszczalne

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

- Kierunek działań 6.1 – zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu
 - Działanie priorytetowe: Edukacja i zwiększanie świadomości w zakresie: zmian klimatu i sposobów minimalizowania ich skutków, wpływu inwazyjnych gatunków obcych oraz znaczenia i konieczności oszczędzania zasobów, szczególnie wody

Europejska Konwencja Krajobrazowa została sporządzona we Florencji 20 października 2000 r. Jest jedynym aktem międzynarodowym w całości dedykowanym tematyce krajobrazu. Konwencja została ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r., a weszła w życie 1 stycznia 2005 r.

Celem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tym zakresie, opartej na wymianie doświadczeń, specjalistów i tworzeniu dobrej praktyki krajobrazowej. Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem, dlatego swoim zasięgiem obejmuje terytorium całej Polski²¹.

Projekt *Strategii* będzie realizować cele *Konwencji* m.in. poprzez poprawę ładu przestrzennego na terenie gminy, a także utrzymanie w dobrym stanie zabytków, stanowiących istotny element lokalnego krajobrazu.

Komisja Europejska opublikowała 9 grudnia 2020 r. **Strategię na rzecz Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności**, która określa Plan Działania UE z 82 konkretnymi inicjatywami na najbliższe 4 lata. Ich realizacja ma przyczynić się w zamierzeniu Komisji do stworzenia bardziej neutralnego klimatycznie, cyfrowego i odporniejszego europejskiego systemu transportu. W dokumencie znajduje się 10 kamieni milowych, które należy osiągnąć kolejno do 2030 r., 2035 r. i 2050 r.

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września* wpisuje się w cele *Strategii na rzecz Zrównoważonej i Inteligentnej Mobilności*, poprzez zaplanowanie następujących kierunków działań:

- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,

²¹ Źródło: <https://www.gov.pl/web/gdos/europejska-konwencja-krajobrazowa>

- rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą,
- budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych.

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Głównym celem *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Cele szczegółowe i obszary interwencji *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu są następujące:

- Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną
 - Obszar: Rozwój innowacyjnych firm
 - Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa
 - Obszar: Kapitał dla rozwoju
- Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
 - Obszar: Spójność społeczna
 - Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK) został przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r. *KPEiK* przedstawia założenia i cele oraz polityki i działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej tj.

- bezpieczeństwa energetycznego,
- wewnętrznego rynku energii,
- efektywności energetycznej,
- obniżenia emisyjności oraz
- badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.

Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 wyznacza następujące cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:

- 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005,
- 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając:
 - 14% udziału OZE w transporcie,
 - roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie,
- wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007,
- redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej.

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września* wpisuje się w cele *KPEiK*, poprzez zaplanowanie następujących kierunków działań:

- poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów,
- poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze,
- budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii,
- poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej,
- promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących ekoinnovazione,
- poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji.

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. W systemie dokumentów strategicznych doprecyzowuje i operacjonalizuje "Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)".

PEP2030 będzie stanowiła podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.

Cel główny PEP2030 to Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców. Dokument obejmuje następujące cele szczegółowe:

- I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska,
- III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych.

Cele szczegółowe będą realizowane przez kierunki interwencji, z których następujące są istotne z punktu widzenia projektu *Strategii*:

- zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- wspieranie wdrażania ekoinnovazione oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (polegają one na określaniu granicznych wielkości emisji dla większych zakładów przemysłowych),
- adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji.

Głównym założeniem **Programu ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego do roku 2030** jest ograniczenie zanieczyszczenia środowiska na terenie województwa i poprawa jego stanu. Program

opisuje stan środowiska oraz presje, jakim podlegają poszczególne komponenty środowiska. Na podstawie przeprowadzonej w Programie diagnozy stanu środowiska, określone zostały cele i kierunki interwencji Programu, harmonogram rzeczowo-finansowych działań proekologicznych oraz środki i mechanizmy niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Projekt *Strategii* koresponduje z następującymi celami Programu ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza:
 - 1.1. Dobra jakość powietrza atmosferycznego bez przekroczeń dopuszczalnych norm w strefach
 - 1.2. Adaptacja do zmian klimatu;
 - 1.3. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
2. Zagrożenie hałasem:
 - 2.1. Dobry stan klimatu akustycznego, brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu;
 - 2.2. Zmniejszenie liczby osób narażonych na ponadnormatywny hałas;
3. Pola elektromagnetyczne:
 - 3.1. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych na poziomach nieprzekraczających wartości dopuszczalnych;
4. Gospodarowanie wodami:
 - 4.1. Zwiększenie retencji wodnej województwa;
 - 4.2. Racjonalizacja i ograniczenie zużycia wody;
 - 4.3. Przeciwdziałanie skutkom suszy;
 - 4.4. Osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód;
5. Gospodarka wodno-ściekowa:
 - 5.1. Poprawa jakości wody;
 - 5.2. Wyrównanie dysproporcji pomiędzy stopniem zwodociągowania i skanalizowania na terenach wiejskich;
7. Gleby:
 - 7.1. Ochrona gleb przed degradacją, utrzymanie dobrej jakości gleb;
 - 7.2. Rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych;
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów – cele:
 - 8.1. Redukcja ilości wytwarzanych odpadów, w szczególności zmieszanych odpadów komunalnych;
 - 8.2. Ograniczenie ilości odpadów komunalnych przekazywanych do składowania;
 - 8.3. Ograniczenie nielegalnego obrotu odpadami;
9. Zasoby przyrodnicze:
 - 9.1. Zwiększenie lesistości województwa i zachowanie dobrego stanu terenów leśnych;
 - 9.2. Zachowanie różnorodności biologicznej;
11. Edukacja:
 - 11.1. Świadome ekologicznie społeczeństwo.

7. Przewidywane znaczące oddziaływania (w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne) na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko

Z uwagi na ogólny sposób sformułowania w projekcie dokumentu ustaleń dotyczących planowanych kierunków działań, bez wskazania ich zakresu, szczegółowej lokalizacji, w tym położenia względem cennych obiektów przyrodniczych, należy stwierdzić, iż w analizowanym dokumencie brak jest danych, które wskazywałyby jednoznacznie, że realizacja jego ustaleń spowoduje znaczące oddziaływanie na obiekty chronione. Należy mieć także na względzie, że jest to dokument o charakterze strategicznym, który nie przesądza o technologii stosowanej w trakcie realizacji inwestycji, a potem ich funkcjonowaniu. Kierunki działań określone w projekcie *Strategii* nie stanowią zamkniętego katalogu projektów, oznaczają rodzaj interwencji służący osiągnięciu strategicznych celów rozwoju i należy je rozumieć jako linię postępowania wyznaczającą jakiego typu działania podejmować. Realizowane w ramach wyznaczonych kierunków działań przedsięwzięcia inwestycyjne będą wymagały przeprowadzenia indywidualnych postępowań administracyjnych mających na celu określenie warunków ich realizacji, w tym oceny oddziaływania na środowisko.

Analizując kierunki działań przewidziane do realizacji w ramach projektu *Strategii* stwierdzono, że część z nich przewiduje inwestycyjny charakter zadań, które będą w ich ramach realizowane. Niektóre kierunki działań o charakterze inwestycyjnym mogą dotyczyć zadań, które będą kwalifikować się, zgodnie z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839 ze zmianami) zwanego dalej rozporządzeniem RM, do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, o ile osiągną progi i kryteria określone w przedmiotowym rozporządzeniu.

Ze względu na brak szczegółowych informacji na temat parametrów technicznych i rozwiązań technologicznych planowanych na obszarze miasta i gminy Września kierunków działań, przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko ma charakter prognostyczny, wskazuje możliwe do wystąpienia oddziaływania, uwzględniając różne warianty realizacji przedsięwzięć, przede wszystkim najbardziej niekorzystne dla środowiska.

Należy zaznaczyć, iż konkretne oddziaływania środowiskowe będzie można ocenić dopiero w oparciu o określone dane projektowe i lokalizacyjne na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych inwestycji. Nadrzędnym celem wydawanych decyzji środowiskowych będzie takie ukształtowanie planowanego przedsięwzięcia, aby w jak najmniejszym stopniu pogorszyło ono stan środowiska (lub żeby negatywne oddziaływania w ogóle nie wystąpiły).

Ponadto realizacja zaplanowanych kierunków działań uzależniona jest od możliwości finansowych miasta i gminy Września. Wiele ważnych inwestycji nie będzie mogło zostać zrealizowanych w przypadku braku pozyskania środków zewnętrznych, takich jak fundusze unijne, Krajowy Plan Odbudowy oraz inne programy rządowe, programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, wkład własny inwestorów i innych partnerów z terenu gminy, inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne. Warto dodać, że większość

naborów ma charakter konkursowy, a dostępna alokacja środków jest niewystarczająca wobec zgłoszonych przez samorządy potrzeb.

W tabeli poniżej oceniono przewidywane oddziaływania, jakie może spowodować realizacja projektu *Strategii*. Dalszą część niniejszego rozdziału stanowi charakterystyka oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Oceny dokonano na podstawie doświadczenia autorki w wykonywaniu ocen oddziaływania na środowisko, a ocena zawarta w poniższej tabeli i dalszych komentarzach nie przesądza ostatecznie o skali i charakterze oddziaływania. Szczegółowe skutki oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć będą przedmiotem osobnych procedur ocen oddziaływania prowadzonych na etapie projektowania konkretnych inwestycji.

Wykaz zastosowanych skrótów rodzajów oddziaływań:

- Bezpośrednie - B
- Pośrednie - P
- Wtórne - W
- Skumulowane - Sk
- Krótkoterminowe - Kt
- Średnioterminowe - Śt
- Długoterminowe - Dt
- Stałe - S
- Chwilowe - Ch

Charakter prawdopodobnych oddziaływań - oznaczenia:

	Może wystąpić negatywne oddziaływanie
	Prawdopodobny brak oddziaływania
	Może wystąpić pozytywne oddziaływanie
	Prawdopodobne oddziaływanie o charakterze zarówno pozytywnym jak i negatywnym
	Na ocenianym poziomie szczegółowości dokumentu nie można określić, czy oddziaływanie w ogóle wystąpi, a jeżeli wystąpi to, czy będzie miało charakter pozytywny czy negatywny.

Tabela 17. Ocena potencjalnych oddziaływań realizacji celów i kierunków działań uwzględnionych w projekcie Strategii na poszczególne komponenty środowiska.

Cele szczegółowe	Kierunki działań	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny	Wody podziemne i powierzchniowe	Powietrze	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne, powierzchnia ziemi	Ludzie	Zabytki i dobra materialne
I.1.: Poprawa konkurencyjności inwestycyjnej na rzecz dynamizacji gospodarki	rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej	-	-	- B, Ch	- B, Ch	- B, Ch	-	- B, Ch	W, Dt	-
	kreowanie warunków dla rozwoju przemysłu	-	-	-	-	-	-	-	W, Dt	-
	dostępność informacji na temat terenów inwestycyjnych	-	-	-	-	-	-	-	W, Dt	-
	współpraca na rzecz rozwoju na poziomie międzynarodowym, ponadregionalnym	-	-	-	-	-	-	-	W, Dt	-
	stymulowanie rozwoju gospodarki lokalnej m. in. poprzez współpracę samorządu z przedsiębiorcami	-	-	-	-	-	-	-	W, Dt	-
II.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej jako element rozwoju Miasta i Gminy Września	rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej	-	W, S B, Ch	P, S B, Ch	- B, Ch	-	-	- B, Ch	B, Dt	-
	w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków	-	W, Dt B, Ch	W, S B, Ch	- B, Ch	P, S B, Ch	-	- B, Ch	P, Dt B, Ch	-
	budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków	-	W, Dt B, Ch	W, S B, Ch	- B, Ch	B, S	-	- B, Ch	P, Dt	-
	budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody	-	-	- B, Ch	- B, Ch	- B, Ch	-	- B, Ch	P, Dt	-
	poprawa dostępności komunikacyjnej i poprawa mobilności przestrzennej przy	-	-	-	-	P, S	-	W, S	B, Dt	-

Cele szczegółowe	Kierunki działań	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny	Wody podziemne i powierzchniowe	Powietrze	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne, powierzchnia ziemi	Ludzie	Zabytki i dobra materialne
	zachowaniu zasad wdrażania strategii niskoemisyjnej									
	modernizacja i rozwój infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów	-	-	- B, Ch	- B, Ch	B, S	-	P, Dt B, Ch	P, Dt	-
II.2.: Zachowanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego	poprawa efektywności energetycznej poprzez termomodernizację obiektów	-		W, Dt B, Ch	P, Dt B, Ch	P, S B, Ch	W, Dt	P, Dt B, Ch	B, Dt	B, S
	poprawa efektywności energetycznej poprzez wymianę źródeł światła na istniejącej infrastrukturze	-	-	-	P, Dt	-	W, Dt	-	W, Dt	-
	promowanie inwestycji proekologicznych, m. in. wdrażających i tworzących eko innowacje	W, S	W, Dt	W, Dt	W, Dt	-	-	W, Dt	W, Dt	-
	budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii	-		W, Dt B, Ch	W, Dt B, Ch		W, Dt	P, S B, Ch	P, Dt	-
	wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody	W, S	W, S B, Ch	B, S	-	W, S	-	P, S B, Ch	W, S	-
	podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	P, S	P, S	P, S	P, S	-	P, S	W, S	P, S	-
	rozwój publicznych terenów zieleni i rekreacji	-	B, S	-	P, S	B, S	W, S	-	B, S	-
	zmniejszenie ilości produkowanych odpadów, większy odzysk odpadów	W, S	W, S	-	-	-	W, S	W, S	P, S	-
	poprawa jakości powietrza, eliminacja źródeł niskiej emisji	W, S	W, S	W, Dt	B, S	-	-	-	B, S	W, S

Cele szczegółowe	Kierunki działań	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny	Wody podziemne i powierzchniowe	Powietrze	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne, powierzchnia ziemi	Ludzie	Zabytki i dobra materialne
III.1.: Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej na rzecz wzmocnienia atrakcyjności gminy Września jako miejsca zamieszkania	budowa, rozbudowa i modernizacja bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych (typu reaktywacja działalności zamkniętego basenu krytego)	-	- B, Kt	P, Dt B, Kt	- B, Ch	P, S B, Ch	-	- B, Ch	B, Dt	
	likwidacja barier architektonicznych	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	
	poprawa warunków mieszkaniowych	-							B, S	
	realizacja przedsięwzięć w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom poprzez wyposażenie, doposażenie i wsparcie systemu służb ratownictwa oraz poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	wykorzystanie nowoczesnych technologii w celu usprawnienia usług publicznych	-	-	-	-	-	-	-	P, Dt	-
	utrzymanie w dobrym stanie istniejącej infrastruktury turystycznej i zabytków na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dorobku kulturowego	-	-	-	-	-	B, S	-	P, Dt	B, S
III.2.: Poprawa ładu przestrzennego na terenie gminy	modernizacja oraz zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w gminie	-	-	-	-	P, S	-	-	P, Dt	-
	rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą	-	W, S B, Ch	-	W, S B, Ch	B, S	-	- B, Ch	P, Dt	-

Cele szczegółowe	Kierunki działań	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny	Wody podziemne i powierzchniowe	Powietrze	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne, powierzchnia ziemi	Ludzie	Zabytki i dobra materialne
	budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych	-	- B, Ch	- P, Ch	P, S B, Ch	B, S	P, S	- B, Ch	P, B, Dt, S	-
	rewitalizacja terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych na terenie miasta i gminy	-	B, S	-	P, S	B, S	W, S	- B, Ch	P, Dt	-
	opracowywanie dokumentów planistycznych w zakresie ładu przestrzennego	-	-	-	-	B, S	-	-	-	-
III.3.: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży na terenie gminy	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	podniesienie jakości kształcenia, opieki i wychowania	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	zadania w zakresie infrastruktury na rzecz osób narażonych na wykluczenie społeczne (w tym starszych, z niepełnosprawnościami)	-	-	-	-		-	-	B, Dt	-
	realizacja projektów i programów społecznych na rzecz osób narażonych na wykluczenie	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	realizacja działań w zakresie odnowy obszarów wiejskich	-	-	-	-		-	-	B, Dt	
III.4.: Integracja społeczności, większy udział mieszkańców w życiu gminy	wspieranie działalności organizacji pozarządowych	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	funkcjonowanie inicjatywy funduszy sołeckich lub innej formy wyodrębnionych środków do dyspozycji sołectw	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
III.5.: Wzmocnienie pozycji kultury jako	rozwój oferty kulturalnej gminy	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-

Cele szczegółowe	Kierunki działań	Obszary chronione, w tym Natura 2000	Różnorodność biologiczna, zwierzęta i rośliny	Wody podziemne i powierzchniowe	Powietrze	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne, powierzchnia ziemi	Ludzie	Zabytki i dobra materialne
elementu przewagi konkurencyjnej gminy	promocja przedsięwzięć kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym	-	-	-	-	-	-	-	B, Dt	-
	budowa, rozbudowa i doposażenie infrastruktury kultury	-	B, Ch	P, Dt B, Ch	- B, Ch	B, S	-	- B, Ch	B, Dt	

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona w powyższej tabeli ocena potencjalnych oddziaływań realizacji celów i kierunków działań uwzględnionych w projekcie *Strategii* na poszczególne komponenty środowiska wskazuje, że na etapie eksploatacji zdecydowana ich większość będzie wykazywać oddziaływania pozytywne. Zarówno w przypadku nieożywionych komponentów środowiska (takich jak: wody, powietrze, gleby, krajobraz, zasoby), jak i elementów środowiska ożywionego zidentyfikowano wiele pozytywnych oddziaływań bezpośrednich i pośrednich występujących w długo i średniookresowej perspektywie (lub stale), które związane będą z ogólnym zmniejszaniem antropopresji i poprawą jakości środowiska.

Z uwagi na cel jaki stawia sobie projekt *Strategii* najwięcej pozytywnych oddziaływań zidentyfikowano w przypadku komponentu środowiska jakim jest człowiek. W założeniu cele i realizowane w ich ramach kierunki działań prowadzić mają do skumulowanego efektu jakim jest podwyższenie jakości życia mieszkańców.

Oddziaływania negatywne jakie wystąpią na etapie realizacji kierunków działań będą miały przeważnie charakter chwilowy, ściśle związany z etapem budowy tj. w trakcie wykonywania inwestycji infrastrukturalnych, budowy i modernizacji infrastruktury drogowej i komunalnej, prowadzenia prac budowlanych przy obiektach publicznych, zagospodarowaniu terenów.

Reasumując, należy stwierdzić, że przeprowadzona w prognozie ocena oddziaływania w przypadku zastosowania zaproponowanych działań minimalizujących (opisanych w rozdziale 10), nie wskazuje jednoznacznie negatywnych zagrożeń dla analizowanych komponentów środowiska, w tym obszarów chronionych.

7.1. Wpływ na różnorodność biologiczną, rośliny i zwierzęta oraz obszary chronione, w tym Natura 2000

Zgodnie z Dyrektywą Siedliskową (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory, art. 1 pkt. a) celem ochrony w obszarze Natura 2000 jest utrzymanie we właściwym stanie ochrony siedlisk oraz gatunków dla ochrony, których obszar Natura 2000 został wyznaczony.

Głównym zagrożeniem dla celów i przedmiotów ochrony obszarów chronionych, w tym sieci Natura 2000, oraz ich integralności i spójności sieci są działania prowadzone bezpośrednio na ich terenie. Biorąc pod uwagę ogólny charakter projektu *Strategii*, w którym nie wskazuje się konkretnej lokalizacji planowanych kierunków działań, zakresu i rodzajów rozwiązań technologicznych, rozpatrywanie wpływu poszczególnych typów przedsięwzięć na Obszar Natura 2000 „Grądy w Czarniejewie”, jest obarczone dużym marginesem niewiedzy.

W wyniku realizacji większości kierunków działań proponowanych w projekcie *Strategii* nie nastąpi pogorszenie stanu ochrony siedlisk chronionych na terenie obszaru Natura 2000. Jednak można wymienić kierunki działań, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000, m.in.:

- budowa i przebudowa infrastruktury drogowej;
- budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej;
- modernizacja i rozwój infrastruktury gospodarowania odpadami;

- budowa, rozbudowa i modernizacja bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych oraz rozbudowa sieci tras rowerowych, w tym ścieżek pieszo-rowerowych, wraz z infrastrukturą towarzyszącą (mogą zwiększyć intensyfikację penetracji obszarów cennych przyrodniczo).

Z tego względu przeprowadzenie jakichkolwiek inwestycji infrastrukturalnych w pobliżu lub na tym terenie wymagać będzie na etapie ich projektowania szczegółowej analizy możliwości ich realizacji, w taki sposób, aby wykluczyć znaczące oddziaływanie na środowisko. Przede wszystkim należy upewnić się, czy realizacja danego przedsięwzięcia nie wpłynie na cele i przedmioty ochrony obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. 2021 r. poz. 1098), w szczególności obszarów Natura 2000, ich integralność i spójność sieci. Przy wykonywaniu inwestycji infrastrukturalnych muszą zostać uwzględnione warunki ochrony wynikające z aktów prawa miejscowego właściwych dla poszczególnych form ochrony przyrody występujących w gminie (opisanych w rozdziale 3.8), jak również zakazy wymienione w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- dla pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego wymienionych w art. 45, ust. 1,
- w stosunku do stref ochrony – art. 60 ust. 6.

Zgodnie z art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody zaplanowane w projekcie Strategii kierunki działań nie mogą osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszać stanu siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpływać negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszać integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Jeżeli inwestycja będzie realizowana na terenie lub w sąsiedztwie obszarów chronionych należy prace poprzedzić rozpoznaniem pozwalającym na respektowanie zakazów oraz realizację działań w zakresie czynnej ochrony ekosystemów. Prace budowlane, ziemne, remontowe, itp. powinny być realizowane w taki sposób, żeby nie mieć wpływu na cele i przedmioty ochrony obszarów chronionych, w tym sieci Natura 2000. W uzasadnionych przypadkach, zgodnie z art. 15, pkt. 4, 5 i 34, art. 60 ust. 7 ustawy o ochronie przyrody, właściwy organ ochrony środowiska może zezwolić na obszarach chronionych na odstępstwa od zakazów (jeżeli takie zezwolenie nie zostało wcześniej uzyskane).

Zaplanowane w projekcie Strategii cele strategiczne i kierunki działania powinny być realizowane w sposób nie naruszający zakazów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody:

- w stosunku do dziko występujących roślin lub grzybów gatunków objętych ochroną gatunkową wymienionych w art. 51, ust. 1
- w stosunku do dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową wymienionych w art. 52, ust. 1.

Prace w sąsiedztwie lub na terenach zielonych powinny być (w uzasadnionych przypadkach) poprzedzone inwentaryzacją przyrodniczą mającą na celu stwierdzenie występowania w obrębie tych terenów gatunków chronionych:

- zwierząt, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r. poz. 2183 z późn. zm.). W przypadku stwierdzenia występowania takich gatunków zwierząt będą stosowane sposoby ochrony, o których mowa w §10, a także stosowane zakazy o których mowa w §7, §8 i §9 tego rozporządzenia.

- roślin, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r. poz. 1409). W przypadku stwierdzenia występowania takich gatunków roślin będą stosowane sposoby ochrony, o których mowa w §8, a także stosowane zakazy o których mowa w §6 i §7, tego rozporządzenia.

- grzybów, o których mowa w Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1408). W przypadku stwierdzenia występowania takich gatunków grzybów będą stosowane sposoby ochrony, o których mowa w §8, a także stosowane zakazy o których mowa w §6 i §7, tego rozporządzenia.

Zgodnie z art. 56 ustawy o ochronie przyrody właściwe organy ochrony środowiska mogą zezwolić w stosunku do gatunków chronionych, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów na odstępstwa od wymienionych zakazów.

W północno-zachodniej części gminy Września (obręb ewidencyjny Nowy Folwark) częściowo zlokalizowana jest strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania kani czarnej²². Strefa ochrony całorocznej tego gatunku to obszar w promieniu do 100 m od gniazda, natomiast strefa ochrony okresowej stanowi obszar w promieniu do 500 m od gniazda. Termin ochrony okresowej 01.03–31.08. W przypadku uzasadnionego podejrzenia, że teren realizacji przedsięwzięć wynikających z celów strategicznych i kierunków działań zaplanowanych w projekcie *Strategii*, może być siedliskiem cennych gatunków chronionych: grzybów, roślin, czy zwierząt, przed przeprowadzaniem prac budowlanych czy remontowych należy wykonać inwentaryzację przyrodniczą, i w razie takiej potrzeby, uzyskać odstępstwo od zakazów na podstawie art. 15, ust. 5 Ustawy o ochronie przyrody.

Realizacja zapisów projektu *Strategii* w przypadku typowych działań inwestycyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, infrastruktury technicznej, infrastruktury drogowej, gospodarki wodami, termomodernizacji budynków może powodować wystąpienie negatywnych, bezpośrednich, chwilowych oddziaływań na środowisko przyrodnicze.

Należy założyć, że realizacja części działań może być prowadzona w bezpośrednim sąsiedztwie drzew i krzewów. W przypadku konieczności przesadzenia/wycinki drzew lub krzewów kolidujących z inwestycjami przed realizacją konkretnych projektów, prowadzący prace powinien uzyskać zezwolenie na wycinkę zgodnie z art. 83 Ustawy o ochronie przyrody. Podczas realizacji prac ziemnych i budowlanych należy pamiętać o zabezpieczeniu części nadziemnych drzew i ochrony systemu korzeniowego. W obrębie strefy ochronnej należy ograniczyć prace do niezbędnego minimum. A w przypadku wystąpienia konieczności ich przeprowadzenia należy wykonywać je z daleko idącą ostrożnością, eliminując np. ciężki sprzęt. Najbardziej niebezpieczne dla roślin jest wykonywanie prac ziemnych latem (przesuszenie) oraz zimą (przemarznięcie). Najlepszym czasem na wykonanie tych czynności jest okres spoczynku roślin, ponieważ ciężki sprzęt budowlany może zniszczyć korzenie drzew w obrębie wykopów.

Wszelkie prace należy przeprowadzić poza sezonem lęgowym ptaków i płazów, który trwa dla większości gatunków od 1 marca do 15 października. Prace poza tym okresem muszą być poprzedzone ekspertyzą, że nie będą zagrożeniem dla lęgów ptaków i rozmnażania się płazów. Jeżeli z różnych względów nie jest możliwe przeprowadzenie tych czynności poza okresem lęgowym, np. ze względu

²² Źródło: Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla Programu Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września, str. 128

na harmonogram prac budowlanych lub zagrożenie bezpieczeństwa, wówczas w szczególnych przypadkach możliwe jest uzyskanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu płoszenia i niepokojenia ptaków oraz/lub niszczenia ich schronień (gniazd lub dziupli).

Potencjalne oddziaływania negatywne będą występować głównie na etapie realizacji przedsięwzięć, w związku z czym będą miały charakter krótkoterminowy, chwilowy i ustąpią po zakończeniu prac. Oddziaływania te będą polegały na: emisji hałasu i spalin w związku z realizacją prac budowlanych, zagrożeniu dla potencjalnych siedlisk chronionych gatunków ptaków i nietoperzy podczas termomodernizacji budynków, docieplenia ścian budynków i remontów dachów, usuwaniu drzew i krzewów podczas realizacji inwestycji, płoszeniu zwierząt w trakcie wykonywania prac.

Przy planowaniu prac w obrębie budynków (w tym termomodernizacji, czy instalacji infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii) należy mieć na uwadze, iż budynki mieszkalne i inne obiekty budowlane stanowią potencjalne siedliska gatunków chronionych, w szczególności ptaków i nietoperzy. Z tego względu przy tego typu pracach szczególną uwagę należy zwrócić na występowanie miejsc lęgowych jerzyków zwyczajnych (*Apus apus*) oraz wróbli (*Passer domesticus*), czy miejsc bytowania nietoperzy, w obrębie modernizowanych obiektów. Zgodnie z §6 ust. 1 pkt. 7 rozporządzenia w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową obowiązuje zakaz niszczenia ich siedlisk i ostoi. Dlatego przed podjęciem prac należy przeprowadzić inwentaryzację przyrodniczą budynków pod kątem występowania chronionych gatunków ptaków i nietoperzy. W sytuacji stwierdzenia ich występowania termin i sposób wykonania prac należy dostosować do ich okresów lęgowych i rozrodczych – zgodnie z zaleceniami osoby, która sporządzi inwentaryzację przyrodniczą. Prace termomodernizacyjne powinny być prowadzone zgodnie z zasadami określonymi np. w opracowaniu RDOŚ w Szczecinie p.n. *Wskazówki nt. ochrony ptaków i nietoperzy podczas termomodernizacji budynków*. W przypadku konieczności zniszczenia podczas prac budowlanych siedlisk ptaków/nietoperzy objętych ochroną, należy uzyskać zezwolenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, przy jednoczesnym zapewnieniu zastępczych miejsc lęgowych np.: poprzez zawieszenie budek lęgowych dla ptaków i budek lub schronów dla nietoperzy.

W przypadku inwestycji związanych z lokalizacją liniowych elementów infrastruktury technicznej (dróg publicznych, ścieżek pieszo-rowerowych) możliwe są krótkotrwałe i chwilowe oddziaływania na różnorodność biologiczną, zwierzęta, rośliny i grzyby, na etapie realizacji inwestycji. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych z rozbudową sieci drogowej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Drogi o dużym natężeniu ruchu mogą stanowić dla zwierząt barierę migracyjną. W przypadku przebiegu przez tereny, na których jest większe prawdopodobieństwo przemieszczania się zwierząt, głównie jeleniowatych powinno umieścić się znaki ostrzegawcze. Działanie to nie będzie więc znacząco oddziaływać na zwierzęta. Podczas prac budowlanych i modernizacyjnych dróg i ścieżek pieszo-rowerowych może dojść do zniszczenia szaty roślinnej. Roboty powinny być tak zaplanowane, aby w jak największym stopniu ograniczyć ewentualną wycinkę drzew i krzewów. Działania na rośliny i zwierzęta będą krótkotrwałe i odwracalne, po zakończeniu inwestycji zalecane jest wykonanie nasadzeń drzew i krzewów, które ograniczą emisję hałasu i zanieczyszczeń podczas jej eksploatacji. Ponadto na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi.

W przypadku stwierdzenia chronionych gatunków roślin w przebiegu planowanych inwestycji liniowych, należy w celu minimalizacji oddziaływania zastosować przenoszenie okazów roślin pod nadzorem botanicznym w inne korzystne miejsce.

W projekcie *Strategii* zaplanowany został kierunek działań zadania dotyczący realizacji przedsięwzięć melioracyjnych, ochrony i zwiększenia zasobów wodnych, powiększania zdolności retencyjnych. Inwestycje tego typu mogą należeć do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z § 3 rozporządzenia RM o ile w ich ramach prowadzone będą prace określone w pkt. 89 przedmiotowego rozporządzenia - dla zadań tego rodzaju wymagana jest osobna procedura oceny wpływu na środowisko. Wpływ prac budowlanych może bezpośrednio, ale krótkotrwale wpływać na organizmy żywe. Roboty melioracyjne i przedsięwzięcia retencyjne mogą wiązać się ze zniszczeniem siedlisk i stanowisk przyrodniczych lub miejsc rozrodu/bytowania poszczególnych gatunków zwierząt i roślin. Niemniej jednak po zrealizowaniu prac oddziaływania te ustąpią, a możliwości retencyjne oraz stosunki wodno-powietrzne w glebie ulegną poprawie. W długofalowej perspektywie wpływ inwestycji związanych z zachowaniem i powiększeniem zdolności retencyjnych oraz zasobów wodnych będzie miał pozytywny wpływ na zwierzęta, rośliny oraz bioróżnorodność. Działania te zapewnią stabilność siedlisk przyrodniczych oraz ich rozwój na terenach zmienionych uprzednio antropologicznie.

Modernizacja i rozbudowa infrastruktury komunalnej, obejmuje kierunki działań, które mogą określać realizację zadań należących do kategorii przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 43 lit. b, 71, 73, 74, 81 rozporządzenia Rady Ministrów, o ile osiągną progi określone w przedmiotowym rozporządzeniu. Podobnie, jak to ma miejsce dotychczas, zadania z tego zakresu będą realizowane etapami, w różnych częściach gminy, jako cykl systematycznych działań podejmowanych przez władze samorządowe w celu poprawy jakości wody dostarczanej mieszkańcom miasta i gminy, ograniczenia nielegalnego zrzutu ścieków, uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej. Wielkość wpływu na florę i faunę zależna będzie od skali prowadzonych prac oraz od przyjętych rozwiązań technologicznych (np. stosowanie bezwykopowych technologii). Potencjalnie długie otwarte wykopy mogą stanowić barierę migracyjną szczególnie dla małych gatunków (gadów i płazów). Rozbudowa sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej przyczyni się do ograniczenia procesu przedostawania się niebezpiecznych substancji zagrażających roślinom i zwierzętom. Po zakończeniu etapu budowy, nie przewiduje się negatywnego wpływu infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na różnorodność biologiczną, florę, faunę i obszary chronione, ze względu na lokalizację elementów infrastruktury pod powierzchnią ziemi. W związku z ograniczeniem negatywnego wpływu rozproszonych źródeł zanieczyszczeń na stan środowiska gruntowo-wodnego, prognozuje się pośredni pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną.

Kierunek działań budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody, dotyczy zadań obejmujących budowę infrastruktury zaopatrzenia w wodę terenów zlokalizowanych we Wrzesińskiej Strefie Aktywności Gospodarczej (opisanej poniżej). Projekt został włączony do Załącznika 1b do Stanowiska Zarządu Województwa Wielkopolskiego Lista przedsięwzięć strategicznych do projektu Kontraktu Programowego dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2027²³. Ze względu na lokalizację na terenach poddanych już wpływom antropogenicznym w efekcie przystosowania obszaru WSAG do aktywizacji gospodarczej, nie przewiduje się wpływu przedmiotowego kierunku działań na obszary chronione, zwierzęta, rośliny i różnorodność biologiczną.

²³ Źródło: str. 66 projektu *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027*

Kierunek działań dot. obszaru gospodarki odpadami może wyznaczać realizację zadań należących do kategorii przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 82 i 83 rozporządzenia Rady Ministrów, jeśli będą spełniać kryteria wymienione w przedmiotowym rozporządzeniu. W chwili opracowywania niniejszej prognozy, brak danych pozwalających jednoznacznie stwierdzić, jakiego typu przedsięwzięcia będą realizowane w ramach modernizacji i rozwoju infrastruktury dotyczącej odbioru i zagospodarowania odpadów. Zakłada się, że w efekcie działania te przyczynią się do przestrzegania właściwego sposobu postępowania z odpadami. Spowoduje to ograniczenie strumienia odpadów, które w sposób niewłaściwy i nielegalny trafiają do środowiska, co przyczyni się do poprawy jakości środowiska oraz ograniczy presję na wszystkie komponenty środowiska, w tym faunę, florę, różnorodność biologiczną i obszary chronione. Będzie to oddziaływanie pozytywne, stałe i pośrednie.

Projekt *Strategii* zakłada kierunek działań związany z rozważeniem możliwości ewentualnej budowy oczyszczalni ścieków w przypadku dalszego intensywnego rozwoju gminy, poprzedzonym przeprowadzeniem szczegółowej analizy możliwości zwiększenia potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków, która zlokalizowana jest w przemysłowej części miasta Września. Ponadto planowana jest budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków. Negatywne oddziaływanie na środowisko wymienionych inwestycji, można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależęć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Zakres oddziaływania oraz jego wielkość będzie można oszacować dopiero na etapie sporządzania szczegółowego zakresu prac np. Studium wykonalności. Jeśli przedsięwzięcie zostanie zakwalifikowane jako wymagające przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, ocena wpływu wraz z podaniem rodzaju oddziaływań zostanie przeprowadzona na etapie opracowania Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia lub Raportu oddziaływania na środowisko. Etap realizacji, w związku z prowadzonymi pracami budowlanymi przy użyciu ciężkiego sprzętu, będzie źródłem chwilowych i krótkoterminowych negatywnych oddziaływań na florę i faunę otaczającego terenu. W związku z prowadzonymi pracami, nastąpi lokalne naruszenie gleby i jednocześnie ekosystemów glebowych. Prace budowlane należy prowadzić w sposób wykluczający pogarszanie warunków siedliskowych w otoczeniu, zapobiegać zanieczyszczeniu gruntów odpadami i ściekami, właściwie magazynować materiały budowlane, a ewentualną wycinkę drzew należy przeprowadzić poza okresem lęgowym ptaków. W wyniku pracy maszyn budowlanych oraz transportu, będzie dochodziło do emisji hałasu i zanieczyszczeń powietrza. Może to spowodować chwilowe przemieszczenie się niektórych gatunków. Większość oddziaływań powstających na etapie budowy będzie miała charakter chwilowy, krótkotrwały i lokalny oraz ustąpi po zakończeniu fazy budowy. W efekcie zakłada się, że budowa kolejnej lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków doprowadzi do minimalizacji odprowadzania ścieków nieoczyszczonych do wód i do ziemi, na rzecz lokalnego odprowadzania oczyszczonych ścieków, co powinno w większej skali wpłynąć pozytywnie głównie na siedliska zależne od wód, jak i różnorodność biologiczną. Należy mieć również na względzie, iż obecna rozproszona presja pochodząca z nieuporządkowanej gospodarki ściekowej, zostanie dzięki realizacji inwestycji w znacznym stopniu ograniczona.

Wrzesińska Strefa Aktywności Gospodarczej powstała na mocy Uchwały Nr XXIX/347/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 12 lutego 2014r. Do Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej "Invest

Park" przedmiotowe tereny zostały włączone na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2014 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Dz. U. z 2014r. poz. 572). W ramach przystosowania terenów Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej do ich docelowego przeznaczenia i zagospodarowania pod przemysł i usługi podjętych zostało szereg działań, między innymi przez Gminę Września, Starostwo Powiatowe we Wrześni, Wojewodę Wielkopolskiego, Marszałka Województwa Wielkopolskiego i WSSE, w tym między innymi²⁴:

- uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- wyłączenie z produkcji rolnej gruntów III, IV i V klasy bonitacyjnej,
- wycinka drzew i krzewów,
- makroniwelacja terenów,
- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 432,
- przebudowa linii kolejowej nr 281 w celu możliwości budowy bocznicy kolejowej na terenie WSAG,
- przebudowa i budowa nowego układu sieci dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich,
- przebudowa sieci melioracyjnych,
- rozbudowa sieci kanalizacyjnych sanitarnych i deszczowych,
- rozbudowa sieci wodociągowych,
- rozbudowa sieci gazowych,
- rozbudowa sieci energetycznych i stacji elektroenergetycznych.

Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej zaplanowane w ramach projektu *Strategii*, stwarza duże szanse rozwoju lokalnej działalności gospodarczej i poprawy warunków życia lokalnej społeczności. Tereny obecnej Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej w przeszłości wykorzystywane były w przeważającej części dla potrzeb rolnictwa. Jest to teren przeznaczony na funkcje gospodarcze, w znacznej części już zagospodarowany i przekształcony. W rejonie Strefy, jak i najbliższej okolicy nie występują żadne obszary poddane ochronie na mocy prawa i obszary NATURA 2000, nie występowały i nie występują chronione gatunki roślin, grzybów i zwierząt oraz siedliska przyrodnicze.

Wśród kierunków działań wyszczególnionych w projekcie *Strategii* znajdują się działania związane z budową, rozbudową lub modernizacją obiektów i infrastruktury usług społecznych (sportowej, turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej). Są to hasłowe propozycje działań, które nie precyzują konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych, ich lokalizacji, terminu realizacji, technologii wykonania, zakresu prac. Z tego względu na etapie projektowania poszczególnych inwestycji istotne jest odpowiednie zaplanowanie lokalizacji i rodzaju obiektów infrastruktury sportowej, turystycznej, kulturalnej, rekreacyjnej (nie powodującej nadmiernej presji na środowisko, a w szczególności na obszary cenne przyrodniczo). Zagrożenie dla funkcjonowania ekosystemów i gatunków, może być skutkiem zwiększania dostępności do obiektów i usług sportowych, turystycznych, rekreacyjnych oraz kulturalnych w efekcie realizacji działań o charakterze inwestycyjnym (budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów), a także promocyjnym. Na skutek wzrostu liczby osób je odwiedzających może nastąpić zwiększone obciążenie obszarów atrakcyjnych turystycznie i rekreacyjnie, a jednocześnie cennych przyrodniczo. Analiza rozmieszczenia i liczby obszarów chronionych w gminie

²⁴ Źródło: Raport o oddziaływaniu na środowisko projektowanego przedsięwzięcia „Budowa Fabryki Samochodów Nowej Generacji Crafter we Wrześni”, Wargowo, czerwiec 2014 r.

wskazuje na niską korelację oraz możliwość wystąpienia konfliktów. Zakłada się, że planowane działania będą w większości neutralne dla bioróżnorodności i nie powinny przyczynić się do redukcji liczby gatunków, jak też nie powinny przyczynić się do redukcji populacji zwierząt, czy liczby obiektów przyrodniczych.

Kierunki działań dotyczące rewitalizacji terenów zieleni oraz przestrzeni publicznych służyć będą zachowaniu różnorodności biologicznej i pielęgnacji terenów zielonych i przestrzeni publicznych. Zakłada się, że dojdzie do porządkowania, estetyzacji i wzbogacania terenów zielonych (a więc nawet do wzrostu bioróżnorodności – należy jednak uwzględnić fakt, że będą to procesy sztuczne).

7.2. Wpływ na zasoby naturalne i powierzchnię ziemi

Na etapie realizacji kierunków działań typowo inwestycyjnych wyznaczonych w projekcie *Strategii* będą wykorzystywane zasoby naturalne tj. woda, gleba, zasoby kopalin. Największe zużycie surowców naturalnych będą generowały inwestycje związane z budową/przebudową obiektów i infrastruktury, dlatego działania te mogą wiązać się z krótkotrwałym negatywnym i bezpośrednim oddziaływaniem na ten komponent środowiska.

Nieuniknionym negatywnym oddziaływaniem na zasoby naturalne będzie trwałe zajęcie powierzchni ziemi, w tym terenów biologicznie czynnych, pod realizację zaplanowanych działań infrastrukturalnych. Ze względu na konieczność wykonania prac ziemnych może dojść do uszczuplenia lokalnych złóż surowców, np. piasków czy kruszywa kamiennego. Wielkość zapotrzebowania będzie wynikała z rodzaju inwestycji i zastosowanej technologii. Na etapie sporządzania niniejszej Prognozy nie jest możliwe oszacowanie wielkości zużytych zasobów, jednak mając na względzie lokalny charakter zaplanowanych kierunków działań nie przewiduje się znaczącego oddziaływania na ten komponent środowiska.

Możliwe negatywne oddziaływanie związane będzie z realizacją przedsięwzięć uzależnionych od zajmowania przestrzeni np. w trakcie budowy dróg, ścieżek rowerowych, czy rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnych, realizacji przedsięwzięć melioracyjnych i retencyjnych, modernizacji budynków, obiektów, zagospodarowania terenów, rozbudowy i modernizacji bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych, które wiążą się z zabudowaniem powierzchni ziemi oraz związanym z tym usuwaniem wierzchnich warstw gleby. Oddziaływanie na powierzchnię ziemi będzie związane z etapem budowy ze względu na wykonanie wykopów. Powstaną również długoterminowe zmiany w terenie, np. zajęcie terenu przez nową zabudowę. Istotne jest, że wszystkie powstałe modyfikacje będą występowały bezpośrednio w miejscach prowadzonych prac. Roboty budowlane będą się wiązać z koniecznością przemieszczania mas ziemnych – grunt zostanie wywieziony w miejsce wskazane przez gminę. Realizacja prac budowlanych spowoduje chwilowe zniszczenie istniejącej powierzchni ziemi i naruszenie struktury gleb, powstaną wykopy i hałdy przemieszczanego gruntu, zniknie dotychczasowe pokrycie terenu. Dlatego zaleca się przed rozpoczęciem tych prac zebranie warstwy humusowej i wykorzystanie jej przy urządzeniu zieleni towarzyszącej. Negatywne oddziaływanie polegać będzie także na fizycznym naruszeniu struktury warstwy glebowej poprzez ruch ciężkich maszyn i samochodów. Skutki prowadzenia prac budowlanych obejmą głównie miejscowe, płytkie zniszczenia powierzchni ziemi - przekształcenia powierzchni ziemi na terenie gminy związane będą głównie z planowaną budową, przebudową czy modernizacją dróg, infrastruktury sieciowej oraz innych obiektów. Oddziaływanie to będzie krótkotrwałe i nie spowoduje istotnych zmian w zasobach

naturalnych, powierzchni ziemi i glebach, a po zakończeniu robót i uporządkowaniu terenu – zniknie. Po zakończeniu prac teren robót należy uprzętnąć i przywrócić ład przestrzenny.

Inne niepożądane oddziaływania związane z realizacją działań inwestycyjnych to powstawanie odpadów budowlanych, wzrost wydobycia surowców budowlanych oraz powstawanie nieużytecznych w danym miejscu mas ziemnych. Negatywne oddziaływanie na gleby powoduje również infiltracja różnego rodzaju zanieczyszczeń na etapie budowy. Odpady powstające podczas budowy (m.in. masy ziemne, gruz, asfalt, beton) w miarę możliwości wykorzystywane powinny być na terenie inwestycji, pozostałe przekazywane innym podmiotom, uprawnionym do ich przyjęcia i zagospodarowania (zezwolenie na zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie). Gruz betonowy, ceglany i ceramiczny po przetworzeniu może stanowić cenny surowiec wtórny w postaci pełnowartościowego kruszywa budowlanego mogącego znaleźć zastosowanie podczas budowy obiektów i dróg, zmniejszając tym samym ingerencję człowieka w środowisko naturalne. W związku z powyższym należy podczas prac zapewnić odpowiednią zbiórkę i selekcję odpadów. Opakowania po materiałach budowlanych mogą być wykorzystywane wielokrotnie lub przekazywane dostawcy towaru (tektura, palety, beczki metalowe), natomiast tworzywa sztuczne przekazywane do zagospodarowania przez odbiorcę ww. odpadu.

W projekcie *Strategii* nie zaplanowano kierunków działań, które wiązałyby się z wytwarzaniem i wprowadzaniem szkodliwych substancji i ścieków do gleby, mogących wpłynąć na jakość gruntu. Jedynie podczas prac budowlanych mogą zdarzyć się niekontrolowane wycieki substancji szkodliwych, w związku z czym należy zachować szczególne środki ostrożności. Niebezpieczeństwo zanieczyszczenia gruntów substancjami ropopochodnymi pochodzącymi ze sprzętu budowlanego i środków transportu na placu budowy jest związane głównie z sytuacjami awaryjnymi lub złym stanem technicznym maszyn i pojazdów. Aby je zminimalizować zaplecze budowy, na którym będzie parkował ten sprzęt powinno zostać zorganizowane na terenie utwardzonym i odwadnianym, natomiast w razie niemożności znalezienia takiego terenu – na terenie nieutwardzonym, lecz zabezpieczonym warstwą nieprzepuszczalną. Przy właściwie zaprojektowanych zabezpieczeniach (np. wykonaniu kanalizacji deszczowej w obrębie projektowanych inwestycji, zastosowaniu ogrodzeń, zachowaniu szczególnej ostrożności) zagrożenia bezpośrednio dla gruntu będą zminimalizowane.

Działania w zakresie infrastruktury drogowej spowodują miejscowe trwałe przekształcenia powierzchni ziemi i krajobrazu. Potencjalnym zagrożeniem w trakcie eksploatacji infrastruktury komunikacyjnej jest zanieczyszczenie gruntów przez substancje przenoszone z powietrzem oraz wodami spływającymi z nawierzchni. Gleby mogą być zanieczyszczone składnikami spalin samochodowych, a także pyłami powstającymi w związku z ruchem pojazdów, zużyciem nawierzchni, ścieraniem opon i innych części pojazdów. Istotnym źródłem zanieczyszczeń są również środki chemiczne stosowane do zimowego utrzymania dróg. Niewłaściwe stosowanie soli – w dużych ilościach może być przyczyną uwalniania jonów chlorkowych do wód roztopowych i zasolenie gleb. W związku z tym konieczne są odpowiednie systemy odprowadzania i oczyszczania wody z powierzchni dróg, które będą skutkować ograniczeniem negatywnego wpływu dróg na powierzchnię ziemi i gleby.

Pozytywnym długoterminowym i skumulowanym oddziaływaniem będzie minimalizacja zużycia zasobów naturalnych (w szczególności węgla, wody, paliw energetycznych) poprzez realizację kierunków działań związanych z ochroną powietrza i klimatu, do których należą termomodernizacja budynków, poprawa efektywności energetycznej, budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii, czy większy odzysk odpadów.

7.3. Wpływ na wody powierzchniowe i podziemne

Kierunki działań, których realizacja może mieć wpływ na stan wód powierzchniowych to przede wszystkim: rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej, w razie konieczności budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków, budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków, budowa, rozbudowa i modernizacja systemów poboru i uzdatniania wody, wsparcie i realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody oraz inne kierunki działań o charakterze inwestycyjnym.

Negatywne oddziaływania na wody związane będą głównie z etapem prowadzenia prac budowlano-remontowych. Potencjalne oddziaływania polegać mogą na przedostawaniu się szkodliwych substancji do wód. W czasie realizacji zamierzeń może dojść do chwilowego zaburzenia stosunków wodnych, jednak długotrwały efekt inwestycji przyniesie korzyści zarówno dla stanu wód jak i komfortu życia mieszkańców gminy. Oddziaływania te będą mieć raczej charakter bezpośredni i krótko- lub średnioterminowy.

W przypadku kierunków działań w zakresie budowy, rozbudowy, modernizacji obiektów działalności kulturowej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej, czyli tzw. infrastruktury społecznej, na etapie ich eksploatacji nastąpi wzrost zapotrzebowania na wodę oraz wzrost ilości powstających ścieków deszczowych i komunalnych. Projekty w zakresie infrastruktury społecznej mogą powodować krótkotrwałe negatywne oddziaływanie na wody powierzchniowe, poprzez zwiększoną presję turystyczną i sportowo-rekreacyjną w okresie letnim. Obiekty budowlane, których użytkowanie jest związane z wprowadzaniem ścieków do wód lub do ziemi, nie mogą zostać oddane do użytkowania, jeżeli nie zostały spełnione wymagania ochrony środowiska. Podmioty wprowadzające ścieki do wód lub do ziemi muszą zapewnić ochronę wód przed zanieczyszczeniem, w szczególności przez budowę i eksploatację urządzeń służących tej ochronie.

Wszelkie zaplanowane budowy, rozbudowy i modernizacje odcinków sieci wodociągowych i kanalizacyjnych będą miały z pewnością długotrwałe pozytywne oddziaływanie zarówno na wody powierzchniowe, jak i podziemne. Nowe oraz zmodernizowane odcinki sieci wodno-kanalizacyjnej ograniczą w znaczny sposób straty wody powstające na skutek przesyłu. W przypadku obszarów wiejskich, na których występuje zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych, a tym samym także gruntowych, budowa indywidualnych rozwiązań gospodarki ściekowej nie jest korzystnym podejściem do problemu odprowadzania ścieków. Właściciele takich urządzeń nie są w stanie zagwarantować właściwego oczyszczenia ścieków lub prawidłowego eksploataowania urządzenia. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej wyeliminuje ryzyko przedostawania się zanieczyszczeń z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych do gruntu. W ten sposób zmniejszy się zagrożenie mikrobiologiczne i eutrofizacji. Ograniczy to także rozproszone zanieczyszczenie gleb i wód podziemnych. Oddziaływania negatywne związane będą z etapem budowy i po zakończeniu prac ustąpią. Prace budowlane mogą wpływać negatywnie na wody poprzez możliwe zniszczenie siedlisk roślin i zwierząt żyjących w wodach, zmiany stosunków gruntowo-wodnych. Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji związanych z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Realizacja inwestycji, z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, wpisuje się w cele środowiskowe wskazane w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”, przyjętym Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r. poz. 1967).

Ponadto zgodnie z dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków (dyrektywa 91/271/EWG) aglomeracje miejskie powinny odpowiednio odbierać i oczyszczać ścieki, eliminując lub ograniczając w ten sposób wszystkie niepożądane skutki, jakie się wiążą przy ich uwalnianiu do jednolitych części wód. Realizacja kierunku działań w zakresie budowy kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenia potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków, może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania na wody powierzchniowe i podziemne. Do oddziaływania pozytywnego należy zaliczyć możliwość przyjęcia przez oczyszczalnię (zarówno nową, jak i o zwiększonym potencjale) większej ilości ścieków, które w przypadku braku takiej możliwości mogłyby przedostać się do środowiska w stanie ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych. Zatem realizacja kierunku działań wpłynie pozytywnie na stan wód powierzchniowych, poprzez ograniczenie ich zanieczyszczenia, tym samym na zwiększenie poziomu ochrony obszarów chronionych, w tym przyrodniczych od wód zależnych. Efektem pośrednim przedmiotowych działań będzie również kompleksowa ochrona ujęć wód podziemnych przed zanieczyszczeniem pochodzącym z nieoczyszczonych ścieków. Inną stroną potencjalnych oddziaływań budowy kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenia potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków będzie zwiększony zrzut ścieków do odbiornika – wód powierzchniowych, względem pierwotnych ilości odprowadzanych zanieczyszczeń. Wpłynie to na zwiększenie ładunku odprowadzanych zanieczyszczeń i obciążenia wód. Istnieje potencjalna możliwość zmiany warunków fizyczno-chemicznych w miejscu zrzutu oraz poniżej, co potencjalnie może wpłynąć na stan wód oraz powiązane z nimi ekosystemy. Z tego względu należy zwrócić szczególną uwagę na lokalizację nowej oczyszczalni, aby nie kolidowała ona z istniejącym sposobem korzystania z wód, m.in. w zakresie ujęć wód dla zaopatrzenia ludności lub rekreacyjnego korzystania z wód, obecności obszarów chronionych i innych aktywności społecznych oraz gospodarczych. Natomiast decyzja o zwiększeniu potencjału istniejącej oczyszczalni powinna uwzględniać potrzebę ochrony wód, wartości przyrodniczych oraz zachowania możliwości korzystania z wód w stanie niepogorszonym, zwłaszcza w odniesieniu do ujęć wód służących zaopatrzeniu ludności. Istotnym oddziaływaniem pośrednim, długoterminowym związanym z funkcjonowaniem oczyszczalni ścieków, jest produkcja osadów ściekowych. Powstawanie osadów ściekowych związane jest z koniecznością ich właściwego przetwarzania, przechowywania oraz zagospodarowania. W projekcie *Strategii* uwzględniono kierunek działań dotyczący budowy ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków. Biorąc pod uwagę obecnie obowiązujące przepisy, które zawierają rygorystyczne podejście do właściwego przetwarzania, przechowywania oraz zagospodarowania, nie przewiduje się znaczącego negatywnego ich oddziaływania na wody²⁵.

Negatywne, bezpośrednie i chwilowe oddziaływania na wody, będzie mieć etap realizacji kierunku działań rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej. W celu pełnej ochrony wód powierzchniowych na etapie budowy należy zapewnić bezpieczne magazynowanie wszystkich substancji i materiałów, tak aby zapobiec możliwości ich migracji do gruntu i dalej do wód powierzchniowych, lub ich spływów powierzchniowych w kierunku rowów melioracyjnych. Na etapie funkcjonowania nie przewiduje się

²⁵ Na podstawie: *Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych*, str. 120-128

możliwości bezpośredniego spływu powierzchniowego z terenów aktywności gospodarczej do cieków i rowów melioracyjnych. Wrzeșińska Strefa Aktywności Gospodarczej zlokalizowana jest poza ujęciami wód powierzchniowych i podziemnych, a także strefami ochronnymi ujęć powierzchniowych i podziemnych. Kierunek działań związany z budową, rozbudową i modernizacją systemów poboru i uzdatniania wody dotyczy infrastruktury zaopatrzenia w wodę terenów zlokalizowanych we Wrzeșińskiej Strefie Aktywności Gospodarczej. Stosownie do zapisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r. poz. 624, z późn. zm.) praktycznie każde korzystanie z wód na potrzeby działalności gospodarczej, niebędące korzystaniem powszechnym lub zwykłym, stanowi szczególne korzystanie z wód wymagające – co do zasady – uzyskania pozwolenia wodnoprawnego. Zgodnie z art. 31 ust. 2 ustawy *Prawo wodne* korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych, w szczególności ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, a także marnotrawstwa wody, marnotrawstwa energii ani wyrządzać szkód. Biorąc pod uwagę powyższe, realizacja kierunku działań powinna zostać przeprowadzona w sposób nie zakłócający stosunków wodnych.

Zakłada się, że wykonywane prace ziemne przy budowie, rozbudowie i przebudowie dróg publicznych nie będą prowadziły do zmiany stosunków wodnych, nie będzie się także odbywała emisja zanieczyszczeń do wód. Dzięki ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza zmniejszy się obieg zanieczyszczeń w środowisku przez co mniej będzie trafiać ich do wód powierzchniowych i podziemnych. Ponadto, na wykonawcach poszczególnych inwestycji, spoczywa obowiązek przeprowadzenia osobnych procedur oddziaływania na środowisko, w ramach których ustalone zostaną działania mające na celu ochronę siedlisk wraz z zasobami przyrody na nich występującymi. Zakres oddziaływania oraz jego wielkość będzie można oszacować dopiero na etapie sporządzania szczegółowego zakresu prac np. studium wykonalności. W przypadku kiedy przedsięwzięcie będzie kwalifikować się do przedsięwzięć wymagających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, ocena wpływu wraz z podaniem rodzaju oddziaływań zostanie przeprowadzona na etapie opracowania Karty Informacyjnej Przedsięwzięcia lub Raportu oddziaływania na środowisko.

Projekty poprawiające efektywność energetyczną oraz promujące oszczędzanie energii i proekologiczne rozwiązania pozyskiwania energii do ogrzewania będą pośrednio pozytywnie wpływać na wody poprzez zmniejszenie ich poboru do celów chłodniczych. Istotne w zachowaniu odpowiednich wskaźników fizyko-chemicznych wód podziemnych jest również ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza (w szczególności pyłowych oraz związków siarki). Zanieczyszczenia z atmosfery wraz z wodami opadowymi przenikają do wód podziemnych powodując pogorszenie ich jakości. Na poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych pośrednio wpływać będą więc kierunki działań związane z poprawą jakości powietrza (w tym termomodernizacja budynków) oraz rozwój alternatywnych form transportu (budowa ścieżek rowerowych).

W projekcie *Strategii* zaplanowano kierunek działań dotyczący melioracji, zwiększenia zasobów wodnych oraz powiększania zdolności retencyjnych (podobne zadania zaplanowano w ramach *Programu Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września*). Biorąc pod uwagę ogólny charakter kierunku działań, nie jest znana dokładna lokalizacja, ani szczegóły techniczne, dlatego w chwili opracowania niniejszej prognozy, brak danych, pozwalających stwierdzić, czy będzie należeć do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko określonych w § 3 pkt. 89 rozporządzenia RM. Co więcej dla przedsięwzięć tego rodzaju wymagana jest osobna procedura oceny wpływu na środowisko. Wpływ prac budowlanych oraz modernizacyjnych w okolicach wód powierzchniowych, może bezpośrednio ale

krótkotrwale wpływać na pogorszenie się ich jakości. Wpływ ten jednak zniknie po zakończeniu prac. W długofalowej perspektywie wpływ inwestycji związanych z zachowaniem i powiększeniem zdolności retencyjnych będzie miał pozytywny wpływ na wody. Zachowanie naturalnego stanu wód oraz renaturyzacja wód zmienionych przez działalność człowieka wpłynie na poprawę stanu hydromorfologicznego wód oraz przywrócenie funkcji ekologicznych wód. Doprowadzi to do odbudowania zdolności wód do samooczyszczania. Efektem zadań prowadzących do zachowania i poprawy retencji będzie poprawa stanu ilościowego wód²⁶.

Ze względu na ogólny charakter projektu *Strategii* zaleca się, żeby na etapie projektowania konkretnych przedsięwzięć i ich lokalizacji uwzględnić szczególną ochronę ujęć wody przed negatywnym oddziaływaniem na jakość wody. Należy zauważyć, że zaplanowane kierunki działań mają na celu m.in. poprawę warunków sanitarnych, uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez rozbudowę i modernizację sieci, a także zwiększenie możliwości oczyszczania ścieków.

7.4. Wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat lokalny

Według „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” zmiany klimatu w najbliższych latach będą miały zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na gospodarkę, społeczeństwo i środowisko. Wzrost średniej temperatury powietrza będzie miał pozytywne skutki m.in. w postaci wydłużenia okresu wegetacyjnego, skrócenia okresu grzewczego oraz wydłużenia sezonu turystycznego. Dominujące będą jednak przewidywane negatywne konsekwencje zmian klimatu, m.in. niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych, zwiększanie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, takich jak ulewne deszcze, silne wiatry, incydentalnie trąby powietrzne i wyładowania atmosferyczne.

Planując realizację kierunków działań ujętych w projekcie *Strategii* należy stosować się także do zapisów *Programu ochrony powietrza dla strefy wielkopolskiej*. Działania naprawcze zmierzające do przywrócenia standardów jakości powietrza zostały wymienione w rozdziale 3.5. Ponadto gmina posiada *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Września*.

Faza budowy będzie się charakteryzowała oddziaływaniem na stan powietrza. W okresie realizacji przedsięwzięć będą miały miejsce uciążliwości związane z emisją do powietrza substancji z procesu spalania paliw w silnikach maszyn budowlanych i pojazdów transportowych, prac montażowych, prac spawalniczych (gazy i pyły), prac malarskich (gazy, głównie lotne związki organiczne) i innych. Powyższe emisje będą miały charakter krótkotrwały i odwracalny, a uciążliwości z nimi związane ustaną wraz z zakończeniem prac budowlanych. Nie przewiduje się więc znaczącego negatywnego oddziaływania na powietrze atmosferyczne.

Wpływ na stan zanieczyszczenia powietrza na etapie budowy/przebudowy/remontów będzie związany bezpośrednio z przyjętą technologią robót oraz z fazą inwestycji. W celu ograniczenia negatywnego wpływu sprzętu i środków transportu na środowisko należy zadbać o ich prawidłową eksploatację i właściwą konserwację. Maszyny i pojazdy nie powinny być przeciążane oraz eksploatowane na najwyższych obrotach silników, gdyż zwiększa to emisję spalin. Sprzęt używany podczas robót powinien

²⁶ Źródło: *Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla Programu Ochrony Środowiska na lata 2020-2023 z perspektywą na lata 2024-2027 dla Miasta i Gminy Września*, str. 136

spełniać wymagania, odnośnie ochrony przed hałasem i gazami spalinowymi, podane w przedmiotowych rozporządzeniach i normach. Przepisy polskiego prawa określające standardy jakości powietrza atmosferycznego oraz dopuszczalne wielkości emisji z niektórych instalacji wykluczają możliwość realizacji przedsięwzięć wykazujących ponadnormatywne oddziaływanie na jakość powietrza atmosferycznego. Dla zapobieżenia zanieczyszczeniu powierzchni ulic, na które będą wyjeżdżały samochody z placu budowy, można zastosować „myjki” do oczyszczania kół, skuteczne jest także zamiatanie na mokro odcinka ulicy, na który wyjeżdżają samochody z budowy. Istotne jest unikanie warunków sprzyjających pyleniu podczas przesypywania sypkiego materiału (np. załadunek i rozładunek ciężarówek), a także szybkie zagospodarowanie powierzchni, która została odsłonięta i przez to narażona na emisję wiatrową (np. obsadzanie trawą, itp.).

Z uwagi na brak informacji o planowanych szczegółowych rozwiązaniach chroniących środowisko, przedstawiona poniżej ocena ma charakter ogólny, odnoszący się do potencjalnego wpływu danej kategorii działań na klimat i powietrze.

Pozytywny, bezpośredni i stały wpływ na powietrze atmosferyczne i klimat lokalny będą miały kierunki działań związane z poprawą efektywności energetycznej i rozwojem infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii. Głównym zagrożeniem dla jakości powietrza atmosferycznego jest niska emisja z instalacji grzewczych budynków. Termomodernizacja budynków pozwoli na znaczące ograniczenie zużycia materiału opałowego niezbędnego do ogrzania obiektu. W konsekwencji wpłynie to na redukcję emisji szkodliwych zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego. Przeprowadzone prace termomodernizacyjne budynków, dzięki zmniejszeniu zapotrzebowania na energię cieplną, minimalizują emisję zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania energetycznego, a także wykazywać będą korzystny długotrwały wpływ na mikroklimat.

Ponadto, urządzenie terenów zielonych oraz rewitalizacja i nowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych, terenów rekreacyjnych zminimalizuje zagrożenia związane z pogorszeniem jakości gleb wskutek braku infrastruktury na terenach rozwojowych jednocześnie przyczyniając się do poprawy kondycji zdrowotnej mieszkańców. Zwiększenie terenów zieleni urządzonej, będzie skutkowało zwiększeniem poziomu absorpcji CO₂ oraz ograniczeniem emisji pyłów – zmiany pokrycia powierzchni ziemi bezpośrednio wpływają na mikroklimat. Ich zwiększenie poprawia lokalnie mikroklimat.

Wymiana źródeł światła na istniejącej infrastrukturze, będzie niosła za sobą oddziaływanie pozytywne ze względu na poprawę jakości powietrza, zmniejszenie zużycia paliw, również tych przeznaczonych do produkcji energii oraz zużycia energii na oświetlenie, co będzie powodowało pośrednie pozytywne długoterminowe oddziaływanie na ludzi, klimat oraz zasoby naturalne.

Realizacja kierunków działań w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej może powodować krótkotrwały pośredni negatywny wpływ na powietrze i klimat. Wiązać się to może z emisją zanieczyszczeń do powietrza, których źródłem mogą być prowadzone roboty budowlane przy użyciu maszyn i urządzeń emitujących spaliny. Zasięg oddziaływania tych emisji ograniczy się prawdopodobnie tylko do najbliższego otoczenia prowadzonych prac. Zatem wpływ tych działań będzie lokalny i krótkotrwały tj. do czasu zakończenia robót budowlanych. Natomiast w perspektywie długoterminowej działania te nie będą miały wpływu na powietrze i klimat, wpływ ten będzie pomijalny.

Zakłada się, że rozważana budowa kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków nie spowoduje zanieczyszczenia powietrza przekraczającego normy. Możliwe jest występowanie negatywnych oddziaływań na etapie wykonywania prac budowlanych w czasie realizacji

konkretnych inwestycji. W tym przypadku wpływ negatywny będzie lokalny. Na jakość powietrza negatywnie będzie wpływać emisja spalin z maszyn budowlanych oraz unoszący z powierzchni pyłących. Ponadto wpływ oczyszczalni ścieków na powietrze i klimat wiąże się z emisją w różnym stopniu:

- zanieczyszczeń chemicznych gazowych (amoniak, siarkowodór, dwutlenek węgla),
- zanieczyszczeń gazowych odorogennych (odoranty, będące produktami rozkładu biomasy, takie jak: siarkowodór, amoniak, tiole, sulfidy, aminy alifatyczne, indol, aldehydy, ketony, kwasy tłuszczowe i inne),
- zanieczyszczeń mikrobiologicznych (bioaerzol – w jego skład wchodzi bakterie, grzyby mikroskopowe, wirusy, pyłki roślin, nasiona, a także produkty wytwarzane przez drobnoustroje).

Emisja ww. zanieczyszczeń będzie uzależniona od zastosowanej technologii oczyszczania ścieków, sposobu eksploatacji oczyszczalni, stężenia mikroorganizmów w ściekach, rozkładu średnic wydostającego się do powietrza bioaerzolu oraz warunków meteorologicznych, a szczególnie kierunku i prędkości wiatru oraz stanu dynamicznej równowagi atmosfery.

Należy zaznaczyć, że w przypadku decyzji o budowie kolejnej oczyszczalni ścieków, która będzie znacząco oddziaływać na środowisko²⁷, niezbędne będzie uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Wówczas zostanie wykonana dokumentacja środowiskowa obejmująca analizy wpływu na poszczególne elementy środowiska. Będzie to etap, na którym znane będą rozwiązania techniczne i parametry inwestycji oraz wskazane zostaną rozwiązania ograniczające wpływ, ewentualne rozwiązania alternatywne.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że oczyszczone ścieki z oczyszczalni ścieków komunalnych mogą stanowić alternatywne źródło zaopatrzenia w wodę do różnych celów, z których największy potencjał w zakresie zwiększenia ponownego wykorzystania wody oraz zmniejszenia niedoborów wody, mają nawodnienia. Rozwiązania te są również istotne ze względu na fakt, iż prognozowane zmiany klimatu spowodują znaczne zmiany w zakresie jakości i dostępności zasobów wodnych. Na zastosowanie tego typu rozwiązań pozwala art. 12 dyrektywy ściekowej, zgodnie z którym „oczyszczone ścieki wykorzystuje się powtórnie, w każdym przypadku, gdy jest to właściwe. Drogi usuwania ograniczają do minimum skutki niekorzystnego wpływu na środowisko.” Ponowne wykorzystanie oczyszczonych ścieków, w obliczu zmian klimatu, ma o tyle duże znaczenie, gdyż rozwiązania tego rodzaju mają zazwyczaj mniejszy wpływ na środowisko niż np. przerzuty wody oraz oferuje szereg korzyści ekologicznych, gospodarczych i społecznych²⁸.

Warto również wskazać, iż mając na uwadze prace Komisji Europejskiej w ramach działań na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu, w tym opublikowany przez Komisję Europejską w dniu 14 października 2020 r. Komunikat dotyczący strategii UE na rzecz ograniczenia emisji metanu²⁹ powinno założyć się również wariant, że budowa kolejnej oczyszczalni ścieków będzie realizowana z wykorzystaniem nowych technologii przyjaznych środowisku. Przewiduje się, zatem że omawiany kierunek działań będzie mieć charakter negatywny krótkoterwały (lokalny) na etapie budowy lub zwiększania potencjału oczyszczalni, a w perspektywie długoterminowej w zależności od przyjętych rozwiązań

²⁷ Jeśli będzie spełniać kryteria, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 40 rozporządzenia Rady Ministrów lub kryteria, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 79 lub 80 rozporządzenia Rady Ministrów

²⁸ Na podstawie „Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych”, str. 132-136 <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/konsultacje-spoleczne-w-ramach-strategicznej-oceny-oddziaływania-na-srodowisko-vi-aktualizacji-krajowego-programu-oczyszczania-sciekow-komunalnych>

²⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący strategii UE na rzecz ograniczenia emisji metanu COM (2020) 663 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A663%3AFIN>

technologicznych nie będzie miało znaczącego oddziaływania na powietrze i klimat, albo to negatywne oddziaływanie będzie niewielkie.

Realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, ochrona i zwiększenie zasobów wodnych, większa retencja wody pozwoli zatrzymać lub spowolnić spływ wód, będzie zatem narzędziem w przeciwdziałaniu skutkom suszy i powodzi.

Nie bez znaczenia na stan powietrza atmosferycznego i lokalny mikroklimat pozostaje realizacja kierunku działań budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych. W przypadku dróg publicznych poddawanych modernizacji lub remontowi, które wpłyną na płynność ruchu można uznać, że poziom emisji zanieczyszczeń w stosunku do stanu obecnego zmniejszy się. Niemniej jednak rozbudowa sieci drogowej, może spowodować zwiększenie stężenia pyłów oraz związków siarki i azotu na obszarach, które wcześniej nie były narażone na tego rodzaju zanieczyszczenia. Oddziaływanie na etapie realizacji będzie miało charakter okresowy i ograniczony będzie do prac budowlanych. Skala oddziaływania będzie uzależniona od przebiegu drogi, rozwiązań projektowych i zastosowanych technologii. Rozbudowa infrastruktury drogowej nie zwiększy liczby pojazdów na drogach, które są głównym emitorem zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych. Ruch pojazdów po drodze może wpłynąć na zmiany klimatu w najbliższym otoczeniu. Z tego względu na etapie projektowania należy przyjąć takie rozwiązania techniczne i technologiczne, w tym konstrukcyjne dróg oraz rodzaj zastosowanych materiałów, które ograniczą wrażliwość przedsięwzięcia na zmiany klimatu w najbliższym otoczeniu dróg.

Prace remontowo-budowlane związane z rozbudową infrastruktury usług społecznych (turystycznej, sportowej, kulturalnej) mogą powodować krótkotrwałe, negatywne i odwracalne oddziaływanie na powietrze. Oddziaływanie to ustanie po zakończeniu budowy. W przypadku nowo wybudowanych obiektów infrastruktury społecznej pojawią się nowe źródła ciepła (c.o. i c.w.u.), które będą źródłem emisji produktów spalania paliw w urządzeniach grzewczych. Z uwagi na to, że wszystkie te źródła będą nowoprojektowane można z dużym prawdopodobieństwem założyć, że zastosowane urządzenia grzewcze będą wysokosprawne, a zastosowane paliwo ekologiczne. W trakcie eksploatacji zrealizowanych obiektów usług społecznych nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na stan powietrza i klimat.

Rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną, dalsze uzbrajanie terenów aktywności gospodarczej zaplanowane w ramach projektu *Strategii*, stwarza duże szanse dynamizacji gospodarki, co może wiązać się z powstawaniem na tym terenie nowych przedsiębiorstw, zakładów produkcyjnych, będących nowymi emitarami zanieczyszczeń atmosferycznych. Za szkodliwe emisje odpowiadać będzie również ruch samochodowy, który wzrośnie po pojawieniu się nowych firm, zakładów pracy. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w miejscowościach Chocicza Wielka, Chocicza Mała, Białężyce, Grzymysławice³⁰ (obejmującego tereny aktywności gospodarczej), w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego ustalono zaopatrzenie w ciepło z zastosowaniem technologii i paliw niskoemisyjnych, w tym paliw płynnych, gazowych i stałych oraz alternatywnych źródeł energii. Wszelkie inwestycje będą realizowane na podstawie odrębnych procedur ocen oddziaływania prowadzonych na etapie projektowania konkretnych inwestycji. Zakłada się, że zaplanowane w *Strategii* kierunki działań uwzględnić będą konieczność adaptacji terenów zurbanizowanych do zmiany klimatu. W szczególności zrównoważonemu rozwojowi gminy sprzyjać będzie urządzenie terenów zielonych oraz rewitalizacja i nowe zagospodarowanie przestrzeni

³⁰ Uchwała Nr XXXIII/403/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 10 czerwca 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowościach Chocicza Wielka, Chocicza Mała, Białężyce, Grzymysławice http://archiwum.bip.wrzesnia.pl/strona-16566-title4_Rocznik_2014_Uchwała_Nr_XXXIII4032014_Rady_Miejskiej_we_Wrzesni_z_dnia_10_czerwca_2014_r_.html

publicznych, terenów rekreacyjnych pełniących ważne funkcje klimatyczne, społeczne, hydrologiczne i biologiczne.

7.5. Wpływ na klimat akustyczny i promieniowanie elektromagnetyczne

Realizacja kierunków działań przewidzianych w projekcie *Strategii* wiąże się z podjęciem nowych inwestycji na obszarze gminy, co będzie skutkowało budową lub rozbudową infrastruktury i różnego typu obiektów, a także zabiegami modernizacyjno-remontowymi. W trakcie robót budowlanych wykorzystywany będzie sprzęt budowlany i środki transportu, stanowiące źródło hałasu i drgań. Emitowany hałas będzie oddziaływał na okolicznych mieszkańców oraz ludzi przebywających chwilowo w rejonie inwestycji.

Oddziaływanie to będzie na ogół krótkotrwałe, odwracalne i występujące tylko na terenie prowadzonych prac i w ich najbliższym sąsiedztwie, a głównym źródłem hałasu będzie praca urządzeń mechanicznych. Przy prowadzeniu prac budowlanych należy zwrócić więc szczególną uwagę na to by zastosowane urządzenia spełniały przedstawione kryteria dotyczące ich mocy akustycznej, wynikające z Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla urządzeń używanych na zewnątrz pomieszczeń w zakresie emisji hałasu do środowiska (Dz. U. Nr 263, poz. 2202, z późn. zm.).

Dla ograniczenia uciążliwości akustycznych prace budowlane powinny być prowadzone tylko w porze dziennej, aby nie zakłócać ciszy w porze nocnej. W celu zminimalizowania emisji hałasu i spalin podczas prac użyte maszyny, które zostaną wykorzystane do prac zgodnych z ich przeznaczeniem i możliwościami, powinny być w pełni sprawne.

Ograniczenie emitowanego hałasu oraz wibracji można także osiągnąć poprzez:

- obudowę części lub całości maszyny osłonami akustycznymi,
- zastosowanie elementów amortyzujących, np. elastycznych podkładek,
- zastosowanie wysokiej jakości tłumików w silnikach spalinowych.

Zastosowanie powyższych zaleceń nie spowoduje całkowitej eliminacji uciążliwości hałasowych na terenach otaczających plac budowy, należy jednak pamiętać, że proces budowlany będzie ograniczony w czasie, a po jego zakończeniu wszystkie niedogodności (w tym akustyczne) ustaną.

Głównym źródłem hałasu powstającego na obszarze gminy jest hałas komunikacyjny emitowany przez środki transportu oraz maszyny rolnicze, a jego natężenie zależy od pory roku i cyklu prac polowych. Emisja hałasu powstaje w wyniku poruszania się pojazdów (odgłosy pracy silnika, układu wydechowego i napędowego), na styku opony z nawierzchnią drogową. Podstawowymi właściwościami nawierzchni, mającymi największy wpływ na zmniejszenie hałasu są: szorstkość, wielkość ziaren kruszywa i zawartość wolnych przestrzeni. Modernizacja istniejących oraz budowa nowych odcinków dróg przyczyni się do poprawy ich stanu oraz komfortu jazdy. Pośrednio zmniejszy to poziom hałasu drogowego. Pozytywne oddziaływanie na klimat akustyczny będzie mieć rozbudowa ścieżek i szlaków rowerowych – alternatywnych form transportu.

Negatywne oddziaływanie w postaci promieniowania elektromagnetycznego może nastąpić w ramach pośredniego skutku realizacji kierunku działań: budowa infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii. W chwili opracowywania niniejszej prognozy brak jest danych jakiego typu instalacje, czy urządzenia to będą. Właściwa lokalizacja oraz zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń może

niemal całkowicie wyeliminować narażenie na promieniowanie elektromagnetyczne. Przewidywalne uciążliwości związane z promieniowaniem elektromagnetycznym oraz dźwiękami wydawanymi podczas pracy infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii będą marginalne.

7.6. Wpływ na dziedzictwo kulturowe, zabytki i dobra materialne

Kierunki działań wyznaczone w projekcie *Strategii* będą wykazywać w większości neutralne lub pozytywne oddziaływanie na dobra materialne i zabytki. Istotnym jest jednak, aby wszelkie prace realizowane w obrębie obiektów zabytkowych uzgadniane były z konserwatorem zabytków.

Negatywne, bezpośrednie i chwilowe oddziaływania na zabytki oraz dobra materialne mogą wystąpić jedynie na etapie realizacji zadań inwestycyjnych lub wówczas, gdy działanie dotyczy będzie obiektów objętych ochroną kulturową lub historyczną. Prowadzone prace budowlane, remontowe, modernizacyjne mogą wiązać się ze zwiększonym pyleniem i osiadaniem pyłów na obiektach zabytkowych. Dodatkowo drgania i hałas wywołany przez maszyny i urządzenia budowlane mogą negatywnie wpłynąć na konstrukcję zabytkowych obiektów. W chwili przygotowania niniejszego opracowania brak jest możliwości stwierdzenia, w których obiektach zabytkowych prowadzone będą prace, a także które z kierunków działań będą realizowane w pobliżu obiektów chronionych i czy ich zakres prac mógłby spowodować uszkodzenie lub degradację danego obiektu historycznego. Prace budowlane mogą prowadzić do odkrycia nowych zabytków - w przypadku odkrycia nowej ruchomości lub nieruchomości mogącej odpowiadać definicji zabytku, należy powiadomić odpowiednie służby. Konsekwencją realizacji kierunków działań powinna być dbałość o walory historyczno-kulturowe poprzez zastosowanie takich rozwiązań projektowych, aby środowisko kulturowe nie zostało zdegradowane.

Należy zauważyć, iż pozytywne bezpośrednie oddziaływanie związane będzie z podniesieniem wartości dóbr materialnych, w tym w szczególności wartości rynkowej budynków mieszkalnych, w obrębie których zostanie przeprowadzona termomodernizacja lub poprawa efektywności energetycznej. Zmniejszenie emisyjności i energochłonności zabudowy pozytywnie wpłynie na wizerunek gminy promującej ekologiczne rozwiązania i dbającej o środowisko naturalne. Pośredni pozytywny wpływ na stan zabytków i dóbr materialnych, będzie miała poprawa stanu powietrza atmosferycznego. Pozwoli to ograniczyć osiadanie zanieczyszczeń, w szczególności pyłów, na powierzchniach elewacji i elementach obiektów i budowli zabytkowych.

7.7. Wpływ na krajobraz

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (art. 5 ust. 23), walory krajobrazowe to wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, estetyczno-widokowe obszaru oraz związane z nimi rzeźba terenu, formy i składniki przyrody oraz elementy cywilizacyjne, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka.

Wśród kierunków działań przewidzianych w projekcie *Strategii* znajdują się takie, które będą wiązać się z wprowadzeniem zmian krótkookresowych lub długookresowych w krajobrazie naturalnym, w efekcie czego przewiduje się wystąpienie zarówno oddziaływań negatywnych, jak i pozytywnych. Należą do nich kierunki działań o charakterze inwestycyjnym, dotyczące m.in. uzbrajania terenów aktywności gospodarczej, modernizacji i rozbudowy infrastruktury komunalnej i liniowej, budowy,

rozbudowy i modernizacji infrastruktury społecznej (obiektów sportowych, turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych) oraz zagospodarowania terenów rekreacyjnych, publicznych, zieleni urządzonej, realizacji przedsięwzięć melioracyjnych, zwiększenia retencji wody, budowy infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii.

Ograniczenie negatywnego oddziaływania działań inwestycyjnych na krajobraz, można osiągnąć poprzez ich właściwe zaprojektowanie, staranną realizację z zachowaniem walorów krajobrazowych gminy. Zgodnie z zasadami przyjętymi w *Europejskiej Konwencji Krajobrazowej*: „każde działanie lub projekt powinien być zgodny ze standardami jakości krajobrazu. W szczególności powinny poprawić jakość krajobrazu, a przynajmniej nie doprowadzić do jej pogorszenia. Wpływ projektów na krajobraz, niezależnie od ich skali, powinien być oceniony, a przepisy i instrumenty odpowiadające tym skutkom powinny być sprecyzowane. Każde działanie lub projekt powinien nie tylko odpowiadać cechom miejsca, ale także być do nich dostosowany”³¹.

Inwestycje budowlane w sposób trwały wpiszą się w krajobraz, dlatego istotny jest wybór lokalizacji oraz odpowiedniej technologii z zachowaniem ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Budowa nowych obiektów może potencjalnie negatywnie wpłynąć na krajobraz z uwagi na pojawienie się nowej formy w przestrzeni, jeśli względy krajobrazowe nie będą wzięte pod uwagę na etapie planowania, a następnie realizacji inwestycji. Na etapie prowadzenia prac budowlanych może wystąpić negatywne, chwilowe oddziaływanie z uwagi na prowadzone wykopy, przemieszczanie mas ziemnych, prace maszyn takich jak żurawie czy dźwigi, które mogą być widoczne z dużych odległości. Jednak po ich zakończeniu, zakłada się, że nowe lub zmodernizowane obiekty będą komponować się z otoczeniem i będą dostosowane architektonicznie do pozostałych obiektów, nie powodując dysharmonii krajobrazu.

W przypadku kierunku działań związanego z uzbrajaniem terenów aktywności gospodarczej, należy zauważyć, iż obszar Wrzesińskiej Strefy Aktywności Gospodarczej pokryty jest w całości MPZP, które weszły w życie na podstawie:

- Uchwały Nr XXXIII/403/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 10 czerwca 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowościach Chocicza Wielka, Chocicza Mała, Białężyce, Grzymysławice;
- Uchwały Nr XXXIII/402/2014 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 10 czerwca 2014 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów aktywizacji gospodarczej w rejonie drogi wojewódzkiej 432 oraz torów PKP Września – Jarocin

Dla przedmiotowych terenów przewidziano jako funkcję dominującą: tereny produkcyjno-usługowe, zatem można założyć, że prowadzone w strefie przemysłowej WSAG inwestycje, będą harmonizować docelowo z rozwijającym się krajobrazem industrialnym.

Realizacja kierunków działań związanych z modernizacją i rozbudową infrastruktury komunalnej będzie źródłem chwilowych negatywnych oddziaływań na krajobraz, wynikających z prowadzenia prac budowlanych (faza budowy). Budowa sieci wodno-kanalizacyjnych będzie wiązała się z powstawaniem liniowych wykopów oraz z możliwością wycinki drzew i krzewów kolidujących z inwestycjami. Wielkość wpływu na krajobraz zależna będzie od skali prowadzonych prac oraz od przyjętych rozwiązań technologicznych (np. stosowanie bezwykopowych technologii). Po zakończeniu etapu budowy, nie

³¹ Zalecenie CM/Rec(2008)3 Komitetu Ministrów w sprawie wytycznych dotyczących wdrażania Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 6 lutego 2008 r. na 1017 posiedzeniu Zastępców Ministrów

przewiduje się negatywnego wpływu planowanych inwestycji na walory krajobrazowe terenu, ze względu na lokalizację elementów infrastruktury pod powierzchnią ziemi.

Rozpatrując potencjalne oddziaływanie na krajobraz kierunku działań dotyczącego ewentualnej budowy kolejnej oczyszczalni ścieków lub zwiększenie potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków, wzięto pod uwagę zapisy strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych³²:

- Faza budowy kolejnej oczyszczalni ścieków, w związku z prowadzonymi pracami budowlanymi przy użyciu ciężkiego sprzętu, będzie źródłem krótkoterminowych negatywnych oddziaływań na walory krajobrazowe otaczającego terenu. Budowa oczyszczalni będzie wiązała się z powstaniem nowego obiektu w dotychczasowym krajobrazie, co skutkować może pogorszeniem jego walorów. Powstanie nowej oczyszczalni, w zależności od jej lokalizacji, może wpłynąć negatywnie na lokalną florę i faunę, a zatem na wartości przyrodnicze mające wpływ na walory krajobrazowe. Mając jednak na uwadze, iż tego typu inwestycje powstają głównie na obszarach silnie przekształconych antropogenicznie, nie przewiduje się ich negatywnego wpływu na walory krajobrazowe terenu w większej skali, poza lokalną.
- Realizacja inwestycji związanej z zwiększeniem potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków nie wpłynie na zmianę zagospodarowania terenu i nie spowoduje znaczącej zmiany w lokalnym krajobrazie. Wykonane prace związane z rozbudową istniejącej oczyszczalni, nie doprowadzą do zmiany funkcji i sposobu wykorzystania terenu zajmowanego dotychczas przez oczyszczalnię ścieków. Funkcjonująca obecnie oczyszczalnia zlokalizowana na terenach antropogenicznych i od wielu lat stanowi trwałe elementem krajobrazu. W związku z powyższym, realizacja tego działania nie spowoduje istotnych zmian w lokalnym krajobrazie. Krótkotrwałym, negatywnym wpływem na krajobraz może odznaczać się jedynie etap prowadzenia robót budowlanych, związany z prowadzeniem wykopów i montażem nowych instalacji. Oddziaływanie to ustąpi po zakończeniu fazy budowy.

Realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, zwiększenie zasobów wodnych i retencji wody można uznać za antropologiczne przekształcenie krajobrazu, jeśli nastąpi wprowadzenie do niego elementów obcych. Ewentualny negatywny wpływ przedsięwzięć melioracyjnych i retencyjnych na krajobraz zostanie zniwelowany przez odpowiednie wkomponowanie ich w otoczenie oraz wykorzystywanie do budowy odpowiednich materiałów. Obiekty melioracyjne i retencji wodnej mogą być elementem urozmaicającym krajobraz i podnoszącym atrakcyjność terenu.

Kierunek działań w zakresie infrastruktury drogowej spowoduje miejscowe trwałe przekształcenia powierzchni ziemi i krajobrazu. Drogi są elementem krajobrazu, który jest łatwo widoczny i może on znacząco wpływać na percepcję krajobrazu, w zależności od zasięgu widoczności drogi z otoczenia, a także jaki jest zasięg widoczności z drogi.

Zagospodarowanie terenów na cele rekreacyjne oraz rewitalizacja terenów publicznych powinno pozytywnie oddziaływać na krajobraz.

Kierunki działań w zakresie infrastruktury społecznej mogą mieć wpływ na krajobraz. Nowe budynki należy zaprojektować i wykonać z dbałością o lokalny styl i zagospodarowanie, tak aby nie zaburzyć ładu przestrzennego. Nowe lub rozbudowane obiekty powinny być tak zaprojektowane, aby komponowały się z otoczeniem i były dostosowane architektonicznie do pozostałych obiektów, nie powodując dysharmonii krajobrazu.

³² Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu szóstej aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (projekt) str. 141 <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/konsultacje-spoeczne-w-ramach-strategicznej-oceny-oddziaływania-na-srodowisko-vi-aktualizacji-krajowego-programu-oczyszczania-sciekow-komunalnych>

7.8. Wpływ na zdrowie ludzi i jakość życia

Zgodnie z wizją rozwoju gminy na lata 2021-2027 oczekiwanym efektem realizacji projektu *Strategii* ma być stworzenie dla obecnych i przyszłych mieszkańców nowoczesnego, przyjaznego oraz konkurencyjnego miejsca do życia i pracy. Mieszkańcy są bowiem podstawową i najważniejszą grupą interesariuszy. Z tego względu zakłada się, że realizacja wszystkich kierunków działań ma ostatecznie pozytywnie oddziaływać na zdrowie ludzi i komfort ich życia.

Negatywne, przejściowe i najczęściej krótkotrwałe oddziaływanie niesie za sobą faza realizacyjna praktycznie wszystkich kierunków działań. Takie oddziaływania związane są z budową, przebudową, modernizacją obiektów infrastruktury komunikacyjnej, sieci wodno-kanalizacyjnej, melioracyjnej, budynków i innych obiektów. Oddziaływaniami negatywnymi dla mieszkańców, znajdujących się w najbliższym sąsiedztwie terenów objętych inwestycjami, będą prace remontowo-budowlane, związane z użyciem maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji) oraz utrudnieniami komunikacyjnymi. Oddziaływania te będą bezpośrednie, krótkotrwałe i odwracalne, jak również ustaną po zakończeniu robót.

Jednym z ważnych rezultatów prowadzonych prac będzie rozwój infrastruktury technicznej (m.in. dróg publicznych, ścieżek pieszo-rowerowych, sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej). Pozytywny wpływ na środowisko będą miały także działania związane z termomodernizacją, gospodarką odpadami oraz edukacją ekologiczną. Podjęcie ww. działań pozwoli na zaspokojenie potrzeb mieszkańców, a także zmniejszy negatywny wpływ na środowisko, zarówno w sposób pośredni i bezpośredni.

Bezpośrednie pozytywne oddziaływania na jakość życia ludzi będą związane z realizacją przedsięwzięć nieinwestycyjnych, dotyczących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, wsparcia podmiotów gospodarczych.

Na zdrowie mieszkańców obszaru gminy pozytywnie będą oddziaływać przedsięwzięcia związane z poprawą środowiska przyrodniczego, a w szczególności rewitalizacja terenów zieleni, ponieważ atrakcyjny wygląd tych miejsc zachęci do częstszych spacerów i aktywnego spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu.

Projekty w zakresie infrastruktury komunalnej wpłyną na uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej. Mieszkańcy uzyskają lepszy dostęp do infrastruktury technicznej. Rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej zmniejszy rozproszenie punktów zrzutu ścieków nieoczyszczonych lub częściowo oczyszczonych. W wyniku realizacji inwestycji nastąpi poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych, a tym samym poprawa warunków bytowania ludzi. Projekt *Strategii* zakłada także kierunek działań związany z rozważeniem możliwości ewentualnej budowy kolejnej oczyszczalni ścieków w przypadku dalszego intensywnego rozwoju gminy, poprzedzony przeprowadzeniem szczegółowej analizy możliwości zwiększenia potencjału istniejącej oczyszczalni ścieków, która zlokalizowana jest w przemysłowej części miasta Września. Zwiększenie potencjału istniejącej już oczyszczalni ścieków, będzie miało długoterminowy pozytywny wpływ na jakość życia ludzi. Umożliwi doprowadzenie i oczyszczenie większej ilości ścieków komunalnych. Ograniczy to liczbę czynników chorobotwórczych, wynikających ze złej gospodarki ściekowej pochodzącej z gospodarstw domowych. Podejmowane działania w ramach rozbudowy mogą wywoływać również, krótkoterminowy negatywny wpływ, ze względu na hałas generowany na czas prac związanych z rozbudową. Będą to jednak oddziaływania krótkoterminowe. W celu uniknięcia możliwości wystąpienia potencjalnego konfliktu społecznego w przypadku budowy oczyszczalni ścieków, rekomenduje się na etapie

planowania i projektowania inwestycji przeprowadzić konsultacje społeczne. W szczególności istotne dla okolicznych mieszkańców są rozwiązania technologiczne, pozwalające na minimalizację oddziaływanie odorów i ich uciążliwości zapachowej. Na etapie projektowania inwestycji należy uwzględnić zabezpieczenia ograniczające możliwość emisji ponadnormatywnego hałasu generowanego w okresie funkcjonowania oczyszczalni i dostosować do wymagań obszarów objętych ochroną akustyczną zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Zastosowanie właściwych rozwiązań spowoduje, że na etapie eksploatacji działalność oczyszczalni nie będzie uciążliwa. Zakłada się, że planowany kierunek działań będzie służyć minimalizacji istniejących już uciążliwości związanych z funkcjonowaniem oczyszczalni, jak również umożliwi podłączenia się do sieci kanalizacyjnej większej liczby gospodarstw domowych, co zdecydowanie wpłynie na podwyższenie warunków bytowych mieszkańców gminy. Uporządkowanie gospodarki ściekowej będzie pozytywnie oddziaływało na poprawę komfortu życia mieszkańców, jak również na ograniczenie zagrożenia wynikającego z niedostatecznie/niewłaściwie oczyszczanych ścieków. Skuteczne oczyszczanie ścieków komunalnych prowadzi do powstawania dużych ilości osadów ściekowych. W projekcie Strategii założono kierunek działań budowa ciągów technologicznych do zagospodarowania osadów z oczyszczalni ścieków, co pozwoli na ich zagospodarowanie zgodnie z prawem i zapotrzebowaniem, co umożliwi usprawnienie procesów unieszkodliwienia powstałych osadów ściekowych. Działania te mają charakter oddziaływania pozytywny długoterminowy.

Projekty w zakresie infrastruktury drogowej i komunikacyjnej będą miały charakter bezpośredni lub pośredni, długoterminowy, stały i pozytywny. Wskazane jest wdrażanie rozwiązań, które w znaczącym stopniu wpłyną na zwiększenie spójności sieci drogowej w gminie oraz rozwiązań sprzyjających podniesieniu bezpieczeństwa transportu i poprawie przepustowości ruchu. Na etapie realizacji inwestycji mogą wystąpić zagrożenia dla użytkowników dróg i pracowników zatrudnionych przy budowie, wynikające z prowadzenia robót w pasie drogowym oraz ruchu pojazdów budowlanych. Praca sprzętu i pojazdów transportowych może powodować krótkotrwałe pogorszenie warunków akustycznych i zwiększoną emisję pyłów. Należy zaznaczyć, że utrudnienia te będą miały charakter czasowy, krótkoterminowy. Poprawa komunikacji w konsekwencji przyczyni się do poprawy warunków rozwoju społecznego i gospodarczego.

Rozwój energetyki odnawialnej w gminie oraz projekty termomodernizacyjne będą wykazywać bezpośrednie oddziaływanie dodatnie – zabezpieczenie energetyczne, wprowadzanie nowych, ekologicznych metod ogrzewania, które obniżą koszty.

Realizacja przedsięwzięć melioracyjnych, zwiększenie zasobów wodnych i retencji wody można uznać za antropologiczne przekształcenie krajobrazu, jeśli nastąpi wprowadzenie do niego elementów obcych. Zmiany takie mogą być jednak odbierane przez dużą część społeczeństwa jako pozytywne. Obiekty retencji wodnej mogą być elementem urozmaicającym krajobraz i podnoszącym atrakcyjność terenu.

Projekty w zakresie infrastruktury społecznej będą mieć korzystny wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy całej gminy. Przedsięwzięcia te wpłyną na rzecz poprawy jakości edukacji, kultury, gospodarki, przyczynią się do stworzenia nowych miejsc pracy, podniosą jakość kapitału ludzkiego i pomogą zatrzymać młodych ludzi.

Projekty w zakresie infrastruktury podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną i gospodarczą gminy będą wykazywać pozytywne, długoterminowe oddziaływanie na ludzi. Działania o charakterze promocyjnym

(rozwój współpracy gospodarczej, promocja terenów inwestycyjnych) służyć będą stymulowaniu rozwoju gospodarki lokalnej, co będzie służyć przyciąganiu kapitału i inwestorów tworzących nowe miejsca pracy. Teren WSAG był i jest przygotowywany na cele aktywności gospodarczej przy pełnym udziale społeczeństwa chociażby na etapie uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co przyczyniło się do tego, że w świadomości społecznej, zwłaszcza okolicznych mieszkańców, takie zagospodarowanie terenu jest już umocowane. Aktywizacja gospodarcza całego obszaru WSAG jest prowadzona tak aby zapewnić okolicznym mieszkańcom komfort życia i pracy oraz zabezpieczyć ich interesy.

8. Informacje na temat możliwych skumulowanych lub transgranicznych oddziaływań na środowisko

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021, poz. 2373 z późn. zm.) w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko.

Z uwagi na położenie geograficzne miasta i gminy Września oraz charakter kierunków działań przewidzianych do realizacji w ramach projektu *Strategii*, nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań transgranicznych, mogących objąć terytoria innych państw. Skala kierunków działań zaproponowanych do realizacji w ramach projektowanego dokumentu ma charakter lokalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg miejscowy.

Oddziaływania skumulowane mogą wystąpić w przypadku jednoczesnej realizacji kilku kierunków działań zaplanowanych w ramach projektu *Strategii*. Ich wystąpienie związane będzie głównie z lokalizacją przestrzenną poszczególnych przedsięwzięć i terminem prac. Kumulacja może wystąpić przede wszystkim w przypadku prowadzenia podobnych kierunków działań, np. związanych z budową lub modernizacją obiektów na tym samym terenie w tym samym czasie lub w bezpośrednim sąsiedztwie. Jest to jednak kwestia uzależniona od harmonogramu prowadzonych robót i umiejscowienia inwestycji, na obecnym etapie trudna do zidentyfikowania. W projekcie *Strategii* nie wskazano bowiem ram czasowych dla realizacji poszczególnych kierunków działań, ani ich lokalizacji, zakresu czy innych parametrów.

Zakłada się, że ewentualne negatywne oddziaływania skumulowane będą występowały głównie na etapie realizacji kierunków działań. Aby je wyeliminować lub ograniczyć należy dokładnie ustalić harmonogram prac oraz informować zainteresowane strony (mieszkańców, administratorów sieci infrastrukturalnych) o zamiarze prowadzenia prac budowlanych, z określonym wyprzedzeniem. O ile jest to możliwe należy łączyć wykonywanie prac na tych samych obiektach przez różnych administratorów, w tym samym czasie (np. podczas modernizacji nawierzchni odcinka drogi wykonać wszystkie planowane prace na sieciach infrastruktury, zlokalizowanych w pasie drogowym). Natomiast w fazie eksploatacji nie przewiduje się występowania negatywnych oddziaływań skumulowanych.

9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w programie rewitalizacji albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Projekt *Strategii* zawiera cele strategiczne i kierunki działań, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia wizji, do jakiej dąży samorząd i społeczność lokalna. Cele strategiczne rozwoju gminy zostały określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, ale także środowiskowym. Opracowano je na podstawie szczegółowej diagnozy, zarówno zdiagnozowanych potencjałów, jak i deficytów oraz barier rozwoju lokalnego. Narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych określają cele szczegółowe, konkretyzujące cele strategiczne, odpowiadające na pytanie jak mają być osiągnięte cele strategiczne. Wskazane w ramach celów szczegółowych kierunki działań odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby rozwojowe gminy i wskazują sposoby:

- rozwiązywania najważniejszych problemów,
- zmniejszania barier rozwojowych,
- wzmacniania potencjałów lokalnych,
- wykorzystywania zasobów własnych i szans pojawiających się w otoczeniu,
- łączenia działań z różnych dziedzin w zintegrowane projekty.

Biorąc pod uwagę powyższe, trudno wskazywać rozwiązania alternatywne, gdyż projekt *Strategii* jest koncepcją spójną i całościową, której poszczególne elementy łączą się ściśle z innymi, pozwalając osiągnąć efekt synergii. Poszukiwanie rozwiązań alternatywnych byłoby kwestionowaniem całej, kompleksowej wizji rozwoju zaprezentowanej w projekcie *Strategii* i wymagałoby stworzenia zupełnie nowej koncepcji rozwoju, co w kontekście trafności celów zawartych w projekcie *Strategii* byłoby niezwykle trudnym zadaniem.

Projekt *Strategii* obejmuje 3 cele strategiczne, 8 celów szczegółowych, a także 41 kierunków działań planowanych do realizacji na terenie gminy oraz warunki organizacyjno-finansowe. Kierunki działań określone w projekcie *Strategii* oznaczają rodzaj interwencji służący osiągnięciu strategicznych celów rozwoju i należy je rozumieć jako linię postępowania wyznaczającą jakiego typu działania podejmować. Daje to możliwość wariantowania, polegającego na nierealizowaniu niektórych działań na rzecz innych, przede wszystkim z przyczyn finansowych. Biorąc pod uwagę użyteczność zaplanowanych kierunków działań, odnoszącą się do uwarunkowań strategicznych, ekonomicznych, środowiskowych planowane kierunki działań mają charakter optymalny dla realizacji ustalonej wizji rozwoju.

Należy także zauważyć, iż projekt dokumentu wyznacza kierunki działań jakie należy realizować w celu osiągnięcia wizji rozwoju, bez określania szczegółowych rozwiązań (ram) lokalizacyjnych i technologicznych dla konkretnych działań. W związku z czym określenie alternatywnych rozwiązań lokalizacyjnych, konstrukcyjnych i organizacyjnych dla zaplanowanych kierunków działań w niniejszej prognozie jest niemożliwe. Szczegółowe rozwiązania alternatywne dotyczące lokalizacji, rozwiązań technologicznych i konstrukcyjnych przedstawione powinny być na poziomie każdej inwestycji na etapie przed jej realizacją w ramach procedury uzyskiwania decyzji i pozwoleń administracyjnych (np. w dokumentacji technicznej/projektowej, karcie informacyjnej, raporcie oddziaływania na środowisko).

Warianty alternatywne mogą być rozpatrywane także pod względem nie podjęcia realizacji przedsięwzięcia, przy czym wariant „0” nie oznacza, że nic się nie zmieni, ponieważ brak realizacji

inwestycji może także powodować negatywne konsekwencje środowiskowe, co zostało opisane w rozdziale 5.

10. Proponowane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000

Możliwe negatywne oddziaływania na środowisko zaproponowanych w projekcie *Strategii* kierunków działań inwestycyjnych, takich jak np.: budowa, rozbudowa i przebudowa dróg publicznych, termomodernizacja budynków, rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnych, związane są głównie z etapem prowadzenia prac. W końcowym efekcie ich realizacja ma pozytywnie wpłynąć przede wszystkim na poprawę jakości powietrza i całego środowiska na terenie miasta i gminy Września. Prognoza nie przewiduje wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, a jedynie możliwe negatywne oddziaływanie, głównie na etapie realizacji inwestycji. Czy faktycznie takie oddziaływania wystąpią, będzie można jednoznacznie stwierdzić na etapie sporządzania dokumentacji dla konkretnych inwestycji po wyborze lokalizacji oraz wskazaniu technologii wykonania. W przypadku realizacji danej inwestycji, ze względu na pozytywne korzyści w perspektywie długookresowej, należy tak prowadzić etap budowy, aby ograniczać emisję zanieczyszczeń i hałasu, jak również inne negatywne oddziaływania.

Stosując odpowiednie rozwiązania można w znacznym stopniu zapobiec lub ograniczyć potencjalne negatywne oddziaływanie na środowisko. Do rozwiązań tych zalicza się przede wszystkim środki³³:

- 1) administracyjne - dotyczące etapu planowania danej inwestycji, przed przystąpieniem do realizacji. Dzięki ich zastosowaniu można zminimalizować potencjalny negatywny wpływ, ograniczając jednocześnie konieczność stosowania kosztownych zabiegów technicznych.
- 2) organizacyjne, do których można zaliczyć m. in.:
 - wydawanie decyzji administracyjnych zgodnych z zasadami i wymaganiami ochrony środowiska;
 - egzekwowanie zapisów określonych w decyzjach administracyjnych i przepisach prawnych;
 - lokowanie inwestycji poza terenami cennymi przyrodniczo,
 - uwzględnianie zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego przy wyborze lokalizacji i opracowywaniu projektu inwestycji (np. zachowanie terenów zielonych i przyjaznej ludziom przestrzeni publicznej) oraz zachowanie wymogów ochrony krajobrazu;
 - dostosowanie terminu przeprowadzania prac budowlanych czy remontowych do okresów lęgowych i rozrodczych zwierząt, głównie ptaków, płazów i nietoperzy lub stworzenie siedlisk zastępczych (budki lęgowe, skrzynki dla nietoperzy);
 - uwzględnienie zasady turystyki zrównoważonej - nie należy planować infrastruktury turystycznej obciążającej środowisko na obszarach ochrony ścisłej;

³³ Źródło: *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii rozwoju miasta i gminy Września na lata 2014-2020*, str. 88-90

- przy zagospodarowaniu turystycznym należy stosować strefowanie uwzględniające walory przyrodnicze, do których dostosuje się dopuszczalne formy turystyki oraz rozwój bazy noclegowej, komunikacyjnej, gastronomicznej i towarzyszącej;
 - zaplanowanie prac remontowo-budowlanych w sposób minimalizujący niszczenie roślinności, terenów zielonych i krajobrazu oraz uwzględniając wykonywanie nowych nasadzeń drzew i krzewów, odtworzenie zniszczonych terenów zielonych w sąsiedztwie inwestycji;
 - planowanie tras komunikacyjnych oraz lokalizacja sieci i urzędzeń w sposób najmniej ingerujący w krajobraz, zwłaszcza w obszarach o dużym potencjale turystycznym. Proponowane rozwiązania łagodzące w tej kwestii to m.in.: unikanie przebiegania nowo projektowanych odcinków ciągów komunikacyjnych przez istniejące oraz planowane do ochrony obszary cenne przyrodniczo, w tym, ostoje NATURA 2000 oraz unikanie przebiegania nowo projektowanej infrastruktury przez istniejące oraz planowane do ochrony obszary cenne przyrodniczo, w tym, ostoje NATURA 2000;
 - ograniczenie strat ekologicznych i krajobrazowych na etapie modernizacji infrastruktury transportowej, zwłaszcza przebiegającej przez obszary chronione oraz projektowane do objęcia ochroną, w tym ostoje NATURA 2000;
 - stosowanie zasady wariantowości, zwłaszcza w odniesieniu do przedsięwzięć liniowych, prowadzącej do wyboru optymalnego dla środowiska wariantu inwestycyjnego, w tym zwłaszcza do wytyczenia przebiegu inwestycji w taki sposób, aby na jak najkrótszych odcinkach zagrażały terenom o najwyższych walorach przyrodniczych;
 - prowadzenie prac w obiektach zabytkowych zgodnie z wymogami ochrony zabytków.
- 3) techniczne, mające na celu zminimalizowanie negatywnych oddziaływań na środowisko należy stosować, gdy nie ma możliwości uniknięcia lokalizacji danej inwestycji na obszarze cennym przyrodniczo, czy chronionym prawnie. Powinny być one stosowane zarówno na etapie budowy, jak i eksploatacji. Wśród zabiegów technicznych, stosowanych podczas realizacji prac znajdują zastosowanie następujące praktyki:
- sprawna realizacja prac i ograniczenie do niezbędnego minimum strefy bezpośredniej ingerencji w środowisko w celu skrócenia czasu i zasięgu możliwego negatywnego oddziaływania na środowisko;
 - racjonalne gospodarowanie materiałami ograniczające ilość powstających odpadów;
 - rekultywacja bądź przywrócone do stanu sprzed realizacji inwestycji terenów zdegradowanych w wyniku realizacji inwestycji;
 - ograniczanie do minimum wycinki drzew i krzewów w dobrym stanie fitosanitarnym oraz zapewnienie ochrony drzew przed ewentualnym uszkodzeniem podczas prowadzenia prac;
 - stworzenie siedlisk zastępczych (budki lęgowe, skrzynki dla nietoperzy) na okres prowadzenia prac oraz budowa odpowiedniej ilości i jakości przejść dla zwierząt;
 - wprowadzenie nasadzeń zieleni wzdłuż dróg;
 - nałożenie na inwestora obowiązku zabezpieczenia i późniejszej naprawy dróg, po których prowadzony jest transport ciężkich materiałów czy elementów konstrukcyjnych na różnego rodzaju budowy;

- obiekty drogowe - materiał ziemny wykorzystywany przy pracach wykończeniowych powinien być pochodzenia lokalnego tak, aby nie zawierał bazy nasion gatunków obcych dla tego obszaru.

Działania kompensacyjne mogą być natomiast wynikiem ocen szczegółowych na dalszych etapach planowania i wdrażania działań o charakterze przedsięwzięć inwestycyjnych, zwłaszcza na etapie ocen oddziaływania na środowisko, w przypadku wykazania potrzeby wdrażania rozwiązań kompensacyjnych. Z punktu widzenia projektowanego dokumentu, powinny to być rozwiązania związane głównie z działaniami infrastrukturalnymi, obejmującymi m.in. budowę/modernizację dróg, inwestycji w zakresie budowy infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, związanej z uzbrojeniem terenów oraz infrastruktury turystycznej.

Działania kompensacyjne powinny być ukierunkowane na:

- straty zasobów przyrodniczych chronionych w ramach obszarów Natura 2000, tj. siedlisk przyrodniczych i gatunków będących przedmiotem ochrony w tych obszarach,
- straty w zasobach przyrodniczych, zwłaszcza chronionych siedlisk przyrodniczych i gatunków (głównie siedlisk gatunków),
- straty w zasobach leśnych, w kompleksach i elementach zadrzewień,
- straty w lokalnym krajobrazie (walory estetyczne).

11. Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji projektu *Strategii*

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 2021, poz. 2373 z późn. zm.) organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko.

W projekcie *Strategii* uwzględniono system monitorowania i oceny stopnia realizacji dokumentu. Przyjęto, iż Urząd Miasta i Gminy Września będzie raz w roku dokonywać oceny stopnia realizacji *Strategii*, wykorzystując przy tym roczne sprawozdania z budżetów poszczególnych referatów, jednostek organizacyjnych i spółek gminnych, informacje gromadzone przez Urząd Miasta i Gminy oraz ewentualne wnioski, które wpłyną do Urzędu, a dotyczyć będą celów strategicznych i szczegółowych *Strategii*.

Ocena stopnia realizacji *Strategii* powinna być prowadzona równolegle do raportu z realizacji *Strategii*, w którym znajdują się zapisy dotyczące stopnia osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych i szczegółowych.

W efekcie analiz przeprowadzanych w procesie monitoringu uzasadnione może się okazać korygowanie *Strategii* i zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również celów szczegółowych. Jest to proces naturalny, gdyż każda strategia jest dokumentem „żywym” i dynamicznym. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają ciągłym zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodziła konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych kierunków

działań (mieszczących się jednak w ramach wytyczonych celów i misji) będzie organ stanowiący, czyli Rada Miejska.

Proces wdrażania niezbędnych korekt i zmian do realizowanej *Strategii* będzie stałym zadaniem Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni. Znaczące niezgodności i odchylenia od projektu *Strategii* będą sukcesywnie korygowane, w miarę pojawiających się możliwości. Wynikają one z różnych przyczyn lokalnych, ale także zewnętrznych (regionalnych lub krajowych). Do najczęściej obserwowanych należą przyczyny: finansowe, organizacyjne, prawno-ekonomiczne itp. Często dotyczą zakresu podejmowanych zadań jak i czasokresu ich realizacji.

W trakcie realizacji *Strategii* rozwoju mogą pojawić się też sytuacje korzystnie wpływające na przyspieszenie procesu realizacyjnego *Strategii*, takie jak np.: lepsze rozwiązania organizacyjne, techniczne lub technologiczne bądź prawno-finansowe. Wówczas korekta planu strategicznego może spowodować skrócenie realizacji poszczególnych inwestycji lub wręcz obniżyć zakładane pierwotnie koszty (choć to sytuacja raczej rzadko spotykana). Z opisanych powyżej powodów wynika, iż monitorowanie procedury wdrażania i realizacji ma głęboki sens i istotne znaczenie w procesie realizacyjnym *Strategii*.

Ponadto w celu analizy skutków realizacji postanowień projektu *Strategii* w zakresie oddziaływania na środowisko powinien zostać wykorzystany funkcjonujący na terenie gminy system monitoringu środowiska przyrodniczego prowadzony przez różne instytucje, wraz z przyjętą przez te instytucje częstotliwością jego przeprowadzania, w szczególności przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Poznaniu (RWMS w Poznaniu). W przypadkach pogorszenia stanu jakiegokolwiek elementu środowiska należy dokonać analizy przyczyn i określenia, czy nie wynika to z realizacji postanowień przedmiotowego dokumentu.

Wskaźniki w zakresie ochrony środowiska powinny odnosić się do sytuacji wyjściowej scharakteryzowanej w ocenie stanu środowiska obszaru miasta i gminy Września i określać zaobserwowane zmiany. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko to m.in.:

- stan jakości powietrza atmosferycznego;
- jakość wód powierzchniowych i podziemnych;
- poziom hałasu;
- monitoring zanieczyszczenia gleby;
- poziomu pól elektromagnetycznych.

Niektóre działania kontrolne będą prowadzone przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni w ramach kompetencji, jakie władze gminne posiadają. Takie działania będą dotyczyć sposobu zagospodarowywania odpadów, lokalizowania nielegalnych składowisk śmieci, sposobu odprowadzania ścieków bytowych i komunalnych, wycinki drzew i krzewów. Są to działania prowadzone na bieżąco w ramach zadań powierzonych samorządom gminnym, a sposób ich realizacji określony jest w przepisach prawa oraz w dokumentach strategicznych gminy.

12. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Prognoza oddziaływania na środowisko jest elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, przeprowadzanej zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r., poz. 2373 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą ooś, dla projektu „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027”.

Głównym celem prognozy jest kompleksowa analiza możliwego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska skutków realizacji celów i kierunków działań wyznaczonych w projekcie *Strategii*. Do celów prognozy należy także ustalenie, czy zapisy projektu *Strategii* nie naruszają zasad prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego, a wyznaczone cele i kierunki działań są spójne z celami i priorytetami zaplanowanymi w dokumentach wyższego szczebla.

Przy sporządzaniu Prognozy zastosowano metody statystyczne i porównawcze, analizy i oceny dostosowane do stanu współczesnej wiedzy.

W rozdziale 3 przeprowadzona została ocena istniejącego stanu środowiska w podziale na poszczególne komponenty środowiska. Gmina Września jest gminą miejsko-wiejską i znajduje się w centralnej części województwa wielkopolskiego. Przez obszar gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, takie jak: autostrada A2, droga krajowa nr 92, droga krajowa nr 15, linia kolejowa nr 3 będąca fragmentem międzynarodowej linii E 20 relacji Berlin-Moskwa.

Gmina Września ma charakter rolniczy – 82% powierzchni zajmują grunty rolne. W ostatnich latach zauważalna jest zmiana charakteru gminy z rolniczej na gminę otwartą na rozwój funkcji produkcyjnej, składów i magazynów, usług oraz mieszkalnictwa. Na terenie miasta Września występują charakterystyczne dla terenów zabudowanych gleby antropogeniczne – przekształcone w wyniku działalności człowieka. Utwardzone powierzchnie utrudniają obieg wody, a zimowe utrzymanie dróg negatywnie wpływa na poziom zasolenia. Grunty orne i użytki rolne odznaczają się odczynem lekko kwaśnym od 5,6 do 6,5 pH i kwaśnym od 4,6-5,5 pH, wymagają wapnowania.

Główną rzeką gminy jest Wrześnica, stanowiąca prawobrzeżny dopływ Warty. Na terenie gminy Września brak jest dużych naturalnych zbiorników wodnych, na rzece Wrześnicy zlokalizowany jest sztuczny zbiornik retencyjny nazywany Zalewem/Jeziołem Wrzesińskim, lub Zalewem Lipówka, wykorzystywany obecnie głównie do celów rekreacji i wędkarstwa. Obszar miasta i gminy Września leży w zlewniach 7 jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) oraz 1 jednolitej części wód podziemnych (JCWPd). Sześć JCWP charakteryzuje się złym stanem ogólnym, natomiast jedna JCWP charakteryzuje się dobrym stanem ogólnym. Stan ogólny JCWPd jest dobry. Zdecydowana większość terenu miasta i gmina Września położona jest na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 143 Subzbiornik Inowrocław – Gniezno, dla którego nie wyznaczono obszaru ochronnego ze względu na niską podatność na zanieczyszczenie z powierzchni terenu warunkowaną wgłębnym usytuowaniem i dobrą izolacją utworami słabo przepuszczalnymi. Dużym zagrożeniem dla wód jest spływ zanieczyszczeń z powierzchni ziemi. Należy do nich spływ rolniczy (głównym źródłem zanieczyszczeń są nawozy) oraz spływ zanieczyszczeń osiadających na podłożu (osadzanie zanieczyszczeń powietrza). Istotny wpływ na stan środowiska gruntowo-wodnego ma również wyposażenie w infrastrukturę techniczną i jej stan. Dostęp do sieci wodociągowej jest dobry, natomiast do sieci kanalizacyjnej przyłączonych jest około 80% budynków w mieście i zaledwie

niespełna 17% budynków położonych na terenach wiejskich. We Wrześni znajduje się oczyszczalnia ścieków położona przy ul. Gen. Sikorskiego 42.

Obszar miasta i gminy Września znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego z charakterystyczną zmiennością klimatu przejściowego. Średnia temperatura roczna wynosi 8,3°C, a okres wegetacyjny trwa od 210 do 220 dni. Przeważają wiatry kierunku zachodniego i północno-zachodniego. Średnia roczna suma opadów wynosi w na terenie gminy 550 mm, gmina jest narażona na zjawisko suszy rolniczej i hydrogeologicznej w stopniu znaczącym oraz suszy atmosferycznej w stopniu bardzo znaczącym.

Miasto i Gmina Września znajduje się w strefie wielkopolskiej. Jak wynika z „Rocznej oceny jakości powietrza w Województwie Wielkopolskim. Raport wojewódzki za rok 2020” na terenie strefy wielkopolskiej, w tym w gminie Września stwierdzono przekroczenie wartości docelowej stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu B(a)P oraz przekroczenie poziomu docelowego ozonu, zarówno pod kątem ochrony zdrowia, jak i pod kątem ochrony roślin. Ze względu na wystąpienie na całym obszarze gminy przekroczeń docelowego stężenia rocznego benzo(a)pirenu w powietrzu gmina Września jest zobligowana do realizacji działań naprawczych zgodnie z harmonogramem ujętym w „Programie Ochrony Powietrza dla strefy wielkopolskiej”.

Wyniki badań hałasu drogowego z 2018 roku przeprowadzonych przez Generalną Dyрекcyję Dróg Krajowych i Autostrad wskazują, że w okolicy dróg krajowych nr 15 oraz 92 mogą wystąpić przekroczenia dopuszczalnych poziomów dźwięku w powietrzu w zakresie do 20 dB. Największy wpływ na poziom hałasu drogowego ma natężenie ruchu pojazdów. Według przeprowadzonego w 2020 r. Generalnego Pomiaru Ruchu największe natężenie ruchu pojazdów silnikowych na terenie gminy występuje na autostradzie A2 – odcinku Września (węzeł) – Słupca (węzeł) i wynosi 23 799 poj./dobę (w 2015 r. było 17 898 poj./dobę). W związku z czym odcinek ten jest największym emitorem hałasu komunikacyjnego na terenie gminy. Ponadto na obszarach przez które przebiegają tory kolejowe, może wystąpić potencjalne zagrożenie nadmiernym hałasem, którego źródłem jest kolej. Część mieszkańców gminy, głównie terenów wiejskich, może być narażona na hałas pochodzenia rolniczego. Uciążliwości akustyczne powodowane działalnością zakładów przemysłowych i obiektów usługowych mają charakter lokalny.

Na terenie miasta i gminy Września nie zanotowano przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż powierzchnia lasów na terenie miasta i gminy Września wynosi 1 707,04 ha, co daje lesistość na poziomie 7,7%. Wskaźnik lesistości gminy jest dużo niższy niż średnia krajowa, która wynosi 29,6%. Gmina w całości położona jest na terenie Nadleśnictwa Czarniejewo. Ponadto w gminie znajduje się 20 parków spacerowo-wypoczynkowych zajmujących łączną powierzchnię 102,66 ha, na obszarze miasta zlokalizowanych jest 10 Rodzinnych Ogrodów Działkowych.

Na terenie miasta i gminy Września występują następujące formy ochrony przyrody:

- 1 obszar Natura 2000 Grądy w Czarniejewie PLH300049, położony w północno-zachodniej części gminy,
- 8 pomników przyrody.

Ponadto przez zachodnią część gminy Września przebiega korytarz ekologiczny Dolina Warty.

W rozdziale 4 przedstawiono problemy ochrony środowiska będące wynikiem wykonanej oceny stanu środowiska:

- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego,
- nadmierny hałas,
- niezadowalający stan czystości wód powierzchniowych,
- wysoki stopień zagrożenia suszą,
- antropopresja związana z rozwojem zabudowy mieszkaniowej i przemysłowej.

W kolejnym rozdziale przedstawiono potencjalne zmiany istniejącego stanu środowiska w przypadku braku realizacji projektu. Brak realizacji zapisów projektu *Strategii* może doprowadzić m.in. do:

- 1) pogorszenia stanu i jakości powietrza atmosferycznego;
- 2) pogorszenia stanu klimatu akustycznego;
- 3) pogorszenia jakości i zasobności wód powierzchniowych i podziemnych;
- 4) pogorszenia stanu gospodarki wodno-ściekowej;
- 5) pogorszenia systemu gospodarowania odpadami, w tym ograniczenia powstawaniu odpadów;
- 6) pogorszenia stanu zasobów przyrodniczych, różnorodności biologicznej, obszarów cennych przyrodniczo, w tym obszarów objętych ochroną prawną;
- 7) pogorszenia walorów krajobrazowych i kulturowych;
- 8) pogorszenia jakości życia mieszkańców z uwagi na przekroczenia standardów ochrony środowiska;

Projekt *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027* uwzględnia cele ochrony środowiska zawarte w wielu dokumentach strategicznych opracowanych na szczeblu międzynarodowym i wspólnotowym, a także krajowym i regionalnym.

Z uwagi na ogólny sposób sformułowania w projekcie *Strategii* ustaleń dotyczących planowanych kierunków działań, które nie mają określonego zakresu, sposobu i charakteru prowadzenia prac, podanie konkretnych oddziaływań jest dosyć trudne i problematyczne. W analizowanym dokumencie brak jest danych, które wskazywałyby jednoznacznie, że realizacja jego ustaleń spowoduje znaczące oddziaływanie na obszary cenne przyrodniczo. Kierunki działań określone w projekcie *Strategii* nie stanowią zamkniętego katalogu projektów, oznaczają rodzaj interwencji służący osiągnięciu strategicznych celów rozwoju i należy je rozumieć jako linię postępowania wyznaczającą jakiego typu działania podejmować. Realizowane w ramach wyznaczonych kierunków działań przedsięwzięcia inwestycyjne będą wymagały przeprowadzenia indywidualnych postępowań administracyjnych mających na celu określenie warunków ich realizacji, w tym oceny oddziaływania na środowisko.

Biorąc pod uwagę powyższe w niniejszej Prognozie przedstawiono potencjalne oddziaływania, zidentyfikowane na podstawie oceny dla innych przedsięwzięć o zbliżonym zakresie. Oceny dokonano na podstawie doświadczenia autorki w wykonywaniu ocen oddziaływania na środowisko. Konkretnie oddziaływania środowiskowe będzie można wskazać dopiero w oparciu o określone dane projektowe i lokalizacyjne na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla poszczególnych inwestycji. Ponadto należy pamiętać, że realizacja zaplanowanych kierunków działań uzależniona jest od możliwości finansowych miasta i gminy Września.

W rozdziale 7 oddziaływania te zostały przedstawione w tabeli oraz w formie opisowej w podziale na poszczególne komponenty środowiska. Potencjalne oddziaływania negatywne będą występować

głównie na etapie realizacji przedsięwzięć, w związku z czym będą miały charakter krótkoterminowy, chwilowy i ustąpią po zakończeniu prac.

Do negatywnych oddziaływań na środowisko podczas realizacji inwestycyjnych można zaliczyć:

- zajęcie terenów pod realizację zaplanowanych działań infrastrukturalnych;
- zmiany stosunków gruntowo-wodnych;
- płoszenie i niepokojenie zwierząt;
- uszkodzenia/wycinka roślinności;
- użycie maszyn i urządzeń budowlanych (emisja hałasu, pyłu i wibracji);
- powstawanie odpadów budowlanych;

Wśród pozytywnych skutków realizacji planowanych działań można wymienić:

- mniejszy udział zanieczyszczeń bezpośrednio kierowanych do wód, ziemi i powietrza;
- poprawa stanu środowiska i jego elementów, w perspektywie długoterminowej;
- pozytywny wpływ na bioróżnorodność, zwiększenie powierzchni terenów zieleni urządzonej;
- poprawa zdolności retencyjnych;
- korzystny wpływ na rozwój społeczny;
- minimalizacja zużycia zasobów naturalnych.

Negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji, szczególnie tych związanych m.in. z rozbudową sieci wodno-kanalizacyjnej czy modernizacją i rozbudową infrastruktury drogowej, infrastruktury gospodarowania odpadami, rozbudową i modernizacją bazy obiektów sportowych, turystycznych i rekreacyjnych można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań.

Podczas podejmowania nowych działań inwestycyjnych należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, jak również zakazy wymienione w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*. Każdorazowe podjęcie działań inwestycyjnych wymaga przeprowadzenia postępowania określającego wpływ na środowisko w drodze odrębnej procedury (decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach).

W celu ograniczenia negatywnych oddziaływań zaleca się m.in.:

- w czasie realizacji inwestycji prawidłowe zabezpieczenie techniczne sprzętu i placu budowy,
- stosowanie odpowiednich technologii, materiałów i rozwiązań konstrukcyjnych;
- odpowiedni wybór lokalizacji inwestycji,
- prowadzenie prac budowlanych w porze dziennej,
- przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej przed przystąpieniem do prac;

W kolejnych rozdziałach omówione zostały oddziaływania transgraniczne oraz rozwiązania alternatywne. Zaplanowane w projekcie *Strategii* kierunki działań będą miały charakter lokalny, charakteryzować się będą ograniczonym przestrzennie oddziaływaniem na środowisko. Na etapie opracowania prognozy stwierdzono, że realizacja projektu *Strategii* nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw. Oddziaływania skumulowane mogą wystąpić w przypadku jednoczesnej realizacji kilku kierunków działań zaplanowanych w ramach projektu *Strategii*. Jest to jednak kwestia uzależniona od harmonogramu prowadzonych robót i umiejscowienia inwestycji, na obecnym etapie trudna do zidentyfikowania. Aby je wyeliminować lub ograniczyć należy dokładnie ustalić harmonogram prac

oraz informować zainteresowane strony (mieszkańców, administratorów sieci infrastrukturalnych) o zamiarze prowadzenia prac budowlanych, z określonym wyprzedzeniem.

Wszystkie kierunki działań zaproponowane do realizacji w ramach projektowanego dokumentu mają przyczynić się do osiągnięcia wizji, do jakiej dąży samorząd i społeczność lokalna. Z tego względu trudno wskazywać rozwiązania alternatywne, gdyż projekt *Strategii* jest koncepcją spójną i całościową, której poszczególne elementy łączą się ściśle z innymi, pozwalając osiągnąć efekt synergii. Projekt *Strategii* obejmuje 3 cele strategiczne, 8 celów szczegółowych, a także 41 kierunków działań planowanych do realizacji na terenie gminy, co daje możliwość wariantowania, polegającego na nierealizowaniu niektórych działań na rzecz innych, przede wszystkim z przyczyn finansowych. Szczegółowe rozwiązania alternatywne dotyczące lokalizacji, rozwiązań technologicznych i konstrukcyjnych przedstawione powinny być na poziomie każdej inwestycji na etapie przed jej realizacją w ramach procedury uzyskiwania decyzji i pozwoleń administracyjnych.

Rozdział 10 zawiera proponowane rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenia lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko. Do rozwiązań tych zaliczono środki: administracyjne, organizacyjne oraz techniczne.

Rozdział 11 zawiera propozycję metod analizy i monitorowania skutków realizacji projektu *Strategii*.

13. Załączniki

OŚWIADCZENIE

Poznań, dnia 5 marca 2022 r.

W nawiązaniu do art. 51 ust. 2 pkt. 1f ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2021 r. poz. 2373 z późn. zm.) oświadczam, iż jako autorka Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027, spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 ww. ustawy, tj. posiadam ukończone w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym jednolite studia magisterskie oraz wymagane doświadczenie w pracach polegających na opracowaniu prognoz oddziaływania na środowisko.

Jednocześnie jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Amita Lepiech

14. Spis tabel

Tabela 1. Zgodność projektu „Strategii rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021-2027” z KSRR 2030 i Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030	9
Tabela 2. Zestawienie odczynu i zasobności gleb Miasta i Gminy Września w makroelementy (2020 rok)	16
Tabela 3. JCWP zlokalizowanych w obrębie Gminy Września – stan ogólny i cele środowiskowe	17
Tabela 4. Klasyfikacja i ocena stanu JCWP znajdujących się na terenie gminy Września (wg badań z 2019 r.)	17
Tabela 5. Gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta i gminy Września w latach 2015-2020	20
Tabela 6. Stopień narażenia obszaru miasta i gminy Września na poszczególne rodzaje suszy	21
Tabela 7. Wrażliwość sektorów gospodarczych na poszczególne rodzaje suszy w mieście i gminie Września	21
Tabela 8. Podsumowanie wyników oceny ze względu na ochronę zdrowia	22
Tabela 9. Podsumowanie wyników oceny ze względu na ochronę roślin	22
Tabela 10. Przekroczenia wartości L_{DWN} [dB] dla drogi krajowej nr 15	26
Tabela 11. Przekroczenia wartości L_N [dB] dla drogi krajowej nr 15	26
Tabela 12. Przekroczenia wartości LDWN [dB] dla drogi krajowej nr 92	27
Tabela 13. Przekroczenia wartości LN [dB] dla drogi krajowej nr 92	27
Tabela 14. Średni Dobowy Ruch Roczny w GPR 2020/21 dla dróg krajowych i autostrady na obszarze gminy Września	28
Tabela 15. Wyniki pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych z tych samych lokalizacji, z cykli pomiarowych z roku 2008, 2011, 2014 i 2017	29
Tabela 16. Pomniki przyrody na terenie miasta i gminy Września	32
Tabela 17. Ocena potencjalnych oddziaływań realizacji celów i kierunków działań uwzględnionych w projekcie Strategii na poszczególne komponenty środowiska	48

15. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Września na tle GZWP	18
Rysunek 2. Lokalizacja analizowanych odcinków dróg krajowych oraz autostrady A2 na terenie powiatu wrzesińskiego	25
Rysunek 3. Lokalizacja Specjalnego Obszaru Ochrony Grądy w Czarniejewie PLH300049 na tle miasta i gminy Września	31
Rysunek 4. Korytarz ekologiczny Dolina Warty na tle miasta i gminy Września	33

UZASADNIENIE

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2027 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko stanowi kluczowy dokument strategiczny, który został przygotowany z uwzględnieniem aktualnych kierunków rozwoju Miasta i Gminy Września.

W przedmiotowym dokumencie określono wizję i misję rozwoju na kolejne lata. Strategia jest spójna z obowiązującymi dokumentami programowymi zarówno na szczeblach regionalnym, jak i krajowym.

W związku z faktem, że dotychczas obowiązująca strategia obejmowała perspektywę rozwoju na lata 2014 – 2020, uzasadnionym jest przyjęcie aktualnego dokumentu strategicznego uwzględniającego wytyczne dla nowej perspektywy finansowej na lata 2021 – 2027.